szolgálat

A KERESZT TITKA

A tartalomból:

Per crucem — ad lucem
A szenvedés bibliai értelme
A kereszt és a mai ember
A betegek lelkipásztori szolgálata
„Fogyatékosok”

non ministrare, sed ministrari

szolgálat

33. szám 1977 húsvét

TARTALOM

A kereszt titka 3

TANULMÁNYOK

Németh József: Per crucem — ad lucem 5
Szabó László: A szenvedés bibliai értelme 14
Alszeghy Zoltán: A kereszt és a mai ember 22
Georges Hourdin: Ezek a fogyatékosnak mondott fiatal leányok 29
Hevenesi János: A betegek lelkipásztori szolgálata 38
Huzsvár László: Törpe testben óriás 45

AZ EGYHÁZ SZAVA

VI. Pál pápa beszéde a szalézi misszionáriusokhoz 53
A hittani kongregáció nyilatkozata a nők pappá szenteléséről 56
Reményünk (Nyugatnémet szinodusi határozat) 57
Egyházatyák a szenvedésről 61

ESZMÉK ÉS ESEMÉNYEK

Krisztus játékszabálya (P. Bernardin Schellenberger) 64
Lelki tükrök 66
Az öregség kísértései (Pogány István) 70
Eleven vállfa (Békési István) 71
Plébánosi beiktató szertartás Montrealban 73
Az egység felépítése (Babos István) 75
+ Szűcs Ferenc püspöki könyvtáros leveleiből 77
Levelek a misszióból 79
Levelesládánkból 82

KÖNYVSZEMLE

Magyar teológus Japánban (Lelóczky Gyula) 86
Maklári Lajos: Daloljunk az Úrnak! (Puskely Mária) 90
Az OMC kiadó karácsonyi ajándékai (Benkő Antal) 91
Petényi-Lelkes: Új igehirdetés (K.G.) 92
Bruder aller Menschen (Eke B. Antal) 93
Papi jubileumok 94

HALOTTAINK 95

Dr. Szűcs Ferenc (Kovács Gábor) 96
Dr. Simon Sándor piarista (Dr. Magyar István) 98
Sulyok Efrém OSB (Confrater) 99
Dr. Pados Ottokár OSB (Confrater) 100
Farkas János (Confrater) 100
P. Tomka Ágoston SJ (Confrater) 102
Szendeczky István SJ (Confrater) 103
Dr. Tombory Béla (Confrater) 104

Szolgálat (Dienst), spirituelle Quartalschrift, Klerusblatt. — Mit Druckerlaubnis des Bischöflichen Ordinariats, Eisenstadt. — Eigentümer, Herausgeber, Verleger und für den Inhalt verantwortlich: Ladislaus Marosi, A-9800 Spittal/Drau, Kapellengasse 15. — Druck: Prugg Verlag - Eisenstädter Graphische GesmbH, 7000 Eisenstadt, Österreich.

A KERESZT TITKA

„Ha a búzaszem nem hull a földbe, és nem hal el, egymaga marad, de ha elhal, sok termést hoz" (Jn 12,24). Ezt hallva, az ember melegséggel gondol az acélos búzára, a vetés örömére, az anyaföld mélyére, ahonnan szárba szökken a mag, hogy meghozza aranyos, százszoros termését. Ez az élet, a teremtő élet áldása!

Csak akkor változnak meg a színek, amikor ettől a bukolikus képtől az emberi valósághoz fordulunk. A muzsikáló tavasz, az érlelő nyár helyett fagyasztó megdermedés s nyögő porbahullás kíséri az emberi szenvedést. Van, aki maga nem akar búzaszem lenni. Gyötrődve kutatja nemcsak a halál kapuját, hanem azt is: miért kellett éppen neki az igahúzónak lenni, amikor mások gazdag úton menetelnek legalább odáig? Miért éppen ő viselje egy terhelt családi élet következményeit vagy őrlődjék fel zakatoló, idegtépő munka közben, amitől nem tud szabadulni? Van viszont, aki inkább akkor bőszül fel, amikor a másik szenved. Akkor szorul ökölbe a keze, amikor a gyógyíthatatlan betegség vagy szerencsétlenség szerettei közül ragad ki valakit. Ő maga talán még elviselné, sztoikusan, a sorsot. De hogy az ártatlan szenvedjen, hogy a még bimbóvá sem fejlődöttet tiporja el az esztelen háború — ezt nem tudja felfogni. Szeme elvakul, s nem érzi, hogy végeredményben saját emberi sorsát siratja a másikban. S ilyenkor beszéljenek neki a búzaszemről? Hogy lehet ennek százszoros termése?

A hívő, a keresztény hogy talál itt „megoldást"? Tud-e utat mutatni azoknak is, akik azért lázadtak fel Isten ellen, mivel a „mindenható" és „mindentudó" olyasmit tűr el, amit ők, értelmes emberek másképpen, „jobban" oldottak volna meg? Van-e keresztény út a szenvedés megértésére, átértékelésére? A hívő Jób vajúdása nem fejezi-e ki az örök emberi tehetetlenséget a szenvedéssel szemben? Vagy nem kísért-e meg bennünket is a sátán, hogy Péterrel szemrehányást tegyünk Krisztusnak, amikor a szenvedésről kezd beszélni?

A fájdalom, a menekülés minket is környékez. Virágot teszünk a kereszt lábához, hogy kissé eltereljük figyelmünket a meggyötört Arcról. Pedig a hit kétséget kizárva hirdeti „a megfeszített Krisztust", aki „a zsidóknak ugyan botrány, a pogányoknak meg balgaság, a meghívottaknak azonban, akár zsidók, akár görögök: Krisztus Isten ereje és Isten bölcsessége" (1Kor 1,23-24). Igen, a keresztény számára a szenvedés a kereszt titka lett. Nemcsak új névről van szó. A kereszten a bölcseletet, a józan észt meghaladó új távlatok nyílnak meg. Itt döbbenünk rá,

hogy Isten „elsősorban nem mindenható, hanem szeretet, aki suttogva közeledik, hív és vonz, nem pedig kényszerít vagy eltipor — mivel lényege a szeretet" (Suenens). Itt tűnik ki, hogy a szeretetnek nincs „logikája", mivel végső mércéje meghaladja az embert. Hisz már földi formáit is sokszor csak megélni, nem pedig méricskélni lehet, mint a gyermekéért magát feláldozó anyát vagy a fiáért aggódó szigorú apai kezet. S ha már ezekből is új élet támad, mennyivel inkább Jézus halálig hű szerető önfeláldozásából. Az eget és a földet összekötő Fa diadalmas úttá válik, mert Krisztus jár rajta, Lelkét adva értünk, hogy mi is készek legyünk, amikor eljön a mi óránk, testvéreinkért Vele mondani az Atyának: „Legyen meg a Te akaratod."

Amint Németh József *tanulmánya mutatja, a kereszténynek végig kell mennie ezen a göröngyös úton. „Jézust csak az ő útján menve lehet megismerni." Hogyan is lehetnénk társa megdicsőülésében, ha nem követjük ott, ahol emberségünk részese lett? Próbáljunk erőt meríteni az írásokból. Isten kegyelméből számunkra is feltárulhat a szenvedés igazi, bibliai értelme. Ehhez nyújt támaszt* Szabó László *bejrúti szentírás-professzor cikke.*

Krisztus nemcsak vállalta értünk az emberi sors keserű poharát, a szenvedést. Enyhítette is, amikor gyógyította a betegeket, kiűzte a démonokat, feltámasztotta a halottakat. Küzdött a bűn ellen s mindaz ellen, ami belőle fakad. Megérezték ezt tanítványai kezdettől fogva. Ma azonban ez a tudat „a szenvedés okával szembeforduló küzdelem felé viszi" a fiatalokat. A régi magyar imádságokat és énekeket elemezve Alszeghy Zoltán *cikke azokra a szempontokra mutat rá, amelyeket a mai ember jobban hangsúlyoz a szenvedésnél, mint előző századok hívői. Az Egyház is ezért akarja minél előbb bekapcsolni Krisztus gyógyító és erősítő hatáskörébe azokat, akik a betegség vagy öregség súlyával küzdenek. A betegek szentségének ilyen értelmű értékelését állítja elénk* Hevenesi János *írása.*

Hogy milyen termékenyítő, megszentelő lehet szülők és testvérek számára egy látszólag értelmetlen élet, megrendítően ecseteli Georges Hourdin *francia publicista mongoloid lánya sorsában.* Huzsvár László *pedig egy látszólag jelentéktelen, sőt fogyatékosságokkal teli, de ezreket éltető munkás, boldog életet fed fel előttünk a tavaly boldoggá avatott Leopold atya személyében.*

Adja Isten kegyelme, hogy ezeknek a tanulmányoknak elmélkedése révén Krisztussal a szenvedés számunkra is keresztté, a megváltás és szeretetsugárzás búzaszemévé válhassék.

TANULMÁNYOK

Németh József

PER CRUCEM — AD LUCEM

Lukács evangélista egyik szép gesztusa, hogy nem szól arról a rideg elutasításról, amelyben Péter részesült, mikor le akarta beszélni az Emberfiát, hogy fölmenjen Jeruzsálembe, ott szenvedjen, meghaljon és föltámadjon: „Takarodj előlem! Csapdába ejtő akadály vagy az utamon, mert nem azon (az úton) töröd a fejed, ami az Istené, hnem ami az embereké" Mt 16,25; Mk 8,33. Mégis Lukács fejezi ki legérthetőbben Jézus gondolatát.

Milyen tudat van Jézus korholása mögött? Hogy életének minden öröme és keserűsége, szenvedése és csalódása, sikertelensége és gyötrelmes halála éppúgy Isten végzései szerint történik, mint feltámadása. Minden úgy pereg és záródik le életében, ahogy Isten prófétái által előre megmondta.

Jézus élete Lukács szerint egy előre megszabott és meghatározott „út", amely a szenvedésen keresztül egyenesen a feltámadásba visz, mint a római birodalom minden útja Rómába vezet. Jézus nem hagyhatja el ezt az utat, mint ahogy az autós sem térhet le tetszése szerint egy modern autópálya úttestéről. Ezt fejezi ki a „kell" szó alkalmazásával. Első jeruzsálemi útjának kalandos befejezése alkalmával szülei hallották tőle, hogy neki „azokban kell lennie", értsd: azokon az utakon kell lennie, amelyek Atyjától származnak Lk 2,50. Ha szülei ezen az úton keresték volna, azonnal megtalálták volna. Tanítása és élete nem más Lukács evangéliumában, mint egy következetesen Jeruzsálembe vezető útról adott útijelentés, útihír. Vö. Lk 9,51-től. S amikor életútja a részletesen megírt keresztút után a feltámadásban célhoz ér, a Jeruzsálemből Emmauszba vezető úton gondoskodik arról, hogy tanítványai is megértsék az ő útját. „Ti oktalanok, milyen nehezen hiszitek mindazt, amit a próféták jövendöltek! Hát nem ezeket k e l l e t t elszenvednie a Messiásnak, hogy bemehessen dicsőségébe?" Lk 24,25. S a hatás? A két szökevény megint útra kel, de ezúttal a helyes irányban: a Jeruzsálembe vezető úton mennek, tehát Jézus útján, kitörő örömmel. — Előfutárának, Keresztelő Jánosnak az volt a feladata, hogy az ő „útját" készítse elő és „lépteinket a békesség útjára vezesse" Lk 1,76-79. Megtestesülése után azonnal arra ösztönzi édesanyját, hogy útra keljen Erzsébethez Lk 1,39. Követői, hívei, az első keresztények Lukács szerint azok, akik az ő útját járják: Csel 9,2 (tanítás = út); 22,4; 24,14.22, vagy az ő útját hirdetik: Csel 16,17; 18,25.26.

Milyen út az, amely a szenvedésen, a pusztuláson, a halálon át vezet? Milyen Üdvözítő az, aki nem ismer más utat? Tanítványai nem vehették volna

komolyan tanítását, ha nem élték volna meg húsvétkor, hogy az az út, amelyen Ő olyan következetesen ment a halálba, mint a római birodalom nyílegyenesen vezető útjai, mégis „az életbe vezető út" volt Csel 2,28.

Hogy tanítványai megértsék, ahhoz nem elégséges, hogy határozott, világos álláspontjuk legyen. Jézust csak az ő útján menve lehet megismerni. Benne hinni nem annyit jelent, mint odaadó lelkesedéssel figyelni egy csodálatra méltó varázslót, aki kalapjából pálcája érintésével a béke galambjait húzza elő. Tanítványainak nincs titkos ajtajuk, hátsó bejárójuk hozzá, hogy egy titkos tanban iskolázva kikerüljék az élet terheit: a munka fáradságát, a család gondját, a betegséget, az unalmat, a hajszát, a közelállókkal való bajlódást, a belső harcokat és kísértéseket, a csalódást, a sikertelenséget, a kínos vereséget és a keserű bánatot. Nagyon sokféle út van az életben, és egy úton is sok az útszakasz, de végeredményben mindegyik Jézus egy és ugyanazon, keresztén át vezető útja. Amint a római polgár minden útja Rómába vezetett, úgy vezet Krisztus követőinek útja is a kereszten át a célba: az életbe, a dicsőségbe, a fénybe. Amint az autósnak az autópályán kell maradnia, úgy kell Krisztus követőjének is az Ő útján haladnia a visszafordulás lehetősége nélkül: Per crucem ad lucem!

De hol vagyunk ma Lukács evangéliumának megértésétől, értelmezésétől? Egy J.S. Bach tudott még úgy zenét írni, hogy muzsikája a nagypéntek szenvedésének félelmetes történetében meg-megcsendítette a hivő ember istenszeretetének akkordjait. Bár Bach kompozíciói Jézus temetésével végződnek, és sehol sincs szó a feltámadásról, mégis ott van bennük húsvét napjának előreérzett boldogsága, égi fénye, amely nem alszik ki a halál éjszakájában sem. Milyen idegen lett számunkra a hit hidegvérű, nyugodt higgadtsága, amely a szenvedés közepette is a feltámadás örömének tudatában él!

A mai ember felfogását a lengyel Krysztof Penderecki 1967-ből származó Passiója tükrözi. Itt bizony hiába keressük a húsvét fényében élő hivő nyugalmát, elmélkedő higgadtságát. Auschwitz kínzottainak ordítása hallatszik, majd a pokoli internálótábor urainak cinizmusa a brutális parancsszavakban. A cinkosok üvöltő hangja repeszti fülünket, akik túlharsogják a tábor hóhérait, hogy a bőrüket menthessék. Halljuk egy mindenütt settenkedő és pöffeszkedő névtelen, sötét hatalom pattogó ostorcsapásait és áldozataik reménytelen sóhaját, a haldoklók kínos nyöszörgését. Ez a 20. század életútja, keresztútja. Az ember köpi le, gyalázza meg és zúzza össze embertársát. Megrázó realizmussal néz ránk az üldözöttek, kínzottak, az összevertek arcából a meggyalázott, leköpdösött Krisztus-arc, amelyen nincs semmi esztétikai méltóság vagy szépség. A keresztút megmaradt, de hol a fény? hol a remény, hogy egyszer minden jóra fordul?

És a mai ember tovább kérdez: Ki tervezte, ki szabta meg ezt az utat? Isten? Egy jóságos, szerető Atya? Minden emberben él a vágy, hogy már itt a földön találkozzék valamilyen formában Istennel, hogy istenélményre tegyen

szert. De kit találunk? Kire bukkanunk szüntelen? Egy bálványistenre, amelyen az emberi egoizmus, uralomvágy, kizsákmányolás, fösvénység, kegyetlenség vonásait látjuk. Olyan elevenen éljük meg napjainkban ezt a bálványistent, hogy a szörnyű valóság Bertolt Brechtet egyik költeményében a negatív istenérv megfogalmazására késztette: aki az embereket reményükben, vágyaikban, szeretetükben ennyire megcsalja, mint ahogy ez a jelenlegi körülmények között a mindenféle szükségben, nyomorúságban, szegénységben, elnyomásban, éhségben, terrorban és halálban történik, annak léteznie kell; emberi elme nem tud ilyen feneketlen durvaságot és aljasságot kigondolni.

Nem ritkán épp a valódi istenkeresők, komoly gondolkodók tépelődnek ezen a problémán, mert azok, akiknek Istent kellene képviselniök az emberi közösségben, olyan kiábrándítóan viselkednek, hogy inkább torzszülöttre emlékeztetnek, mint emberi lényre. Az ördög kaján vigyorgását vélik bennük fölfedezni, és így méltán utasítják el őket maguktól. — Hriszto Botev bolgár költő írja „Az én imádságom" c. versében:

Én Istenem, igaz Isten!
nem te, ki a mennyekben vagy,
hanem te, te, aki itt benn
szivemben és lelkemben vagy . . .

Nem te, kinek hajbókolnak
szerzetesek, dagadt pópák
s kinek óhitü baromhad
gyertyát gyújtva bőg zsolozsmát;

Nem te, aki férfit és nőt
gyúrtál sárból, unalmadba
s elhagytad az embert később:
legyen undok inség rabja!

Nem te, isten, ki felkened
a cárt, pápát, pátriárkát,
s nem bánod, hogy a népeket
szolgaságba, éjbe zárják;

Nem te, ki imába törted
a rabszolga konok térdét
s őt a sírig csak gyötörted,
hagyva néki híg reményt még;

Nem ki hazug istene vagy
a becstelen zsarnokságnak —
nem te, bálványképe a vak,
ostoba és gonosz vágynak!

Hanem te, te: ész Istene,
te a szegény védőszárnya!
Országod majd eljön ide
minden néphőz nemsokára! . . .

Ki tervezte meg a keresztutat az ártatlanok számára? A mindenható Isten vezet kicsi gyermekeket keresztúton át a valódi életbe?

Camus leírja „A pestis" c. regényében, mint fáradozik Dr. Rieux orvosi tudásával és Páter Paneloux imádságával — „Istenem, mentsd meg ezt a gyermeket!" — egy kicsi pestises betegért. De kapitulálniuk kell. Csüggedten, fáradtan, a túlterheléstől ingerülten ülnek egymás mellett az udvaron. A kisfiú halálának értelmetlensége kivetette őket a megszokott, ismert utak kerékvágásából. S mikor Dr. Rieux hirtelen fölszisszenve bocsánatot kér ingerült szavaiért, így válaszol neki a pap, egy másik út lehetőségére célozva: „Megértem. Felháborító az egész, mert meghalad minden mértéket. De talán szeretnünk kellene azt, amit nem tudunk megérteni." Erre fölugrik Rieux, emberi önérzete büszkeségével, orvosi tudása szenvedélyével rámered Paneloux-ra, és a fejét rázza: „Nem, páter. Nekem más elképzelésem van a sze-

retetről. S a haláig vissza fogom utasítani, hogy szeressem azt a teremtést, amelyben kínozzák a gyermekeket." — Ki ne adna neki igazat?!

Fölmenthetem-e a mindenható, szeretetreméltó, jó Istent, Krisztus mennyei Atyját minden felelősségtől, ha látom az életben a sok értelmetlenséget és szerencsétlenséget? Okolhatom-e minden aljasságért és kegyetlenségért az ördögöt, aki Isten szép teremtését állítólag elrontotta és állandóan zavarja? Nem az Ő teremtménye-e az ördög is? S ha még azt hozom is föl mentségül, hogy az ember bűnös lett és tele van rosszakarattal, megoldom-e ezzel a rossz és a keresztút problémáját? Nem lesz-e legalább közvetve mégis mindennek oka az az Isten, akit én mindenhatónak és jónak tartok?

Ha föltételezhetném azt, hogy van egy fény-Isten és egy sötétség Istene, akkor könnyű lenne a dolgom. De Isten egy, és ezért olyan nehéz emberi ésszel megértenem, hogyan egyeztethető össze a rossz, a szenvedés, a keresztút a mindenható, szeretetreméltó és szerető Istennel.

Ha Kantnak és Hegelnek igaza lenne, akkor a felvilágosodás szabadabbá, értelmesebbé és igazságosabbá tette volna az emberiséget. De ehelyett fölszálltak mélyéből azok a démonok, amelyeket már rég halottnak hittünk, és megtanítottak arra, hogy féljünk saját hatalmunktól és gyengeségünktől: hatalmunktól, mert már mindent el tudunk pusztítani, — gyengeségünktől, mert még mindig nem fedeztük föl magunkban azt az igazi embert, aki uralkodni tud szenvedélyein és túlkapásain.

De van még valami, ami lesújt. Amit ugyanis én Istennél oly borzalmasnak tartok: a jó és rossz, a kereszt és a fény közötti harcos ellentétet, ugyanazt találom meg — ha őszinte akarok lenni — önmagamban is. A rossz olyan hatalom bennem, amely arra kényszerít, hogy azt tegyem, amit nem akarok, amitől visszaborzadok. Abszurd, értelmetlen, visszataszító tettek és gondolatok — és mégis szüntelen ennek a bennem élő sötét, pusztító hatalomnak engedelmeskedem. S ha megfigyelésem nem téves, másoknak sem megy különbül, mint nekem. Ők sem különbek nálam. S ezért szenvedek.

Megoldást keresek. Az események értelme után kutatok, mert ember vagyok, mert érzem magamban a felelősséget embertársaimért, mert látom, hogy az állatok is összebújnak, ha veszély fenyeget. De kérdéseimre nem találok megoldást sehol. Minden érv, minden argumentum hiábavaló fecsegésnek tűnik, ha engem ér a szenvedés.

Mégis: ha megoldást nem is találok, találok egy utat: Krisztus keresztútját. Nem kellene i t t tovább mennem tépelődésemben? Nem kellene itt új lehetőség után keresnem? Nem kellene az elméleti megoldásokban vallott csőd után elismernem, hogy a probléma olyan mélységekbe nyúlik le, amelyeket emberi elme el nem érhet? Nem jutottak-e Jób barátainak sorsára mindazok, akik a kérdést — pozitív vagy negatív — okos gondolatokkal és szavakkal akarták megoldani?

Jézus szenvedésének legmegrázóbb pillanata, amikor borzalmas fájdalmaiban lázasan felkiált: „Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engem?!" A zsoltáros kiáltotta egyszer ugyanezekkel a szavakkal Isten felé a hite miatt meggyalázott, ellenségeitől kiszipolyozott, mindenkitől elhagyott Izrael panaszát. Jézus kiáltása egy egész nép, egy szenvedő nép kiáltásával olvad össze. Megrázó benne az elhagyatottság érzése, de még inkább az a tény, hogy éppen annak a szívéből fakad az Istentől való elhagyatottság panaszos kiáltása, aki Isten megváltó közelségét jelenti számunkra, akinek a neve Emmánuel: Isten velünk. Ha őt is elhagyta az Isten, hol lesz akkor még található ebben az emberi közösségben?

A mai világban Jézus kiáltása ezerszeresen összeolvad a szenvedő nép kiáltásával. Ki ne hallaná ezt a kiáltást a betegek és elhagyottak ajkáról, akiken sem az orvostudomány, sem a civilizáció áldásai nem segítenek; a szegények és nyomorultak ajkáról, akik egy jóléti társadalom peremén éhen pusztulnak: mit ér egy esetleges rózsás jövő, ha nekem állat módjára meg kell döglenem? Halljuk ezt a szivet tépő sikolyt a meggyalázottak és eltiprottak celláiból éppúgy, mint az éhezők és páriák kunyhóiból, de ott cseng kérdése a szalontudósok és a szellemi túltápláltak pöffeszkedő méltatlankodásában is: Hol van az a jó és mindenható Isten, aki ilyen világot tudott teremteni?

Az én megoldhatatlan nehézségem: hogy tűrheted el, Istenem, hogy legártatlanabb teremtményeid szenvednek a legborzalmasabban? hogy éppen őket viszik mint nyomorult birkákat a vágóhídra, és sokszor még a szájukat sem nyithatják ki? Hányszor hallom aztán a gondolkodók, keresők, tépelődők kiáltásában vagy kérdésében a maró gúnyt vagy a szellemi magabiztosságot: lehet-e egy ilyen világban még komolyan Istenről beszélni? Tudom ugyan, hogy a vádak sokszor hamisak, hogy a hangok nem egyszer álszenteskedők; de ez még nem szünteti meg a kérdés jogosultságát! Sokszor úgy látszik: arra a pontra jutottunk el a történelem folyamán, amikor az egyesek kiáltása a népek Isten felé szálló kiáltásává válik: Isten, Isten, miért hagytál el bennünket?! Érzem, hogy itt nem lehet csak apologetikát írni, csak mentegetőzni és csak okoskodni.

Ha Jézus szavait vizsgálom és kritikának vetem alá, tudomásul kell vennem, hogy a kereszten függő Jézus Istentől való elhagyatottságát nem egy csalódott és megcsalt ember hűvös vagy keserű hangján, nem szemrehányó gúnnyal és nem is az önuralmát vesztett kirobbanásával kiáltja Isten felé, hanem népének imádságával. Kérés és kérdés ez, de nem számonkérés! Nincs benne semmi vád, semmi perlekedés.

Nem kellene nekem is, ha az én nagypéntekemet, életem, nemzetem és korom, századom keresztútját Jézus nagypénteki keresztútjába akarom beállítani — mint Marc Chagall Jézus keresztjét az internálótáborok krematóriumainak füstölgő kéményei közé festette — kérdő és kérő imádságban feltárni

tépelődéseimet? Nem jut-e mindenki szükségképpen hamis útra, ha a vádaskodás és számonkérés fel- vagy mellékhangjával közeledik a problémához?

Sok embertársunknak persze gyanús lett az imádság, mert szerintük az imádkozó égi vigaszt keres a földi siralomvölgyben, amely semmit sem javít a visszás helyzeten, hanem állandósítja vagy legalábbis meghosszabbítja a nyomorúságot. Ha valaki mindkét lábával a földön áll, akkor annak a kereszttől és nem a kereszttel kell megváltania önmagát és az emberiséget. Nem isteni segítségre kell várnunk, hanem az embert kell az ember által igazi emberré formálnunk.

Megtévesztő ez az okoskodás, de hálás vagyok érte, mert arra késztet, hogy tovább menjek és tovább kérdezzek az egyszer elkezdett úton. Nem fordulhatok többé vissza. — Lehetséges-e becsületes szívvel imádkoznom, ha nem tettem semmit sem azért, hogy letöröljem az összevertek vérét és felszárítsam könnyeiket? Nem Veronika gesztusa a legkevesebb, aminek történnie kell, hogy imádságról beszélhessek? Lehetséges-e egyáltalán csak az ajkakkal imádkozni? Nem tartozik-e hozzá az imádsághoz az egész ember?

Az isenheimi oltár megfeszített Krisztusára gondolok, az antonita szerzeteseknek 1512-ben a kórháztemplomban felállított oltárképére. Itt ápolták önfeláldozó odaadással a pestises betegeket. A megfeszített mintha csak egy lett volna közülük: pestisdaganatok láthatók szétzúzott testén. Ez előtt a kép előtt imádkoztak a betegek, és találtak vigaszt abban a tudatban, hogy Isten szenved velük együtt a megfeszített, pestises Krisztusban. Ez előtt a kép előtt élték meg a Megfeszített szolidaritását velük, jutottak el arra a meglátásra, hogy az összevert Istenember szolidárisan egy a történelem minden összevertjével. Itt élték meg a Megfeszített jelenlétét betegségükben, tapasztalták meg szolidaritásán át keresztjének megváltó erejét. — Az antoniták számára pedig ez a Krisztus-kép nem ürügy volt vagy jámbor trükk, hogy kivonják magukat a betegeken való segítés testi-lelki terhe alól. 369 jól szervezett kórházban ápolták a betegeket. Krisztus keresztje arra figyelmeztette őket kórházaikban, hogy a betegekben, szenvedéseikben, sebeikben a szenvedő Krisztust lássák és keressék. A kereszttel való megváltást hirdették. De ugyanakkor minden erejüket latba vetették, hogy levegyék embertársaik válláról a szörnyű betegség keresztjét.

Gondolok aztán egy Párizs közelében levő házra is, ahol a csengetésre egy mankókon vánszorgó nővér nyit ajtót. A ház lakói közül mindegyiknek van valami testi fogyatékossága vagy betegsége. Az egyiknek a keze, a másiknak a lába hiányzik. A gyermekbénulás következményei és maradványai kínozzák testüket vagy a szklerózis. Vannak köztük vakok és némák. Naponta hétszer jönnek össze a kápolnában bottal, tolókocsiban, hordágyon vagy karon vezetve, támogatva. Két különleges fogadalmuk van: nem beszélnek sohasem betegségükről, és nem lesz sohasem imádságuk, kérésük tárgya a nyomorúságuktól való szabadulás. Krisztus keresztje alatt és előtt ez a gondolat ad nekik megváltó erőt, fényt és világosságot: Az Ő kedvéért. — Amikor néhány évvel

ezelőtt Frings bíboros Nyugatnémetországba hívta „a Megfeszített nővéreit",* bizonyára nem feltűnő akciókat várt el tőlük. De az öregedő és szemevilágát egyre inkább elvesztő, majd megvakult kölni érsek megtapasztalhatta személyes sorsán át a keresztnek azt a megváltó erejét, amely a keresztutat járó embertárssal való szolidaritásban rejlik. Mert a mai világ kereszténye számára talán nem is annyira a hitetlenség a nagy veszedelem, hanem az, hogy elfeledik a megváltásban rejlő gyógyító erőt, és nem akarnak többé tudni az áldozatokról.

De meggondolkoztat ez az ellenvetés azért is, mert Jézus valóban benne élt az elítéltek és a szenvedők minden szükségében, míg mi nagyon sokszor csak nézők, bámészkodók vagyunk. Aki a szenvedő Krisztusra néz, az más szemszögből látja a szenvedést. Számára nem lesz többé fal, amely elválaszt egymástól Istent és embert, hanem a súlyosan beteg Reinhold Schneider szavai szerint: lefátyolozott, lepelbe burkolt angyal, aki az élet útjára vezet, aki utat mutat az embertárs szívéhez. Aki sok mindenen ment keresztül, az bensőségesebb, érettebb, bölcsebb lesz, jobban megérti embertársait, együttérez a betegekkel, az elkeseredettekkel, az egyedüllévőkkel, a kétségbeesettekkel, a rabokkal, az élet kicsinyeivel, szegényeivel. Az jobban tud tanácsot adni, vigasztalni, emberi gyöngeségeket elviselni. Sokszor lesz a szenvedés emberi mivoltunk középpontjához vezető sötét út. De sokszor vezet el minden lény legbensőbb forrásához és céljához is: Istenhez. „Te, aki itt benn szívemben és lelkemben vagy..."

Az imádság szinte mindig az üldözöttek és szenvedők tüzes kemencéiből (Dán 3,1-24) szállott fel a legbensőségesebben az ég felé, nem pedig a borzalmak szenzációira éhes nézők ajkáról. Nem véletlen, hogy az a nép, amely a történelemben a legtöbbet szenvedett, s tagjait Nabukodonozor tüzes kemencéje és Auschwitz krematóriumai között annyiszor pusztították tüzzelvassal, Isten kinyilatkoztatásának népe lett, és — minden elvetés ellenére — megismertette a világgal a köztünk élő Istent. Nem véletlen, hogy az összevert Ember, a názáreti Jézus lett Isten élő kinyilatkoztatása, Istennek a világhoz intézett Igéje. Krisztus óta minden Istenben hivő szenvedő a Megfeszítettre hivatkozik, míg az élet hitetlen élvezőjének Epikuroszban, az antik világ megcsömörlött ínyenc bámészkodójában kell az apját keresnie. Nem villan-e föl előttünk Jézus egyik mondásának fenyegető komolysága, amelyet mi oly sokszor mint eltúlzott orientalizmust löktünk félre: „Könnyebb a tevének átmenni a tű fokán, mint a gazdagnak bejutni Isten országába!" Mt 19,24. A gazdag ugyanis az, akinek minden tekintetben jól megy a dolga, aki el van látva az unalomig testi-lelki-szellemi javakkal, és a szenvedést csak hallomásból vagy a televízióból ismeri. Nem kellene nemcsak elméletben, hanem gyakorlatban is megtanulnunk, hogy minden testi-lelki-szellemi jó Isten aján-

---

* Vö. ismertetésünket: Szolgálat 22,78-80. (Szerk.)

déka, amiről számot kell adnunk? Nem kellene megértenünk, hogy Krisztus nemcsak a szentségekben van reálisan jelen, hanem a kisemberekben, a szegényekben, az üldözöttekben és az összevertekben is, és velünk, az élőkkel bennük akarja magát megtaláltatni?

Gondolkodóba ejt az ellenvetés, de hálás vagyok érte, mert engem is további kérdésekre ösztönöz, amelyek talán nem jutnának eszembe. — Miért választottad ezt az utat, hogy velünk légy? Nem tudtál nekünk is és magadnak is más utat tervezni, hogy elvezess hozzád? Hol a Te mindenhatóságod? Vagy talán olyan nagy vagy, hogy én kicsi ember lényed tulajdonságait mint ellentéteket élem meg?

Isten naggyá tett engem, naggyá tette az embert. Olyan naggyá, hogy az ember Isten ikonja, képe, képmása lett. Olyan naggyá, hogy rajta keresztül jelenik meg és jön közel a világhoz. Olyan naggyá, hogy az én arcomat teszi saját arcává, hogy kezemmel akar áldani és gyógyítani. Olyan naggyá, hogy jósága, szeretete, irgalmassága, könyörülete, nyájassága, szívessége, hűsége, becsülete egy emberi szíven keresztül lüktet felém elevenen, megfoghatóan, konkréten, materiálisan, tapinthatóan. Mert Isten nemcsak Jézus Krisztusban lett emberré, hanem továbbra is, ma is ember akar maradni az emberekben, hogy még ma is elevenen, konkréten, materiálisan, közvetlenül, tapinthatóan érezzem szeretetét és jóságát — egy emberben, az emberben; hogy még ma is Te-vel szólíthassam meg — egy emberben, az emberben; hogy emberi füllel hallja kiáltásomat, vegye észre bajomat, érezze szükségemet. Isten most is ember akar maradni az emberekben, hogy akkor is mellettem legyen elevenen, konkréten, ha nem tudok már tovább menni, ha elértem utamon egy abszolút nullpontra, ha a feneketlennek látszó semmi tátong előttem, — mellettem egy emberben, az emberben, aki talán mélyebben áll, mint én, és akinek arcából a velem szolidaritást vállaló Isten tekint rám. Ez az Isten megtestesülésének mélysége: ember az emberrel az időben és a térben. Az embert az emberrel akarja elvezetni önmagához, hogy igazi emberré tegye. Ez az én nagyságom, ez az ember nagysága.

Csak, csak... Ha megbotlom ezen az úton, ha csapdába esem — mert ezt jelenti a görög „szkandalon" szó —, ha visszafordulok Jézus útján és „Emmauszba", nem pedig „Jeruzsálembe" megyek — mert ezt akarták az emmauszi tanítványok —, ha menekülni akarok „Rómából", ahol a kereszt vár rám — mert ezt akarta Péter a legenda szerint az appiai úton —, akkor öszszetöröm magamon és eltorzítom magamban Isten konkrét megjelenési formáit az én időmben és az én környékemen. Embertársaim nem azt az isteni vonást látják rajtam és bennem, amelyet nekem kellene számukra megjelenítenem és képviselnem. Ők joggal keresik bennem a megtestesült Isten arcvonásait, — és egy eltorzított, visszás grimasz mered rájuk arcomból, az én hibámból. Az én tragédiám Isten tragédiája lesz bennem embertársaim szemében. Ha én megbotlom ezen az úton, Isten útján, akkor Isten ugyan nem botlik meg; ha

én elesem ezen az úton, Isten útján, Isten ugyan nem esik el, — de embertársaim számára mégis Ő lesz a Megbotlott, Ő lesz az Elesett.

Az ember mint Isten ikonja, képmása és képe? Az ember mint Isten helyettese?! Hogyan tölthetí be valaki ezt a feladatot?... Konkréten, a földön maradva! — Vegyük, hogy egy férfinak meghal a felesége, és egyedül marad négy kis gyermekkel. „Ha lenne Isten, akkor nem engedhette volna ezt meg!" A szeretet grimaszát jelentetném meg a lesújtott férfi és édesapa előtt, ha az ilyen halált mint Isten „végzését" akarnám „magyarázni". Egy szeretett ember halála ebben a világban örökre titok marad, amelynek mélységét emberi elmémmel nem érem el. Ha nekem kell képviselnem a gyászoló édesapa előtt Istent, aki emberré lett és ember akart maradni, akkor nem is szüntethetem meg a fájdalmat. De együtt kell éreznem az édesapával és gyermekeivel, együtt kell hordanom velük a terhet, a titkot, hogy együtt találjuk meg azt az utat és együtt menjünk azon az úton, ahol a gyászolónak — ha én nem képviselném számára a velünk élő Istent — egyedül kellene továbbmenni.

Nem látszik ez erőltetésnek, pszichológiai trükknek? — Visszakérdezek: Nem gondoltam sokszor azt, hogy Isten messze van tőlem? Igaz ugyan, hogy Ő messze van, hogy sohasem fogom emberi elmémmel fölfogni, hogy mindig rejtély marad számomra, — de az is igaz, hogy ugyanakkor végtelenül közel van, olyan közel, hogy sokszor észre sem veszem közelségét.

Nem öncsalás, nem önámítás ez? Lehet olyan teremtést szeretni, amelyben szenvednek az ártatlanok? Nem lázító ez?

Amikor a teremtés után Isten azt mondta, hogy minden jó, akkor nem a mostani állapotokról beszélt. A haldokló Jézus utolsó szavából: „Beteljesedett", nem hallom ki, hogy minden úgy lenne jó ezen a világon, ahogy van. De annyit mégis kivehetek kiáltásából, hogy nem tartotta szenvedését és halálát értelmetlennek. Ha Jézus útján megyek, akkor az én szenvedésem és halálom sem lesz értelem nélküli. Mert a haldokló Jézus „Beteljesedett" kiáltásából következtetek egy másik kiáltásra, amely a Szentírás szerint így fog hangzani: „Íme, újjáalakítok mindent!" Jel 21,5. S m i v e l ebben hiszek, nem elégszem meg a jelenlegi állapotokkal, hanem egyben harcolok Dr. Rieux-vel, aki azt mondja Paneloux-nak: „Ön tudja, hogy gyűlölöm a halált és a rosszat. Akár akarja ön, akár nem akarja, együtt vagyunk: hogy szenvedjünk mindkettőtől és legyőzzük mind a kettőt."

Per crucem ad lucem: kereszt által a világosságra! Nemcsak a stilisztikába tartozó „homöoteleuton" ez a mondás az azonos véghangzókkal az egyháztörténelem kincstárából, hanem életút. Jézus útja és az én utam. Emberi út, amelyen Jézus társam lett, amely „Jeruzsálembe" visz: a kereszten át a föltámadás dicsőségébe. Jézus Lelke fog vezetni ezen az úton. Hodégészei. Jn 16,13. Vezetni fog a teljes igazság felé. Mert megígérte.

Szabó László

A SZENVEDÉS BIBLIAI ÉRTELME

A szenvedés megélése meg a sorcsapások sokfélesége elkeseríti az embert, gyakran Isten elleni felháborodásra indítja. Legmegdöbbentőbben Jób könyve mutatja, hogy a Biblia sem kelt bennünk hiú reményt, mintha a hit egyszerűen kiragadhatna bennünket létünk e tragikus tapasztalatából. Inkább arra irányít, hogy felismerjük a véges és esendő világban elkerülhetetlen megpróbáltatások rejtett jelentését. Már Jób könyve felfedezte, hogy a szenvedés nem szükségképpen a személyes bűn büntetése. De ha sokszor mégis bűn vagy mulasztás következményének is mutatkozik, végeredményben érleli az embert, döntő alkalmakat nyújt önzésének legyőzésére, mintegy elválasztja a fémet a salaktól, vagyis megtisztítja a szívet: „Próbára tettél bennünket, Istenünk, mint ahogy tisztítják a színezüstöt" (Zsolt 66/65,10).

Elviselhetetlennek látszik az ilyen próbatétel pusztán egyéni távlatban. De a Biblia a szolidaritás és az önátadó szeretet összefüggő egészében világítja meg. Ez már a közösen vállalt szenvedésnek és a szenvedő emberiség megváltásának fogalma, amely fokozatosan tűnik ki az ószövetségi üdvösségtörténet folyamán. A Biblia tanúsága azonban csak úgy válhat igazán érthetővé a küszködő ember számára, ha a húsvéti misztérium hitében Krisztussal együtt éli át.

Lukács evangéliumának utolsó fejezetében (Lk 24) találjuk azt a lényeges értelmező elvet, amely félreérthetetlenül megvilágítja az írások tanítását. A két elcsüggedt emmauszi tanítvány bizonyára jól ismerte az ószövetségi bibliát, mégsem fedezte föl benne a Messiás kínszenvedésének valóságos értelmét. Csalódottan hagyták el Jeruzsálemet, mert Jézus kereszten fejezte be földi pályafutását, és így meghiúsította a belévetett reményeket. Hogyan is szabadíthatná meg az emberiséget az, aki bűn és gonoszság áldozatává lett? Végül Jézus maga magyarázza meg nekik, hogy a megváltás útja a másokért elvállalt szenvedéseken át vezet: „Vajon nem ezeket kellett-e elszenvednie a Messiásnak, hogy bemehessen dicsőségébe? És Mózesen elkezdve az összes prófétánál megmagyarázta nekik, amit az írásokban róla írtak" (Lk 24,26k). Az evangéliumban „Mózes és az összes próféta", „az írások", „Mózes törvénye, a próféták és a zsoltárok" (vö. Lk 24,44) a teljes Ószövetséget jelenti, és az egésznek folytonosságából tűnik ki a szenvedés megváltó értéke.

A jövendölések nemcsak egy új világ fájdalmas vajúdását készítik elő, hanem számos formában meghirdetik azt az egyetlen Valakit, aki képes lesz a világ minden szenvedőjével közösséget vállalni, és új értelmet ad sorsunknak. E különféle bibliai szövegeket, főleg a zsoltárokat és az Isten szolgájáról szóló próféciákat bőven idézik az evangélisták hermeneutikai hivatkozásként. Az ószövetséget figyelve értetik meg velünk Jézus életének próbatételeit, a

szenvedéstörténetet, egyben pedig mindannyiunk szenvedésének jelentését. Most itt csak nagy vonalakban igyekszünk ennek a bibliai teológiának távlatait felvázolni.

+

A megváltás fájdalmas volta már a teremtés és az ősbűn jahvista ábrázolásában kinyilvánul, minthogy az asszony jövendő „ivadéka" szenvedés árán teljesíti majd küldetését (Ter 3,15). Isten így szól a kísértőt jelképező kígyóhoz: „Ellenkezést vetek közéd és az asszony közé, a te ivadékod és az ő ivadéka közé; ő széttiporja fejedet, te meg a sarkát veszed célba." Burkoltan bár, de már jelen van itt a megváltás fogalma. Az emberiség nem állta ki a kísértés próbatételét, viszont egy isteni ígéret erejében reménykedhetik: az asszony ivadéka — aki egyben Isten ajándéka — fájdalom árán vezeti győzelemre a rossz elleni küzdelmet.

Igaz, hogy a hagyományos exegézis a győzelem ígéretét a Messiás anyjára vonatkoztatja. A Vulgáta ugyanis úgy értelmezi a szöveget, mintha Mária lenne a középpontban: maga az asszony taposna a kígyó fejére, hogy megsemmisítse az általa felidézett bűn átkát. Valójában az „ivadék", a Messiás győzelméről van itt szó. Így értette a régi görög fordítás is, amikor himnemben fordította. Ennek az ígéretnek messiási jellege érthetővé teszi az eredeti szöveg szóhasználatának árnyalatait. Ugyanaz az ige (s ú p) jelent halálos csapást vagy részleges megsebzést. Az asszony ivadéka széttapossa a kísértő hatalmát, miközben az csak múló fájdalmat okozhat neki. Végeredményben a Messiás úgy váltja meg a világot, hogy előbb elszenvedi az emberi lét fájdalmas kockázatait. A megváltás ígéretének ezt a képes kifejezését nevezzük egyébként ősevangéliumnak, protoevangéliumnak. Azt hirdeti, hogy az ember helyzete sohasem reménytelen, hiszen még a bűnbeesés leírása is nyilvánvalóan az üdvösségtörténethez tartozik. Isten ígérete fűz a szenvedéshez reményt és örömet.

Ami a szenvedés okát és eredetét illeti, a képes bibliai ábrázolás nem ad részletes magyarázatot. Nincs is arról szó, mintha a jahvista hagyomány történeti módszerrel kívánná elbeszélni a rossz keletkezését. A teremtés meg az ősbűn ábrázolása sok százados tapasztalatot sűrít magába, és a hit fényében értelmezi azt a szüntelen megpróbáltatást, amelyet Isten népe az idők folyamán megélt. Amint pusztulásba rohan az az ember, aki csupán önerejéből akar boldogulni, úgy Isten népe is tönkreteszi magát, mihelyt elhagyja az Istennel való szövetség útját. Ez a tapasztalat tükröződik a paradicsomi drámában: bűnre boldogtalanság következik, mert minden önzés szolgaságba hajtja az embert, és megrontja a világ harmóniáját.

Az első emberpár ebben az elbeszélésben az egész emberiséget képviseli, amint ezt az Ádám név is jelzi, ami egyszerűen embert jelent. Emberek hibája, ha a rossz elterjed a világban, majd mindjobban elhatalmasodik. Az Isten és

ember közti szakadás nyugtalanná teszi az életet, és törést hoz létre az emberi társadalom tagjai között is (vö. Ter 3,12; 4,9). Nem annyira a világ változik meg, hanem inkább az ember és a világ közti viszony. A természetes csapások most már nem csupán azt jelentik, hogy a világ véges és esendő, de azt is, hogy az ember bűnös. Az a legfőbb rossz, amit az emberek okoznak egymásnak: gyűlölet, viszály, elnyomás. Izrael egész története mutatja, hogy a sorscsapások alkalmával a segítő emberi összefogás helyett gyakran szeretetlenség és önzés nyilvánul meg. Ezen a szinten a fizikai és erkölcsi jó vagy rossz persze nem válik szét mindig. De az világos, hogy a szenvedés lényege az Isten és ember iránti szeretet visszautasításából ered, a megváltás viszont a szeretetből közösen elvállalt szenvedésen keresztül remélhető. Az asszony „ivadéka" csak úgy tudja az emberiséget kiragadni a romlásból, ha maga is velük szenved. Az ószövetségi üdvösségtörténetnek ez a félreérthetetlen tanítása Izajás könyvében fog kibontakozni a szenvedő Szolga titokzatos küldetése révén. Ennek a kulcsszemélyiségnek számos vonását fellelhetjük már Ábrahám, Mózes, Jeremiás és több más történeti próféta tragikus alakjában. Példaként most csak Mózest figyeljük meg ebből a szempontból.

+

Mózes Ádámnál kézzelfoghatóbban, konkrétebb síkon képvisel egy egész közösséget. Kezdetben azonban még csak önmagára gondol, magányosan hordja az élet terhét, és megpróbáltatásában a halált hívja. Amikor a sivatagban zúgolódik a nép, mert nem jut az egyiptomi rabságban megszokott táplálékhoz, Mózes ki akar bújni a válság súlya alól: „Miért nem találok tetszést szemedben, hogy ennek az egész népnek a terhét a vállamra rakod? ... Ha továbbra is így akarsz velem bánni, akkor inkább ölj meg, hogy ne lássam tovább nyomorúságomat!" (Szám 11,10-15).

Az ösztönszerűen gondolkodó ember tehát csak az őt érő személyes rosszat érzi fájdalomnak. Ezen az alapélményen Mózes idővel túlteszi magát. Mivel próféta és szolidáris népével, másokért is aggódik, közbenjár értük, népe megpróbáltatását sajátjaként éli meg. Kitűnik ez az amalekitákkal való csata alkalmával, amikor maga is részt kíván venni mások áldozatában (Kiv 17,9-13). Miközben a harcosok megütköznek az ellenséggel, Mózes botját magasra emelve kitárja a kezét. Ez nemcsak küzdelemre biztató gesztus, hiszen az ég felé nyújtott kéznek közbenjáró, Isten segítségét hívó jelentősége van. Áron és Hur segíti, hogy elfáradó kezét magasra tudja emelni. Ott állnak Mózes mellett, hogy mindvégig kitartó jelenlétével vehessen részt a megpróbáltatásban. Közbenjárása szenvedéssel jár, noha csak külső fizikai rosszról van szó.

Még megragadóbban mutatkozik ez a szenvedésből fakadó közbenjárás az aranyborjú epizódjában (Kiv 32,11-14; 30-35). Itt a megpróbáltatás nem külső ok, hanem belső meghasonlás eredménye. Az Isten ellen zúgolódó nép

kényszeríti Áront, hogy „aranyborjú" formájában bálványszobrot készítsen nekik. Az elohista elbeszélés úgy szól Mózesről, mint aki Istennel folytatott párbeszédben szenvedi el a történteket. Mózes nem huny szemet a bálványimádás vétke felett, de prófétai közbenjárással igyekszik megmenteni a romlásba induló népet. Imádságos tusakodásában minden olyan gondolatot felidéz, amellyel megindíthatná Istent: ha már egyszer kiszabadította népét az egyiptomi rabságból, csak nem akarná most pusztulásra ítélni? A második szövegrészben ez az engesztelő ima megdöbbentő kifejezésre jut (32, 30-35). Mint közbenjáró, Mózes először is megvallja népe hibáját, és így kéri Isten bocsánatát. E kiengesztelődés nélkül nem akar élni ő maga sem, életét csak a gondjára bízott néppel tudja elviselni. „Törölj ki engem könyvedből" — mondja egy hagyományos képes kifejezéssel, amely a zsoltárokban is szerepel (Zsolt 69/68,29; vö. 87/86). Amint a népszámlálásnál minden élő neve szerepel egy jegyzékben, így Isten előtt is mintha minden hívőnek a neve föl lenne jegyezve az élet könyvében. Mózes most már nem kibúvóként kívánja a halált, hanem népéért ajánlja fel életét; kész lemondani Istentől kapott helyéről, hogy ezáltal másokat mentsen meg.

Valamikor Ábrahám is ilyen nagy emberszeretettel könyörgött a vétkes Szodoma népéért (Ter 18,23kk), de ő mintegy kívülről szemlélte mások megpróbáltatását, Mózes viszont azonosítja magát népével. Közérthető, szinte naív stílusban mutatja ez az elbeszélés, hogy a szenvedés mélyebb szinten mások megváltásává lehet. Nem egyszerűen az egyén bajára vonatkozik, nem is csak személyes problémából ered, hanem a közösség életét és jövőjét érinti. Ezt a szolidaritást éli meg Mózes, mint később Pál, aki mintegy átkozottá kívánna lenni testvéreiért (vö. Róm 9,3), szenvedni akar velük és értük, közösséget vállal velük jóban és rosszban.

A felebarátaival szenvedő Mózes egy „hozzá hasonló próféta" előképe (MTörv 18,15), akinek eljövetelét az egész Ószövetség várja. Ezt a reménységet a próféták hosszú sora csak részlegesen valósítja meg. A szenvedő Szolga, aki magára véve a szenvedő közösség terhét, saját életével jár közben érte, már közelebb vezet az evangéliumhoz.

+

Amint már az „ősevangéliummal" (Ter 3,15) kapcsolatban kitűnt, az ószövetség népe századokon át várt valakit. Nem tudta pontosan, kit, de valakit, aki valóra váltja Isten ígéretét. Sokáig úgy képzelik el, mint hadvezért vagy királyt, aki ismét megteremti a földi paradicsomot. Izajás könyvének második részében azonban már nem ilyen dicsőségesen tűnik fel, hanem mint a fájdalmak embere, Isten szenvedő Szolgája, héberül „Ebed Jahve". Vitatott kérdés, hogy a reá vonatkozó négy ének (Iz 42,1-9; 49,1-6; 50,5-11; 52,13–53,12) a múlt prófétáinak megtisztított képét vetíti-e a Szolgára, élő kortársnak tekinti-e, vagy pedig a távoli jövőben várja? Az énekekben előforduló múlt idejű ige-

alakok inkább arra utalnak, hogy „Második Izajás" már előre biztosnak tudja a Szolga küldetésének beteljesülését. Akármelyik értelmezést fogadjuk is el, végeredményben előképről van szó, amelynek tökéletes megvalósulását nem nehéz felismernünk az evangélium fényében.

Mint ószövetségi jövendölés, a négy ének mindenekelőtt a történelmi helyzetből értelmezendő. A babiloni száműzetés próbatétele úgy mutatkozik a próféták szemében, mint büntetés az annyiszor leleplezett és elítélt vétkekért. A föld elvesztése, a dávidi király letűnése, a templom lerombolása és annyi egyéni nyomorúság mind jelképe annak a bűnhődésnek, amit az „istenes nép" romlottsága kiérdemelt. A szenvedő Szolga azonban nem vádolja a népet, hanem inkább vele együtt hordja vétkének terhét, vállalja a nyomorúságot. „Úgy nőtt fel előttünk, mint a zsenge hajtás és mint a gyökér a szomjas földből. Nem volt sem szép, sem ékes, hogy megnézzük, külseje pedig nem volt vonzó" (Iz 53,2-3). A hajtás meg a szomjas földből fakadt gyökér célzás arra, hogy a Szolga az Izáj törzsökéből sarjadt dávidi dinasztia küldetését veszi át (vö. Iz 11,1 és 10). De itt már nincs szó királyi dicsőségről, mert az új hajtás a száműzetés száraz, szikkadt földjén nő fel, elnyomottan a szenvedő nép körében. Sőt mi több: „megvetett volt, utolsó az emberek közt: a fájdalmak embere, aki tudta, mi a szenvedés". Senki sem leli tetszését benne, de ő zokszó nélkül viseli az emberek közönyét vagy megvetését.

E kudarc csak látszólagos, mert a szenvedő Szolga nem „sikerélményt" keres. Küldetése nem is csak az, hogy közbenjárjon vagy hirdesse a megváltás ígéretét. Sokkal mélyebb szinten van. „Ő a mi betegségeinket viselte, és a mi fájdalmaink nehezedtek rá . . . a mi bűneinkért szúrták át, a mi gonoszságaink törték össze" (Iz 53,4-5). Szenvedése bűnnel kapcsolatos, de ez nem az ő bűne, hanem a miénk, mindnyájunké. Ádám vétke, a világ bűne.

A Szolga többet tesz, mint Mózes, aki imájában adja át magát túszként. Másként szenved, mint a zsoltárok panaszosai, Jób könyvének magányos hőse, vagy akár valamelyik Jeremiás módjára üldözött próféta. Ő valóban magára veszi a meghasonlott emberiségnek minden terhét, és nemcsak hogy együtt szenvedi vele, hanem saját magát ajánlja fel engesztelő áldozatul: egy a sokaságért. Csak úgy tudja megmenteni embertársait, hogy nem magát akarja menteni. Az „engesztelő áldozat", héberül á s á m fejezi ki ennek a küldetésnek mély teológiai értelmét. A Szolga önkéntes áldozattá változtatja a szenvedést és új életet fakaszt belőle: „Mivel odaadja életét engesztelő áldozatul, látni fogja utódait, hosszúra nyúlik élete, és teljesül általa az Úr akarata" (Iz 53,10). Első, még homályos célzás az örök élet ígéretére; annak az örömnek reménye, amely a földi élet tragikus próbatételein túl bontakozik ki teljes valóságában.

+

Az Ószövetség és az egész szenvedő emberiség várakozásának végérvényesen Jézus felel meg, amikor földi életében magára veszi az emberi szen-

vedésnek minden lehetséges formáját, a megnemértettségtől egészen az Istentől való elhagyatottság érzetéig. Jézus misztériumának egzisztenciális jelentősége azonban csak úgy világosodik meg, ha az üdvösségtörténet összefüggéseiben keressük értelmét. Földi élete során Jézus maga is az írások kifejezéseibe burkoltan értelmezi küldetését.

Bár ő a várt Messiás, Jézus sosem adja magának ezt a királyi címet, minthogy ehhez túlságosan anyagi reményeket fűzött a korabeli zsidóság. Szívesebben használja az „Emberfia" megjelölést (arámi nyelven b a r e n á s), és evvel első tekintetre az emberiséghez való tartozását, szolidaritását fejezi ki. Valójában úgy mutatkozik be, mint a Dániel apokalipszisében megjövendölt Emberfia (Dán 7,13k), aki az ég felhőin jelenik meg, hogy megítélje a nemzeteket, és meghirdesse Isten országát. Az erre való hivatkozás diszkréten, de félreérthetetlenül nyilvánítja ki Jézus személyiségének történelmen túli misztériumát. Ezt a hatalmat jelentő címet azonban hozzákapcsolja egy másik ószövetségi kifejezéshez, amelyben a szenvedő Szolga vonásait ismerhetjük fel: „Az Emberfia nem azért jött, hogy szolgáljanak neki, hanem hogy ő szolgáljon, és váltságul adja életét sokakért" (Mk 10,45). Mielőtt isteni dicsőségében mutatkoznék meg, szolgálatként veszi magára és viseli a történeti lét terhét. De ez nemcsak az erkölcsi szolidaritás példája, amely elviselhetőbbé teszi a közös emberi szenvedés megpróbáltatását, hanem teljes értékű áldozati váltság. A szenvedő Emberfia megváltja mindazokat, akik megtagadták a szolgálatot, és kinyilatkoztatja nekik, hogy milyen értelme lehet szenvedésüknek: Jézus példája szerint embertársaik szolgálatában kell mindannyiuknak áldozatot vállalniok.

A dicsőségesen eljövendő Emberfiának várása erőt ad a keresztet magára vevő Szolga követésére, amint az az utolsó ítélet jelképes ábrázolásából is kitűnik (Mt 26,31-46). Az ítélet félelmetes fenyegetése csak a „rossz világra" súlyosodik; Jézus azért jött, hogy megszabadítson tőle. De arra int, hogy elsősorban ne a magunk bajára gondoljunk, hanem a másokéra. Az ítéletnek ez a szemlélete arra mutat, hogy az emberek mások iránti szeretetük vagy közömbösségük szerint érik el életük célját, illetőleg jutnak az önemésztő kárhozatba. Azt a szolgálatot kívánja Isten, hogy teljes erőnkből küzdjünk a rossz ellen, és enyhítsük a betegség, a nyomor, az igazságtalanság következményeit. A magunk és a mások bajáért csak a kölcsönös szeretet nyújthat kártalanítást, csak ebből a szemszögből nézve sejthetjük meg a szenvedés rejtett értelmét. Ennek a megváltó szeretetnek alapvető kifejezése az, hogy Jézus nemcsak szolgálni akar, de azonosul is a föld minden szenvedőjével: „Amit e legkisebb testvéreim közül eggyel is tettetek, velem tettétek" (Mt 25,40). A szenvedőkben találjuk meg legjobban Jézust, mert ő teljesen azonosította magát velük. Jézus viszont a szenvedésben talál meg bennünket, mert akkor osztja meg legmélyebben sorsunkat.

A megváltó szeretetnek ez a logikája Jézust egészen a keresztrefeszítésig vezette: „Kellett, hogy a Messiás szenvedjen" (Lk 24,46). A tanítványok a

feltámadás örömében sem feledkeznek meg a kereszt botrányáról, noha tudják már, hogy Isten szándékában nem ez volt a végcél. Amint a feltámadt Krisztustól tanulták, az ószövetségi írások tükrében világítják meg a kínszenvedés hitbeli értelmét. Ha nem is térhetünk most ki a szenvedéstörténet kritikai tanulmányozására, néhány szempontot azért röviden ki kell emelnünk.

Mindegyik evangélista a maga módján beszéli el a passió drámai eseményét, de az üdvösségtörténetre való utalásaikat főleg két forrásra vezethetjük vissza: a zsoltárokra és a szenvedő Szolgáról szóló jövendölésekre. Így többször felismerjük Jahvé szegényeinek imáját, a 22/21 zsoltár töredékes idézeteit:

2.v.: „Istenem, Istenem, miért hagytál el?" (vö. Mt 27,46; Mk 15,34)
8.v.: „Mind, aki lát, gúnyt űz belőlem, elhúzza száját és fejét rázza" (vö. Mt 27,39; Mk 15,29; Lk 24,35)
9.v.: „Az Úrban bízott, hát mentse meg: segítsen rajta, ha szereti" (vö. Mt 27,43)
19.v.: „Elosztják maguk közt ruhámat, köntösömre sorsot vetnek" (vö. Mt 27,35)
32.v.: „Ő vitte ezt végbe" (vö. Jn 19,30 „beteljesedett").

Azt jelentik ezek a zsoltáridézetek a kínszenvedés történetében, hogy Jézus megpróbáltatásán keresztül visszhangzik az egész emberiség fájdalmas kiáltása, amely csakugyan eljut Istenhez. Ha borús hangnemben kezdődik is ez a zsoltár, egészében véve nem az elhagyatottság, hanem a megnyugvó bizalom imája. Isten szeretetének, a halál legyőzésének és a megváltás bizonyosságának boldog reményét hirdeti. Még egy féltucatnyi hasonló idézetet lelhetünk fel a szenvedéstörténetben, de legmegrázóbb a 31/30 zsoltár: „Kezedbe ajánlom lelkemet, te megváltasz, Uram!" (vö. Lk 23,46). A Fiú s az Atya vonatkozásában szavakkal ki nem fejezhető új jelentést nyer ez az ősi imádság.

Minden idők szenvedőinek reménykedő kiáltására nemcsak szóban, hanem tettben is válaszol Jézus, Jahvé szolgája, az Isten áldozati báránya. A szenvedéstörténetnek e másik távlatát legjobban úgy ismerjük fel, ha Keresztelő János szavaira emlékezünk, amikor a negyedik evangélium szerint így mutat rá Jézusra: „Nézzétek, az Isten báránya! Ő veszi el a világ bűneit..." (Jn 1,29; vö. Iz 53,7.12). Arámi nyelven ugyanaz a szó jelöli a „bárányt" és a „szolgát" (t a l í a). Nagyon valószínű, hogy szándékosan kettős jelentésről van szó. Mikor az evangélista a görög szövegben választani kényszerül a liturgikus és a prófétai jelentés között, a bárány (a m n o s z) szót használja. Azonban mindkét szempont kifejezésre jut az evangéliumban, ha bibliai szövegeket nem is idéz világosan.

A liturgikus értelmezés arra utal, hogy az Ószövetségben a bárány volt az egyik legfontosabb áldozati állat. A reggeli és esti áldozatnál, de főként a pászkaünnepen bárányt áldoztak fel, és vérének megváltó erőt tulajdonítottak. Annak a kivonulásnak az emlékezete volt, amely kiszabadította a zsidókat az

egyiptomi szolgaságból, és Isten szolgálatára szentelte őket. A bárány jelképét már Izajás könyve alkalmazta Jahvé szolgájára, aki népe megváltásáért lett áldozattá (á s á m): „Mint a juh, amelyet leölésre visznek, vagy mint a bárány elnémul nyírója előtt, ő sem nyitotta meg száját" (Iz 53,7). Az evangéliumban Jézus veszi át a húsvéti áldozat helyét, ő az áldozati bárány. A szenvedéstörténet kiemeli, hogy Jézus hallgatott a főpap előtt (Mt 26,63), és Pilátusnak sem válaszolt, „nem nyitotta meg száját" (Jn 19,9). Kereszthalálakor nem törték meg lábaszárát, és az evangélista ebben is a húsvéti bárányra vonatkozó előírás teljesedését látja (Jn 19,36). Az igazi húsvéti áldozat tehát Jézus kereszthalála; kiragad bennünket az értelmetlen szenvedés szolgaságából, ahol „mi mindnyájan mint juhok tévelyegtünk" (Iz 53,6), és új jelentést ad az emberi sorsnak.

A prófétikus értelmezés nem annyira a bárány képletes rítusára, hanem egyenesen a Szolga prófétai jelentőségére hivatkozik. Máté szerint Jézus már akkor megvalósítja az Ószövetség várakozását, amikor „magára vállalja bajainkat és hordozza betegségeinket" (Mt 8,17; vö. Iz 53,4). Bár itt a betegek gyógyításáról van szó, ez egyben szimbólum is, mert azt a lelki felszabadulást jelképezi, amit a szívek mélyén valósít meg Jézus. Közösséget vállal testi-lelki betegségeinkkel, hogy az isteni szeretet erejével diadalmaskodjék minden emberi gyengeségen. Ez a küldetés a szenvedéstörténetben éri el csúcspontját, ahol kifejezett idézetek nélkül is elénk tárul a Szolga arca: „a fájdalmak férfia, aki tudta, mi a szenvedés; olyan, aki elől iszonyattal eltakarjuk arcunkat" (Iz 53,3-4; vö. Mt 27,29-31). A Szolga próféciájával való párhuzam megvilágítja, hogy Jézus kínszenvedése nem véletlen, személyes tragádia: ez a kezdettől remélt megváltó szeretetnek legfőbb kinyilatkoztatása.

+

A szenvedés megmagyarázására a Biblia, sőt Jézus szenvedéstörténete sem ad egyszerűsítő vagy könnyen megnyugtató elméletet. Bár a szenvedésnek megváltó értéke van, voltaképpen nem kellene léteznie. Eredete visszavezethető arra a történelmi drámára, amely megzavarta a világ harmóniáját, és a szeretetlenség által fáradságossá tette az emberi sors terhét.

Jézus nem szünteti meg a világban a szenvedést: nem hamisítja meg a dolgok természetes folyását vagy az emberek felelősségét jóban és rosszban. De mindezt új jelentéssel ruházza fel a kölcsönös szolidaritás és a reménység öröme révén. A Biblia szóhasználata szerint Jézus az új Ádám, a hűséges Szolga, az Isten áldozati báránya. Amikor életét adja a kereszten, a káromlásra ösztönző értelmetlen szenvedést átalakítja önátadó szeretetté. Így valósul meg az a győzelmes küzdelem, amelyet a Teremtés könyve az asszony ivadéka és a kísértő között meghirdetett.

Krisztus próbatételéből születik az Egyház, mint a Szolga által megigazult „sokaság" (vö. Iz 53,11). Az Egyház és a keresztény azonban tovább folytatja

Krisztus odaadó kereszthordozását, agóniája, vagyis szorongással teli küzdelme a világ végéig tart. Az új világ születésének leírására Jézus bibliai hasonlatot alkalmazva a vajúdó asszonyról beszél, aki elviselte a szorongás óráját, és így hozott új embert a világra (Jn 16,21).

A Biblia és az Evangélium e mélyértelmű képes beszédmódja sokszor idegenszerű lehet a szenvedő embernek. Az emmauszi tanítványok is oly kevéssé értették meg az írások tanítását, hogy reményük hamar rombadőlt. Csak egy személyes élmény, a feltámadt Krisztussal való találkozás változtathatja a szorongást örömmé. „Vajon nem ezeket kellett-e elszenvednie a Messiásnak, és így bemennie dicsőségébe?" (Lk 24,26). Ha pedig a Mesternek meg kellett élnie a szenvedést és a megpróbáltatást, a tanítványnak is ugyanezt az utat kell követnie. A közösen vállalt szenvedés által Isten és ember egységbe forr, az emberek pedig új közösségtudatban találhatnak egymásra.

Alszeghy Zoltán:

A KERESZT ÉS A MAI EMBER

Vallási gondolkozásunk olyan szakaszba jutott, mint a folyó, mikor akadályt talál maga előtt. Sok kis ágra bomolva keresi új medrét. Bennünket úgy megoszt a tapogató útkeresés, hogy alig értjük egymást. Ha egy igaz hitünkről akarunk beszélni mi, az egy keresztség által egy Lélekkel lelkesített keresztények, meg kell egyeznünk, hogy mit értsünk a szavainkon.

Mi a „kereszt"?

Két egymást keresztező vonal még nem az, amit mi hivő emberek keresztnek mondunk. Két keresztbe fektetett gerenda még nem kereszt. Az átkozódva hordozott megalázó szenvedés nem kereszt. A természetben nincs kereszt, ott csak a kereszt anyagát találjuk. Az egymást derékszögben metsző, összerótt gerendák, a húsunkban vájkáló szenvedés akkor válik keresztté mikor az Úr Jézus szenvedésére és halálára vonatkoztatjuk, amiatt tiszteljük, amiatt hordozzuk.

A kereszt mindig fájdalmas, elrettentő valóság, amit nem szabad édeskés mázzal kendőzni, amiből nem szabad a kínszenvedést lehazudni. De a kereszt érték is, nem a tapasztalat, hanem a hit fényében az: a mennyei Atya akarta, Krisztus Urunk érettünk szabadon vállalta, üdvösségünk onnan ered, hordozása által leszünk Krisztus Urunk tanítványai.

Ez a kereszt az élő hittől elválaszthatatlan. Ha hiszünk, akkor kudarcaink, szenvedéseink, halálunknak mindennapos előlegei „keresztté" válnak. Hi-

vatásbeli tevékenységünk becsületes végzésével, felebarátunk köteles szolgálatával, magunknak Krisztus Urunk képe szerint való formálásával „keresztet" hordozunk. Azokban a kiváltságos pillanatokban, mikor közel érezzük magunkhoz a mi Atyánkat, megsejtjük, hogy ő (gyöngéd tapintattal, megértő kímélettel) azt várja tőlünk, hogy keresztet vegyünk a vállunkra.

Ez a kereszt nincs ellentétben a keresztény örömmel, mert a hivő emberben éppen a kereszt súlya alatt gerjedez a Szentlélek öröme, az a mélységes derű, ami által az örök élet fényében értéknek érzi azt, ami fájdalmas, megsejti és ízleli a halálban a feltámadás magvát, irigylésre méltó sorsnak ismeri fel a vértanúk halálát.

Ki a „mai ember"?

Óvakodnunk kell attól, hogy a „mai ember" és a „tegnap emberének" megkülönböztetése során a hitetlent és a hivőt állítsuk egymással szembe. Mindig voltak hitetlen emberek; százalékszámukat csak a szíveket és a veséket vizsgáló Isten tudja. Azokban a korokban, amelyekben a társadalom intézményes szervezetét keresztény elvek vezérelték, nem egy hitetlen magának sem vallotta be, hogy a külső magatartását szabályozó keresztény kultúrformák nem felelnek meg belső meggyőződésének. Ma világszerte sok hivő ember úgy él, hogy a felszínes szemlélő semmit sem talál a magatartásában, ami megkülönböztetné becsületes, de a vallásos hittől távol álló kortársaitól. Kétségtelenül sok ezer ember van azonban, aki napjainkban a vallásos hitben találja meg életének értelmét, és akinek a vallásos hit ad erőt, kedvet, reményt.

De ahogy a mai vallástalan ember nem Koppány vagy Caligula császár szemével nézi a keresztet, úgy a vallásos ember keresztélménye sem azonos azzal, amivel az ősegyház tisztelte a drágakövekkel kirakott keresztet, a középkor zokogott a megrendítően realista gótikus keresztábrázolások előtt, vagy amivel a század elejének katolikusa harcolt azért, hogy a feszületet tűzzék ki a középületekben. Ez a különbözőség nem sajnálattal elismerendő fogyatékosság, hanem életjel. Krisztus keresztje megfelel minden kor alapélményének, beleilleszkedik minden kultúrába, mint a lélek a testbe. De az alapélmények, a kultúrák változnak a történelemben. Azért minden kor új fényben kell, hogy lássa a keresztet, új és új szempontból fedezi fel benne Isten bölcsességét, Isten erejét.

Olvasgatom az archaikus népi imádságokat, amelyeket Erdélyi Zsuzsanna „Hegyet hágék, lőtőt lépék" címen adott ki, példaszerű hűséggel, gondos jegyzetekkel (Bp. Magvető könyvkiadó, 1976). Ezek a szövegek, amelyeket öreg parasztasszonyok emlékezete mentett hozzánk a múltból, nemcsak népi jellegük miatt különböznek a tanult ember vallási stílusától, hanem mutatnak valamit, ami közös volt egykor a népi és a nem népi eszmevilágban, és különbözik a mai művelt és nem művelt hivő gondolatvilágától. A feljegyzett imák-

ban az egyik leggyakoribban visszatérő téma éppen a szenvedő Jézus alakja. Miben különbözik ez a „vir dolorum" attól a képtől, amit mi alkotunk magunknak, mikor az evangéliumokban hivő szívvel az Úr Jézus szenvedésének történetét olvassuk?

„Térdig vérbe, könyökig könybe..."

Ezek az imák a falusi barokk templom ikonográfiáját szövik tovább. Krisztusképük eredete nyilván a passiókápolnában tisztelt szobor, amely igen gyakran, középkori motívumok folytatásaképpen, a helytartóságon kigúnyolt Krisztust ábrázolta: „aran hajával leeresztvel, aran könyveivel kicsordulval, és aran szakállával kitépvel." A hivő megáll ennek a képnek a szemléleténél, csak ritkán gondolja hozzá a történéssort, amibe a kép beleilleszkedik, és ha felködlik Jézusnak az Atyával való viszonyának a kérdése, meglep a jánosi és páli kategóriák szinte teljes távolléte: az Atya nem küldi Fiát, a Megváltó nem engeszteli ki az Urat...

A kép és a szimbólum megindult szemléletével megelégedő belső magatartás kétségtelenül nagyrészt az imák népi és költői műfajával függ össze. A dogmatörténetben már ezer esztendeje kifejezett viták tárgya volt a kérdés: mi szükség volt arra, hogy a megtestesült Ige keserves kínhalállal szabadítson meg bennünket a bűntől. Mégis a múltban a megértés keresése a hitélet hátterében maradt, és kevesebb emberben vált tudatossá. A legtöbb nem érezte szükségét annak, hogy a bűnnel való harc, a váltságfizetés, az áldozatbemutatás szimbolikus gondolatformáját fogalmi elemzéssel tisztázza, a bűn és a bűnhődés kapcsolatát további meggondolásokkal igazolja. A kereszt valóságával szemben a nem racionális szemlélődéssel megelégedő lelki állapot sokkal kevésbé sajátosan magyar jelenség, mint ahogy a más népek művelt vallásosságával való összevetés alapján gondolnánk. Egy Latin-Amerika XVII.sz.-beli népi vallásosságával foglalkozó szeminárium megdöbbentő hasonlóságokat mutatott fel ezeknek a verseknek a lelkiségével. A megegyezések okai különbözőek lehetnek: az életproblémák hasonló volta, a nép vallásos érzésének egyetlen táplálékában, a hitszónoklatban észlelhető hasonlóság, az élőszón és nem az olvasott szövegen alapuló művelődés sajátságos gondolatszerkezete stb.

Nyilvánvaló dolog, hogy ez a művelődéstörténeti fázis világszerte visszatarthatatlanul tűnőben van. Jelenleg széles tömegeket megmozgató szellemi igény a képek mögé kérdezni, tudni, hogy mit jelent a kép, és min alapszik az érvénye. Az iskolát végzett, újságot olvasó, rádiót hallgató ember fogalmakban gondolkodik és érvek szerint ítél; keresztszemlélete sem lehet tehát archaikus. Ehhez járul, hogy a különböző kultúrák, vallások, teológiai irányok értelmezéseinek a különbsége azelőtt nem is sejtett problémákat vet fel a teológiától látszólag egészen távol álló tömegekben is, valószínűleg a hitbuzgalmi irodalom és a népi hitszónoklás közvetítésével: gondoljunk az

„Istenem, Istenem, miért hagytál el engem" kiáltás megértésének az igénylésére. Világszerte nagy sikere van azoknak a munkáknak, amelyek a kereszt üdvözítő hatását új utakon értelmezik; pl. Moltmann magát nem könnyen olvastató könyve a „Megfeszített Isten"-ről új meg új fordításokban jelenik meg és fogy el hamarosan. Milliók teszik fel a kérdést, miért kell szenvednie az ártatlan embernek, miért kívánja a mi Urunk, hogy tanítványai minden nap felvegyék keresztjüket, és úgy kövessék. Tíz éve egy párizskörnyéki plébános, Louis Rétif, rádióelőadásokat tartott erről a kérdésről; megrendítő látni azt a száz és száz levelet, amelyeket mélyen hivő és mélyen gondolkodó egyszerű emberek írtak neki, folytatva vele a kérdés megvilágítását. A hagyományos tanítástól eltérő válaszok (Mainberger szentbeszédei, Dorothea Sölle újságcikkei és rádióelőadásai, Kessler tanulmányai) valóságos vihart idéztek elő, és nagy példányszámú sajtótermékekben váltak vita tárgyává. Ez a fogalmakat tisztázni akaró és a végső elveket igazolni kívánó értelmi munka nem arra törekszik, hogy helyettesítse a képeket és a szimbólumokat, hanem csak tudatosítani akarja értelmüket és érvényüket. Úgy mondhatnánk: a keresztet imádó és híven hordozó emberek érzik a kereszt teológiájának a szükségességét.

„Kerüljetek keresztek, őrizzetek angyalok . . ."

Egy somogyi esti imádság szent jelekkel bástyázza körül a hivő nyughelyét: ablakán Mária, ajtaján a Boldogasszony, szobája közepén a szent kereszt. A „kerüljetek keresztek" felszólítás, éppen az angyalok segítségül hívása mellett, ószövetségi képzetvilágba tartozik; a régi magyar bibliafordítás szerint az Úr angyala „tábort járt" a választott nép alvó serege körül. Lehet, hogy a keresztnek ilyen az őrt álló harcos szerepében való megjelenítése babonás, talán mágikus elgondolásokra ad alkalmat; „én keresztet vetek ellenetek", mondja a csángó öregasszony a „hetvenhétféle indulatoknak, eredeteknek és fájdalmaknak", és az egyik soproni imádkozó maga is bírálja az ima szövegét, amely egyszeri elmondás révén, az evangéliumi megtérés követelése nélkül, bűnbocsánatot ígér: „Hát azér nem vót jó, mer gyónás nélkül, hát hogy lehet az hogy hét halálos bűne megbocsáttatik, ha valaki egy imát elmond, nem?"

Ezek a vitatható kifejezések a tanfejlődésnek mintegy ezer évvel ezelőtt dokumentálható állapotát tükrözik. A fontos az, hogy megnyilatkozik bennük egy a keresztény múltat átható meggyőződés: ahogy a húsvéti bárány vére az egyiptomi zsidók kapufélfáján megvédte elsőszülöttjeiket a haláltól, úgy most is könyörülettel van az Isten ahhoz a házhoz, ahol a szimbólumba kristályosodott imádság Krisztus vérének engesztelő erejében bízva fordul az Istenhez. A kereszt jele elsősorban az üdvösséget kereső, a segítségre szoruló ember kiáltása volt Isten felé, kérés, hogy a hivő életterében felmagasló szent jel, némileg a szentségek hatásához hasonlítható módon, üzze el az

ártást, idézze az áldást. Azért jelent meg a kereszt jele mindenütt, a király koronájától a koldus fejfájáig.

A mai hivő is keresztet vet a veszélyben, de a kereszt sokrétű jelentésrendszerében a segítségkérés kevésbé kap hangsúlyt. Ez a hangsúlyeltolódás hiba is lehet, ha abból ered, hogy elhalványul az Istentől való függés érzése, ha a hivő ember is azt gondolja, hogy maga lehet földi és túlvilági szerencsejének a kovácsa. De nem mindig kishitűség tünete a kereszt áldást hozó erejének háttérbe vonulása; néha éppen mélyebb vallásosság jele. A mai hivő élénken tudatában van annak, hogy Isten kegyelme rendesen nem abban mutatkozik meg, hogy egy természetfölötti segítség áttöri a természetes okok sorát, vagy helyettesít egy teremtett okot. Hanem inkább abban, hogy fenntartja és irányítja az evilági oksorozatok egész rendszerét, és erőt ad arra, hogy a hivő a világ folyását üdvösségére használja, kamatoztassa. Így a kereszt jelentősége nem annyira a Krisztus kereszthalálának érdemére hivatkozó könyörgés (az is, természetesen), hanem még inkább hitvallás, elfogadása annak, hogy az Atya gyermekeit azon az úton vezeti az üdvösség felé, amelyet a kereszt szimbóluma jelöl meg, amelyen a fájdalom és a halál előkészíti a feltámadást.

Azt lehetne mondani, hogy az egyház mai tudatában a „kereszt" nem csupán arra emlékeztet, hogy Krisztus Urunk érettünk keserves kínhalált halt, hanem kihangsúlyozza (talán erősebben, mint a múltban), hogy minden ember életében jelen van a szenvedés, a kudarc, a halál, és ezt a hivő ember fel kell, hogy dolgozza magában, a Krisztus keresztjének fényében, annak ereje által.

„Hogyne sírnék, hogyne rínék..."

Archaikus népi imádságainkban gyakori motívum a Mária-siralom. Kesergésének okát kérdő szenteknek feleli a Fájdalmas Anya: „Hogyne sírnék, hogyne rínék... szent Fiamat elvesztettem..." A hivő részvéttel szemléli az Istenember szenvedését, együtt gyászol édesanyjával, és ez az érzület (amelyben itt-ott megcsendül a bűn elítélése és a megváltásba vetett bizalom is), az üdvösség reményét nyitja meg.

Néha nyilvánvalóan magára ismer a szenvedő ember a szenvedő Krisztus és a gyászoló Mária képében. A maga fájdalmát is siratja a fájdalmak emberében, a maga kínját-szomorúságát emeli magasabb szférába. Mint a zalai búcsúra zarándokló özvegyasszony, aki mindig sír, ha „a Krisztus Urunk szenvedésiről van szó", és egyben „a maga sorsára" gondol. Mi a sorsa? „A körösztöt, a körösztviselés, mint egy fájdalmas 73 éves édesanyának, az a sorsom... Elvesztettem egy ikergyerekemet, az egyiket, a másikok még itthon vannak, azokkal járom a Kálváriát" — mondja sírva. Erdélyi Zsuzsanna mint általános tünetet jegyzi fel: „Erős kísérő jelenség az emóció, mely a szipogáson kezdve a síráson át a vinnyogó artikulátlan szólóketekig érvényesül.

Ha nem vettem volna szalagra, magam is alig hinném, milyen hatású lehet a Szenvedés fölelevenítése . . ."

Nekünk katolikusoknak minden okunk megvan arra, hogy tiszteletteljes megértéssel figyeljük, hogyan találja meg a békéjét sok őszintén hivő ember abban a tudatban, hogy megpróbáltatása a Krisztus kínszenvedésének a mása, Krisztus kínszenvedésében való részvétel; hiszen ehhez a meggondoláshoz hasonló élmények egyházunk lelkiségének a történetében gyakran találtak kifejezést és méltatást. Az Isten igéjéből kiindulva meg is magyarázhatjuk magunknak, hogy ha az Atya ezt a sort mérte Fiára, aki méltó volt a szeretetre, akkor rejtelmes módon számunkra is értéke van ennek az útnak, a Megváltó érzületében részt véve erőt és üdvösséges következményeket találunk rajta.

Mégis, mi mai katolikusok örvendező meglepetéssel figyelünk fel arra, hogy környezetünkben más visszhangja is támad Krisztus keresztjének. Igen sokan a mi Urunk szenvedése felidézésének során nem a maguk szenvedésével, hanem embertársuk szenvedésével azonosítják a keresztet. Ez a reakció rendesen nem a legidősebb korosztályhoz tartozókban merül fel, hanem inkább azokban, akik az utolsó háború szenvedései között vagy azután nőttek fel, és hozzászoktak a gondolathoz, hogy ha nincs is hatalmunkban az embereket megszabadítani a fájdalomtól, mégis sokat lehet tenni, hogy elviselhetőbb legyen az életük. A fiatalabb emberekben a mindent előre vivő fejlődés tudata világképük szerves része, és a másokért való aktív felelősség tapasztalati evidencián alapuló spontán meggyőződés. Ezekben a hivőkben éppúgy felgerjed a kereszt érzésbeli elutasítása, mint a régebbi, a részvétet és az önszánalmat sugalló passióelmélkedés tanítványaiban. De mikor a más ember keresztjén szomorodik el valaki, élményének dinamizmusa nem a meddő szomorúságba, hanem a szenvedés okával szembeforduló küzdelem felé viszi őt. Aki az éhezőben, a szomjazóban, a ruhátlanban, a betegben, a szomorkodóban, az elnyomottban látja a szenvedő Krisztus jelenlétét, a kegyelem lélektanának követelménye szerint igyekszik segíteni rajta.

Ez a keresztszemlélet, mint minden igazán keresztény élmény, egyszerre régi is meg új is.

Régi, mert a Szentírás a nyomorultban az Úr Jézust látó és rajta ezért segíteni akaró tevékeny szeretetben a Krisztusból való élet középpontját, az örök élet zálogát és zsengéjét jelölte meg. Régi, mert a szentek, a keresztény élet szemléltetve tanító mesterei, lankadatlanul sürgették, hogy a szenvedőben a szenvedő Krisztust lássuk és szolgáljuk. Ennek a magatartásnak szemlélődő oldala nyilatkozik meg pl. Szent Erzsébet legendájának egy kis epizódjában, mikor a szent az ágyába fektetett bélpoklos koldus arcán a Szent Ábrázat vonásait látja átragyogni. A magatartás tetté válását segítette pl. Lellisi Szent Kamill tanítása-példája, aki a szegénykórházban senyvedő betegeket urainak tekintette, és úgy szolgálta.

De akármilyen bőven bizonyítható a keresztény múlt forrásaiból, hogy a keresztre feszített Jézusnak és a szenvedő embertársnak azonosítása ősi

keresztény magatartás, mégis új a mód, ahogy sok keresztény ma ebben az élményben találja meg lelki életének szervesen egyesítő és éltető középpontját. Gondoljunk pl. Teréz anyára, akiben a mai katolikus közvélemény nagy része a keresztény élet napjainkhoz illő ideálját látja. Teréz anya stílusa kétségtelenül különbözik Szent Erzsébet vagy Lellisi Szent Kamill felebaráti szeretetének a stílusától. Ez a különbözőség visszhangra talál az egyházi tanítótevékenység nem egy újabb megnyilatkozásában (pl. a „Populorum progressio" körlevélben); ennek a különbözőségnek (néha talán eltúlzott és torzított) megfogalmazása alkotja a tömegvonzó újságot a hittudomány nem egy mai ágában (pl. a „felszabadítás teológiájában").

A múltban nem hibáztattuk, ha egy keresztény ember felebarátja szolgálatát „eszköznek" tartotta, hogy annak árán elérje az üdvösséget, a tökéletességet. A kereszten függő felebarátot megszabadítani akaró lelkiség kevésbé tökéletesnek érzi, ha valaki a maga javát keresi embertársa szolgálatában, és inkább azt szeretné, hogy testvérünk javát önmagában véve kívánjuk, önmaga miatt szolgáljuk. Azért ez az új keresztszemlélet a „tiszta szándék" sürgetése mellett és azon túl nagyobb fontosságot tulajdonít annak is, hogy szeretetszolgálatunk ésszerű, hasznos, eredményes legyen.

A múltban nem egy hívő erősen hangsúlyozta azt, hogy az igazi szeretet az ember igazi végső javát, az egyetlen szükséges értéket, az örök üdvösséget akarja a felebarát számára biztosítani. Talán előfordult az is, hogy valaki szinte csak azért törődött felebarátja testi javával, hogy a lelkét üdvözíthesse. Ma inkább az látszik fontosnak, hogy embertestvérünk életét egész szerves egészében fejlesszük, tegyük emberibbé. „Emberibb" az élete annak, aki az emberré lett Ige szívével tudja atyjának mondani az Istent. De az is az emberi fejlődéshez tartozik, hogy testvérünk szellemi és testi képességei kibontakozzanak; az is, hogy rendelkezésére álljanak azok a javak, amelyek nélkül csak csoda révén tudna fejlődni: az önművelődésre való lehetőség, az igazságos társadalmi rend, a technikai fejlődés, a biztonság és a béke, bizonyos anyagi jólét. Az emberibb életnek ezeket a tényezőit természetesen nem szabad egy szintre hozni, értékük különböző, de kölcsönösen függnek egymástól, az egyik nehezen valósulhat meg a másik nélkül.

Lehet, hogy a fejlődés egyik-másik melléktermékeakadályozza az emberi személyt abban, hogy a haladás fővonalán tovább növekedjék: a gazdagnak nehéz dolog bejutni a mennyek országába. De embertársunk dolga, hogy lemondjon arról, ami káros neki; ránk az a feladat vár, hogy ellássuk mindazzal, ami a Teremtő szándéka szerint az istenfiúság nagy méltóságához illik, annak kijár.

„Belépek Krisztus nyomába..."

„Ha jót tesztek, és mégis türelmesen szenvedtek, az kedves az Isten előtt. Mert arra vagytok hivatva, hiszen Krisztus is értünk szenvedett, példát

adva nektek, hogy kövessétek nyomdokait" (1Pét 2,21). Ez a szentírási vers és hasonló, a Krisztus nyomában keresztet hordozó életet sürgető szövegek (pl. Lk 9,23) visszhangoznak a szép kis imádságban, amely szerint a hivő „aranyos pénteken", kilépve az ajtón, Krisztus nyomába lép, és úgy kap menynyei üzenetet. (Talán megjegyezhetjük, hogy Nagy Szent Gergely szerint a „péntek" a földi keresztény élet jelképe.)

Nézetünk szerint a szenvedő Krisztus követése az a próbakő, amelyen el lehet dönteni, helyes-e a múlt vagy a jelen egy-egy meghatározott kereszt-szemlélete.

A megfeszített Krisztust és benne magát szánó ember keserve lehet meddő tépelődés is; de a szent kereszt hiteles tiszteletévé válik, mikor a szenvedő „belép Krisztus nyomába", azaz Krisztus Urunkkal együtt, az ő erejéből, az ő kedvéért, türelmesen viseli bánatát.

A megfeszített Jézust az embertársában megszabadítani akaró keresztény is eltávolodhat Krisztus Urunk szellemétől. Előfordulhat, hogy valaki olyan erősen sürgeti a segítést, hogy már semmi értéket sem lát a szeretettel viselt szenvedésben. A minden áron csak segíteni akaró embert megkörnyékezi a kísértés, hogy idegenkedve utasítsa el azt a gondolatot, hogy Krisztus a mi javunkért, az Atya akarata szerint, szabadon vállalta a kereszthalált. Az ilyen ember szinte fél tőle, hogy hálás tisztelettel tekintsen a feszületre, mert attól tart, hogy így cinkosa lesz azoknak, akik jámbor meggondolásokkal kendőzik vagy mentegetik a nyomor és az elnyomás botrányát. Aki pedig nem lát értéket a keresztben, annak „nem arra van gondja, amit Isten akar, hanem arra, amit az emberek akarnak..." (Mt 16,23)

Csakhogy a felebarátjának őszintén segíteni akaró ember hamarosan megtapasztalja a II. vatikáni zsinat figyelmeztetésének igazát: aki a békét és az igazságot keresi, annak a vállára a test és a világ rárakja a keresztet (Gaudium et spes 38). A tulajdon önzése és a bűn jegyét viselő környezet önzése megkeseríti annak az életét, aki embertársában enyhíteni-engesztelni iparkodik Krisztus szenvedését. Aki kitart a szolgáló szeretetben és a maga szegénységével tesz gazdaggá másokat (2Kor 8,9), az tanúságot tesz róla, hogy jobb adni, mint kapni (Csel 20,35), és ezzel „belép Krisztus nyomába": immár Krisztus szívével, a kereszt fényében építi a világot.

A kereszt és a mai ember ebben az élményben találkozik igazán.

Georges Hourdin

EZEK A FOGYATÉKOSNAK MONDOTT FIATAL LEÁNYOK

Georges Hourdin (*1899) 1945 óta a nagy példányszámban megjelenő „La Vie Catholique" c. francia lap szerkesztője. Könyve, amelyből idézünk, magnetofonra rögzített baráti beszélgetésekből született; innen a közbevetett kérdések. A fejezet

megértéséhez a következőket kell tudnunk: Középiskolái befejezése után a fiatalemberen egy szerencsétlen esés következtében epilepszia tört ki, megakadályozta tanulmányai folytatásában, egyben teljes lelki válságba és sötétségbe is sodorta. Tíz év elteltével sikerült meggyógyulnia. Közben ismét megtalálja a hitet. 1931-ben megházasodott. 1943-ban legidősebb leányuk bombatámadás áldozata lett. 1972-ben halt meg felesége.

Feleségem, mióta elvesztette elsőszülött leányát, szeretett volna egy másik kislányt. Született egy fiunk, de feleségem nem tágított. Nevetve hozta világra kislányát — egy mongoloid leányt. Ismét Isten felfoghatatlan szabadságával találkoztam. Egy bizonyos idő elteltével beléptünk egy a normális világegyetemtől eltérő világba. Létezik a pénzben szegények és a munkások világa. És ugyanígy létezik a fizikai fogyatékosok meg az értelmi fogyatékosok világegyeteme. Feleségem és én is ide hatoltunk be lassan-lassan, először igen fájdalmasan, sőt igen nehezen. Aztán fölfedeztük gazdagságát és a benne élők szolidaritását.

Egy évig nem is tudtuk, miről van szó. A gyermeken nem nagyon látszott, és mi oly bizakodók voltunk. Már volt hét szép egészséges gyermekünk. Miért gondoltunk volna arra, hogy Marie-Anne nem olyan, mint a többi? Háziorvosunk nem mondott semmit... Hagyta, hogy mi magunk jöjjünk rá. Ezen hosszú ideig csodálkoztam. Most már látom, hogy igaza volt, hiszen az első néhány hónapban semmit sem lehet tenni. Lehetőséget adott nekünk arra, hogy néhány hónappal elodázzuk a balszerencse tudatosítását. Barátaink sokkal világosabban láttak, mint mi. Ezt mondogatták egymás között: „Ezek az Hourdinék nem veszik észre, hogy ez a gyerek nem normális." Feleségemet hirtelen aggodalmak lepték meg; tapasztalatai birtokában kénytelen volt megállapítani, hogy Marie-Anne, a legkisebb, nem úgy mozog, mint többi gyermekünk ebben a korban. De aztán derülátása újból megvigasztalta...

Egy év elteltével orvosunk, a haladó eljárások híve, félrevont, és ezt mondta: „Tudja, Marie-Anne nem normális." Nem értettük meg teljesen. Egy szaknevelő, Plaquevent abbé világosított fel, amikor beszéltem neki a kislányról: „Mongoloid lehet..." S szinte a jövőbe látva, mint máskor is, hozzátette: „Kemény és csodálatos világba fognak behatolni. Megismerik a fogyatékos gyermekek százezreivel való szolidaritást. Ez többet fog érni maguknak, mint egy ‚elviselhető' megpróbáltatás." Igaza volt, — de itt is, akárcsak a normális emberek világában, nagyon meg kellett szenvedni azért, hogy eljussunk a célhoz.

Nem tudtam, mi a mongoloid betegség. Minden kezem ügyébe kerülő könyvet és tanulmányt elolvastam. Elég kevés volt. Abban az időben nem tudták, mi az oka ennek a rendellenességnek. Néhány évvel később Turpin és Lejeune kutatásai lehetővé tették annak felismerését, hogy kromoszómaelváltozásról van szó: a triszómia 21-ről. A mongoloid gyermekekben eggyel több a kromoszóma, mint a normális gyermekben; ez a különbség erősen csökkenti intelligenciájukat, érzelmessé és nevetgélővé teszi őket. Mindez

arra tesz hajlamossá, hogy elgondolkodjam szabadságunk határain és igazi természetén. Mindnyájunkat ez a genetikai kód programoz be. Ha ebben a kódban valami átalakul, akkor ez nemcsak egyszerűen fizikai épségünkre van hatással, hanem érzelmi magatartásunkra is, sőt azt gondolom: egész személyiségünkre.

Azóta már ismerjük a mongoloid betegség okát, de semmit sem tudunk tenni gyógyításáért. Ha a terhesség alatt fedezik fel, a törvény kétségtelenül megengedi a gyógyászati abortusz végrehajtását. Itt viszont egy másik problémával találkozunk, amely nehézségeket és szenvedélyes torzulásokat hord magában.

Egyszerűen csak ennyit mondhatok: ha tíz év alatt sokat szenvedtem is a kislány miatt, jelenléte, neveltetése még jobban megerősítette egységünket feleségemmel. És most Marie-Anne lett magányomnak és öregségemnek összehasonlíthatatlanul drága társa. Nehéz tehát azt mondani, hogy egy megfogant lényt meg kell ölni, mivel nem normális. Ez az egyik legkomolyabb kérdés, amellyel a közvéleménynek szembe kell néznie: milyen jogunk van a cselekvésre a genetikai kód és a molekuláris biológia jelzéseiből kiindulva, és anyagba gyökerezett mivoltunk új szemlélete alapján? Nincs e kérdésekre kész válaszom.

Több évig nem tudtuk, mi lesz kislányunkból. Fog-e járni? Fog-e beszélni? Jól emlékszem arra a kicsire, akit hiába próbáltam megtanítani arra, hogy a fehér papírra a ceruzával utánam rajzoljon egy négyzetet, és aki este az előszobában várt rám: szájából kilógó nyelvvel, nyáladzva. Innen kellett elindulni.

Egyik szakembertől mentünk a másikig. Nagy barátsággal hallgatott meg mindegyik, aztán a gyermek legaprólékosabb vizsgálata után azt mondták, hogy semmit sem tudnak tenni... Még ma is tehetetlenek.

Jean Bernard professzor — aki, mielőtt egészen a vértannak szentelte volna magát, gyermekorvosként is működött — szerette volna látni Marie-Anne-t. A rá jellemző szigorral ezt mondta: „A mongoloid betegség átlagtípusáról van szó. Adhatnak neki valamelyes nevelést, ha tudnak, és ha találnak valakit, aki segít." És hozzátette azt, amit a többiek is mondtak: „Tehetetlenek vagyunk. De nem akarom elvenni a bátorságukat, hogy megkíséreljék a lehetetlent, ha netán találkoznának valakivel, aki azt hiszi, hogy jobban tudja, mint én." A szerénység egyike a tudós legszembetűnőbb erényeinek.

Elmentem egy bordeaux-i orvoshoz, aki csodákat akart művelni azzal, hogy a betegbe egy embrió új sejtjeit ülteti át. Néhány percnyi beszélgetés után megállapíthattam, hogy főképp egy sebészi beavatkozás magas honoráriuma érdekli.

Hogy valaki megértse az abnormális gyermekek szüleinek kétségbeesését, el kell képzelnie csalódásukat, magányukat, és végül hiábavaló keresésüket a csodacsinálók felkutatására. Egy orléans-i orvos, akihez azzal a reménnyel

vittük el Marie-Anne-t, amivel egy közepes-gyengeelméjű központba az ember beléphet, súlyos állapota miatt elutasította fölvételét, és utána ezt mondta: „Már többet tudnak a mongoloid betegségről, mint én. Ha fölfedeznek valamit, mondják meg nekem."

Hogy finoman fejezzem ki magam: egy kissé kétségbeestem. És közben a gyermek nőtt.

— Többi gyermeke elfogadta őt?

Jó kérdést tett fel. A közvélemény általában csak a szülőkre gondol. Igaz, hogy számukra ez állandó kereszt. Ismerek olyan anyákat, akik nem tudták elviselni gyermeküket, és olyan apákat, akik otthagyták a családi otthont...

— Mivel személyes felelősséget éreztek?

Nem, hanem mert nehéz elviselni. A liège-i ügyben, amikor az anya a kezelőorvos segítségével megölte torz gyermekét, a rennes-i ügyben, amikor egy professzor előzőleg elkábított idióta fiát agyonlőtte, az ügyvédek azzal védték a vádlottakat, hogy meg akarták akadályozni gyermekük szenvedését. Én ebben nem hiszek. Az élet szeretete annyira gazdag, annyira mélyen horgonyzik minden lény szívében, hogy a legügyefogyottabb gyermekek is, a mozgásképtelenek, a süketnémák, a fejlődésben nagyon elmaradottak is viszszamosolyognak arra, aki rájuk mosolyog, és örömmel fogadják a napfényt. Amikor megöljük őket, ezt csak azért tesszük, hogy megszabaduljunk tőlük és a mindennapi tehertől, amely addig nehezedik ránk, amíg nem azonosulunk velük és azzal az életforrással, amely mégis bennük van...

Létezésük igen nagy hatást gyakorol testvéreikre is. Kár, hogy erről soha nem esik szó. Az ártatlan lényre szakadt balsors („malheur innocent") légkörében felnövő normális gyermekeken, főleg abban a korban, amikor még nem alkothatnak maguknak teljes képet az életről, nagyon rajta hagyja nyomát ez a kapcsolat, annál is inkább, mert nem tudnak hogyan szabadulni a fel nem dolgozott tehertől. Aranyosak, látják szüleik fájdalmát, s mivel nem akarják azt még súlyosbítani, megtartják maguknak szenvedéseiket és gondolataikat. A testvérek magatartása igen különböző lehet. Egyesek nem képesek folyton a szemük előtt látni az embernek ezt a lefokozott példányát. Vannak olyanok is, akik főleg a maguk jövőjére gondolnak, az öröklődésre és arra a nehézségre, amely esetleg rájuk vár, mivel egy ilyen nővérük van, és mivel mindez érinti a család látszólagos épségét is. Aztán vannak olyanok, akik fellázadnak az élet ellen, és olyanok is, akik igen hamar átalakulnak szerető testvérré. Mindez durva és erőszakos megnyilvánulásokhoz vezethet egy kis emberi csoporton belül.

Feleségem, gyermekeim és jómagam nehéz, de elviselhető megpróbáltatást ismertünk meg. Ezt már mondtam. Nem súlyosbítottuk a gyermek helyzetét.

Megpróbálkoztunk az otthoni nevelés néhány módjával... Az eredmény szerény volt. Mégis akadt egynéhány olyan nyári nap, amikor Marie-Anne arcán — aki egyébként már majdnem normálisan járkált közöttünk — a fény

és az árnyék vívott titkos csatát; úgy tűnt nekem, hogy lehetséges felébreszteni és kitágítani ezt a belső fényességet.

Marie-Anne-t iskolába adtuk. Az intézményt két olyan tanítónő vezette, aki azért hagyta ott az egyetemet, hogy a fogyatékos gyermekeknek szentelje magát. Nagylelkűek voltak, de hiányzott a megfelelő tudásuk. Iskolásként akartak bánni azokkal a gyermekekkel, akik nem lehettek azok. Részt vettem egy díjkiosztáson, és elrémülve jöttem ki. Tudós állatok által produkált jelenetnek voltam nézője.

Abban az időben Svájcba utaztam előadókörútra, feleségem is velem jött. Több olyan csoportot meglátogattunk, amelyeket Steiner tanítványai hoztak létre. A nevelők a hinduizmust követték, és csodálatra méltók voltak. De az újjászületés esztétikájára és eszméjére alapuló módszerük nem hatott meggyőzően. Ezután Franciaországban folytattuk a kutatást; fölfedeztük Bissonnier atya csoportjait; ezek egyike hajlandó volt elfogadni Marie-Anne-t.

Ez a rövid beszámoló nem érzékelteti keresésünk lassúságát, hiszen mindez több évig elhúzódott; közben ott volt a gyermek, és minden egyes nap növelte a bajt; volt ugyan némi haladás, de nem kielégítő. És főképp ott volt a jövőre boruló bizonytalanság, legalább is addig, amíg meg nem találjuk a helyes irányvonalat. És mi jómódúak voltunk, hozzáértők, megvolt az időnk a keresésre, és elég szívósak is voltunk a cselekvésben. De a többiek? A számtalan más? Mennyire magukra hagyatottak és lesújtottak a pillantonként adódó problémák előtt...

Szerencsére ösztönöm jól irányított. Mindjárt kezdetben elhatároztam, és feleségem is elfogadta, hogy Marie-Anne-t úgy kezeljük, mint bárki mást; ha szabad ezt mondanom, csak másodsorban gondolunk betegségére, s olyan „személynek" tekintjük, mint amilyen most. Ez alapvető dolog. Annak a gyógypedagógiai csoportnak a nevelői, akik leányomat nyolc évig nevelték, közös könyvet írtak. Ezt a címet adták neki: „Ezek a fogyatékosnak mondott fiatal lányok." Azt gondolják, hogy úgy kell nevelniök a rájuk bízott fiatal lányokat, mint másokat. A fogyatékosság csak aztán következik...

— Ez végeredményben a személy tisztelete...

Amely összehasonlíthatatlan eredményekhez vezet. A laikus és nem a szakember kifejezéseivel mondom ezt: a személyiség kibontakozásának valamennyi problémája a kölcsönös közlés problémája. Az értelmileg fogyatékos gyermekek számára igen nehéz a kapcsolatteremtés. Attól a pillanattól kezdve, amikor egy homogén környezetben a fogyatékos gyermekek egy bizonyos csoportjával, szakértő nevelők és a velük együttműködő családok segítségével sikerül megteremteni a lehető legnagyobb mértékű közlést és kapcsolatot, a gyermek növekszik, mivel, mint minden emberi lény, csak egyet kér: hogy növekedhessék. Az a gyerek, aki tudattalanul ugyan, de mélységesen tudja: nem olyan, mint a többiek, kibontakozik, ha úgy bánunk vele, mint más normális lénnyel. Ezt intelligens módon kell megtenni. Eljárásunkat teszteknek

kel irányítaniok, és orvosi vagy pszichológiai tanácsokra kell támaszkodnia. De az egész nevelés alapja mégis csak ez az előlegezett bizalom. Nemrég történt meg a következő eset: Marie-Anne szerette volna megnézni a Godspellt, még mielőtt Párizsban leveszik a műsorról. Azt hívta meg, akit akart. Az volt még a kívánsága, hogy a darab után valami elegáns étterembe menjünk vacsorázni. Úgy bántam vele, mint bármely más normális fiatal lánnyal tettem volna... hiszen ugyanazok a kívánságai voltak, mint bármelyikünknek, tehát megmutatta, hogy normális.

A Franciaországon kívüli orvosok és nevelők olyan feladatokat bíznak az értelmi fogyatékosokra, amelyek aránytalanoknak tűnnek látszólagos képességeikhez mérten. Úgy tűnik, hogy sokat kockáztatnak, pedig a valóságban sokkal kevesebbet, mint képzeljük. Természetesen ésszerű dolgokról van szó. Ha pl. azt kívánnám mongoloid leányomtól, hogy végezze el a felsőbb matematikát, ennek nem lenne semmi értelme. Ha viszont olyan felelős gyakorlati feladatot bízok rá, amelyről az az ember benyomása, hogy túl nehéz neki, tíz eset közül kilencszer valahogy vállalja, ragyog az örömtől, aztán a gyakorlat és a megszokás segítségével végül is tisztességesen elvégzi.

Feleségem és én ezt tapasztaltuk. Persze ehhez 20-25 évre van szükség, de megéri a befektetést...

— Segítette-e a hit?

Igen. Mindazonáltal azt gondolom: tisztességtelen dolog lenne azt mondani, hogy az emberi dolgokhoz a hit valami ráadást ad. Ha hozzáad valamit, az nem más, mint az abszolútum íze és az a vágy, hogy elmenjünk a legvégsőkig. Meg bizalmat is ad.

Nincs jogom azt mondani, hogy a hivő nevelők segítségével mi intelligensebb módon fogadtuk ezt a megpróbáltatást, mint mások. Több hozzáértésünk vagy nagylelkűségünk sem volt. Nem erről van szó, hanem arról, hogy remélünk egy olyan világban, amelyben a szerencsétlenek, a betegek és a szegények járnak az élen. Ettől eltekintve pontosan olyanok vagyunk, mint a többiek.

Marie-Anne nevelői katolikus nevelőintézetekben tanultak. Mivel beleuntak abba, hogy olyan intézményekben dolgozzanak, amelyekkel nem értettek teljesen egyet, összetették tudásukat és fizetésüket, hogy valami elképzeléseik szerint való dolgot alapítsanak. Egy gyógypedagógiai csoportot hoztak létre, „La Glanée" néven, különböző származású súlyosan fogyatékos fiatal lányok számára. Huszonötöt fogadnak be, mert ez a szám még emberi méretű csoportot jelent. „La Glanée" egy falusi út mentén álló egyszerű nagy ház, elszigetelve a legközelebbi tanyától, amely maga is távol esik a falutól. A nevelőnők azzal kezdték munkájukat, hogy felvették a kapcsolatot a szülőkkel; így választották ki a felveendőket. Természetesen nem volt meg a lehetőségük arra, hogy mindenkit fölvegyenek (a súlyos szellemi fogyatékosok száma több tízezer!). Válogattak. Azt akarták bizonyítani, hogy a rájuk bízott fiatal leányokat

igen jól lehet nevelni, és be lehet őket illeszteni a társadalomba. Marie-Anne-t hamarabb fölvették, mint ahogy szokták, mivel előzőleg már többször találkoztunk, és hirtelen akadt egy üres hely.

Nagy fájdalommal szakadtunk el Marie-Anne-tól, bár ez az elszakadás nem volt teljes és végleges. Azt kérdeztük magunktól, vajon nem a felelősség elől akartunk-e megfutni? Aztán azt sem tudtuk, ő maga nem szenved-e túlságosan az elválás miatt.

Marie-Anne a „La Glanée" intézetben először nagyon akaratos lett. Több héten keresztül elutasította az iskolát, ráütött nevelőire. Elutasító magatartásának az a nap vetett véget, amikor az igazgatónő megragadta csuklójánál fogva, fölemelte a földről, megpöndörítette, hogy bizonyítsa: ő az erősebb. Ettől kezdve minden rendben ment. Néhány év elteltével a beilleszkedés kész tény volt. Nemcsak ő, hanem a körülötte élő fiatal leányok is integrálódtak; Marie-Anne ui. két vagy három évvel a csoport megalakulása után került oda. Mindezek során mi is részt vettünk egy kísérletben.

Ottlétének utolsó évében — tehát a csoport alapítása után 8-10 évvel — az volt az érzésem, hogy a „La Glanée" intézet fiatal leányai nagy haladást tettek. Az alkalmazott módszerek bebizonyították hatékonyságukat.

A vasárnapokat és a szünidőt Marie-Anne velünk töltötte. Amikor végképp hazakerült, nem lehetett ráismerni. Beilleszkedett a társadalomba, szolgálatkész volt, egész sor háztartási munkát el tudott végezni. Megtanulta az olvasás elemeit, de nem olvasott. 18 éves volt. Az audiovizuális eszközök szakembereinek örömére mondom: a hanglemezkatalógusok és a tévéműsor tanulmányozásának vágya segítette át ezen a küszöbön.

Amikor nevelői első ízben jöttek el meglátogatni, hogy közösen határozzuk meg életprogramját, Marie-Anne úgy fésülte haját, mint nyolc évvel azelőtt, térdzoknit húzott, és leült a szalon közepére. El akarta törölni a „La Glanée"-ben töltött nyolc esztendő emlékét. Mi ügyet sem vetettünk rá. Amikor nevelői beléptek a szalonba, azonnal megértették a dolgot; igen határozottan léptek fel, s most még egyszer minden rendbe jött.

Ettől az időtől kezdve feleségem folytatta a nevelését, aki maga is meghallgatott egy helyes-beszéd-kurzust. Marie-Anne elsajátította az írás és az olvasás elemeit. Feleségem bámulatra méltó kitartással és nagylelkűséggel fogta őt munkára minden nap. De az igazi hajtóerő, ismétlem, a televízió varázslatos, képekben beszélő világa iránti vonzalom maradt. Még ma is, hét további év elteltével, a televízió által és a televízióból él. Magától értetődő, hogy számára a kis képernyő jelenti a szabadegyetemet, a könyvtárt; ennek a kis varázsdoboznak köszönheti, hogy behatolt a kabaréénekesek, a folytatásos regények egyszerű világába.

Szemmelláthatóvolt a fejlődés akkor, amikor a kabaréműsorokról áttért a folytatásos tévéfilmekre. A kabaréműsorok kiáltozásai, énekei nem jelentenek valami magas szintű értelmi tevékenységet. A folytatásos film viszont, bár-

mennyire hagyományosan leegyszerűsített is, mégsem csak puszta látványosság. Meséje van, szereplői, bonyodalma; mindezek közepette Marie-Anne sokkal otthonosabban érzi magát, mint képzelnénk. A közvetítésre úgy készül, hogy elolvassa a „Télérama" összefoglalását. Ez pedig számára magas fokú értelmi munka. (Ne felejtsük el, hogy még mindig csak Q.I.47 o/o-kal rendelkezik.) Amikor megtanult olvasni, ez kb. egyenragú volt azzal, amikor egy normális gyermek leérettségizik... Marie-Anne most már bizonyos filmek iránt is érdeklődik, és ez újabb haladás.

Bárhogyan legyen is, feleségem halála óta Marie-Anne vezeti a háztartást, amelyben mi ketten élünk. Ő a ház úrnője. Testvérei vele egyeznek meg, amikor haza akarnak látogatni. Ő maga is telefonál nekik, használva a címjegyzéket, amikor társaságukra vágyik és meg akarja hívni őket. Bevásárol, főz, elmosogat, így „megkeresi" minden hónapban azt a pénzösszeget, amelyre szüksége van ahhoz, hogy kifizesse az egész tartását átalakító klasszikus táncleckéket, rajzóráit, ruháit stb.

Sírhatnék arra a gondolatra, hogy egy huszonötéves leány már elvégezte az egyetemet, és teljesen otthonosan mozog az életben... De szívemet inkább öröm tölti el, és azt mondom: nem tudom Marie-Anne-t másképp elképzelni, mint amilyenné vált. És még hozzátehetem: ha egy alkalmazkodásra képtelen vagy fogyatékos gyermeknek mindig megadtuk a bizalmat, feltétel nélkül — az azzá a „személlyé" válik, aki. Csak sokkal könnyebb bízni az értelmileg fogyatékos gyermekben — legalábbis ez az én véleményem —, mint egy alkalmazkodni képtelenben, mivel az előbbitől nem kapunk olyan durva csapásokat.

— Gondolom, ezt a megpróbáltatást kapcsolatba hozta legidősebb leányának halálával és a saját balesetével.

Természetemnél fogva túlságosan hajlok a rendszerezésre. Bizonyos megállapításaimból elméleteket építettem fel.

— Ezek hasznosak lehetnek.

Jelen esetben az Isten léte miatti háláig vezettek. Eltekintve attól a ténytől, hogy az abszolútum útjait megjáró misztikusok százezrei, a látottakról beszámolva, mind ugyanazt mondják, megállapítom, hogy a teremtményekben az igazságosság félelmetes érzéke működik. Mindenki akarja a maga részét, bírni akarja a dolgoknak azt a minimumát, amellyel a többi ember rendelkezik: érzelmi élet, többé-kevésbé normális fizikai élet és a bennünk lévő vegetatív élet fenntartásához szükséges javak minimuma. Aki úgy érzi, hogy önhibáján kívül mindezektől meg van fosztva, abban az őt sújtó sors igazságtalansága ellen iszonyú lázadás ébred.

Elég látni a családi asztalt körülülő gyerekeket, hogy tudjuk: milyen mélyen gyökerezik az emberben az igazságos elosztás vágya. Ez egy alapvető emberi jog jogos követelése. Amikor egy emberi lény, Isten teremtménye, minden ok nélkül tartósan meg van fosztva akár a szeretettől — pl. fiatalok, akik nem

tudnak összeházasodni, egy kisgyermekét elvesztő anya —, akár az egészségtől — a betegek, a gyógyíthatatlanok —, akár a pénztől — a nélkülözés súlyosbít más bajokat —, akkor az embert ártatlanul sújtó balszerencse előtt állunk. Ez a jelenség sokkal gyakoribb és sokkal központibb, mintsem gondolnánk... Életünket mégis arra használjuk fel, hogy gyarapítsuk a magunk részét, és nem akarjuk meglátni azt, ami valósággal kiböki a szemünket, nem akarjuk tudomásul venni, hogy létezik az ártatlanra nehezedő balszerencse. A szép, az egészséges, a gazdag, a barátságos és szerető emberek társaságát keressük...

Ezek a megállapítások kísérték és irányították egész életemet, újságíró munkámat, gondolataim alakulását. Nagyon boldog volnék, ha írásaim, kiadott lapjaim, különböző kampányok, mindig nyitott otthonom által segíthettem volna megelégedett polgártársaimat abban, hogy észrevegyék: létezik az ártatlan balszerencse, és ne felejtsék el kicsit megmozgatni fantáziájukat. Az első vezércikkben, amely Párizs felszabadulásakor a „Combat"-ban jelent meg, Camus azt kérte olvasóitól: hogy megértsék a kínzás szörnyűségét, képzeljék magukat a vádlott helyébe... Gyakran hiányzik belőlünk a képzelőerő.

Nem akarok panaszkodni. A megpróbáltatások ellenére — vagy talán éppen azok miatt — elégedett ember vagyok. Nevezetesen volt egy igen nagy szerencse az életemben: Olyan barátokkal és munkatársakkal körülvéve éltem, akik jók a szó igazi értelmében. Valamennyien vagy legalábbis szinte valamennyien kiváló emberek. Ők vigasztaltak. Ez megerősíti egy másik elméletemet is, amit valószínűleg rosszul ültetek át a gyakorlatba impulzív természetem miatt: azt hiszem, a létezők hasonlóak ahhoz a tekintethez, amelyet mi vetünk rájuk.

— Vagyis?

A mások tekintete által „vagyunk".

— Ez nagyon Sartre-féle gondolat...

Nem is mondtam, hogy én nem voltam keresztény egzisztencialista. Bár nézeteim világosan eltérnek Simone de Beauvoir és Sartre nézeteitől. Szerintem lehet hinni a szabadság gazdag kibontakozásában és ugyanakkor a teremtő Istenben. Azt hiszem, ha Sartre vagy Beauvoir apa vagy anya lett volna, tudnák azt, hogy a gyermeknemzés nem veszi el annak a szabadságát, akit a világra hozunk.

— Ez nagyon érdekes. Hiszen ugyanazt mondja, mint amit Françoise Giraud mondott Simone de Beauvoir-ral kapcsolatban.

Ha jól emlékszem, Françoise Giraud azt állapítja meg, hogy Simone kiváltságos valaki, és hogy emiatt a nőről alkotott elméletei nélkülözik az alapvető tapasztalatot. Még ezt is hozzáteszem: nagyon nehéz Istenről fogalmat alkotnia annak, aki valójában nem vesz részt az élet adásában. Nagyon megértem annak az ateizmusát, akinek nincs gyermeke. Az egzisztencialisták által a tökéletes Lény ellen felhozott végső nagy ellenvetés, vagyis a mindenható

Istennek és a teremtmény teljes szabadságának összeegyeztethetetlensége, nem áll. Pedig ez a sartre-i egzisztencializmus alapja. Én erre nemet mondok: a szeretet szabadnak teremt minket.

— Összefoglalva: életet adni annyit jelent, mint egy kicsit korlátozni mások szabadságát.

Annyit jelent, mint megválasztani azokat a körülményeket, amelyekben mások szabadsága érvényesülhet, megválasztani egy országot, egy nyelvet, egy környezetet egy másik embernek. Csordálkozom azokon a fiatal keresztény barátaimon, akik miután mindezt az igen súlyos felelősséget vállalták, nem merik megkereszteltetni gyermekeiket. Ez azt jelenti, hogy amikor a szülők gyermekeik véleményének megkérdezése nélkül megadták mindezt gyermekeiknek, ezek valahogy elboldogulnak ezekkel az elemekkel, de nem mindig oly módon, ahogy szüleik elképzelték.

— De hát éppen ezért szabad, nem?

Ez az a pillanat, amikor szabadságát esetleg a mi szabadságunk ellen használja fel, a szabadság felhasználásának azon módja ellen, amelyet mi számára elgondoltunk. Ekkor feszültség születik és egy olyan felfedezés, amely megkönnyíti az Isten-fogalom elfogadását. Azt hiszem, Simone de Beauvoir és Sartre mindig úgy viselkedtek, mint örökös egyetemisták... Amikor Rómába megyek, ellátogatok a Piazza Navonára, amikor visszatérek, a Quartier Latin-be. Ilyenkor én is úgy csinálok, mint ők, keresem azokat a helyeket, ahol a fiatalságom eltöltöttem. De ugyanakkor elborítanak a feladatok, és nagyon jól tudom, hogy szabadságom természete nem ugyanaz, mint volt ötven évvel korábban. Nem értek ahhoz, hogy elkötelezettségemet összehasonlítsam másokéval. Mégis azt hiszem, hogy a Sartre-Beauvoir egzisztencialista pár számára a szabadság a másokhoz fűző végleges kapocs hiánya. Hogyan láthatnák Istent?

Az értelmi fogyatékosokkal folyó életemből megtanultam még egy leckét. Nekik köszönhetem, hogy jobban megértettem a harmadik világ problémáit. Ez nem azt jelenti, hogy a Dél országainak lakosságát a fogyatékosokhoz akarom hasonlítani. De mindenesetre úgy bánnak velük, mintha nem lennének olyanok, mint mások. Megvetettek és félreismertek. Ezért vállalok velük szoros sorsközösséget.

Forrás: Georges Hourdin: Dieu en liberté
Stock, Paris 1973, 320-337.o.
Fordította Puskely Mária

Hevenesi János

A BETEGEK LELKIPÁSZTORI SZOLGÁLATA

Ki gondolt volna akár csak fél évszázada arra, hogy új tudományág születik: a gerontológia, az öregkor testi és lélektani sajátosságaival foglalkozó tudo-

mány? Egyszer csak rádöbbent az emberiség arra, hogy az életerő végső, öregkori megfogyatkozásával az embereknek meglepően nagy százaléka kénytelen szembenézni. Vegyük hozzá az elöregedéshez a járványokat meg a civilizált népek „új járványát": a közlekedési és munkabalesetek rokkantjait is; figyeljünk fel az új tömegbetegségekre: óriási a rák, az érrendszeri és szívbajok, valamint az idegbaj áldozatainak száma. Gondoljuk meg, hogy az életerő végső megfogyatkozásának keresztje nemcsak az öregekre, a betegekre és a rokkantakra nézve teher, akik a bajt önmagukon tapasztalják. Nagy teher ez azoknak is, akik orvosi, társadalmi és gazdasági szempontból eltartóik és gondozóik.

A II. vatikáni zsinat csodálatos időszerűsége ebben az emberiséget foglalkoztató súlyos kérdésben is nagyszerűen megmutatkozik. A zsinat által elindított liturgikus reform ugyanis éppen akkor újította meg a betegek kenetének liturgiáját, mély dogmatikai tartalommal és a nagyobb lelkipásztori hatékonyság szándékával, amikor az emberiség történelme során először találkozott mint egyetemes emberi problémával az életerő végső megfogyatkozásával. („Az életerő végső megfogyatkozásának szentsége": az ötödik szentséget nevezi így Dörnyei—Gergye—Csőgl „A szentségek életértéke" c. könyve.)

Ezt az egyetemessé vált emberi problémát tartva szem előtt, fontoljuk meg: mi a jelentősége a szentkenet új rendjével kapcsolatos szolgálatunknak az egyház egészére nézve (I), a papi munka hatósugarán belül élő keresztényekre (II), a haláluk előtt megtérőkre (III) és végül: magára a lelkipásztorra nézve.

I.

A zsinat úgy határozta meg az egyházat, mint az egység egyetemes szentségét. Számtalan eszméje és intézkedése szolgálja azt a célt, hogy az egyház igazán egy Istenben egyesülő világközösség kristályosodási központja legyen. (Ez a világközösség ma már három milliárd embert jelent!) Az egyháznak mindent átfogó dinamizmusába kell beállítani az egyházi intézményeket is, a szentkenet szentségét is.

Hogyan valósul meg ez az egységesítő hatás a szentkenet szentségénél?

A liturgikus konstitúció rámutat arra, hogy a szentségek egyrészt közösséget feltételező, másrészt azonban közösséget teremtő cselekmények. Különösképpen is ilyenné lesz a szentkenet, ha az új „Ordo" szellemében, vagyis komoly előkészítéssel és igazi lelkipásztori szeretettel szolgáltatjuk ki. Így ugyanis nemcsak több lesz a vele járó kegyelem, amely Istennel és emberrel egyesít, de még a kívülállókra is bizonyos egységesítő hatással lesz, mert Krisztus egyházát a beteg és nyomorult emberrel közösséget vállaló, őt szeretettel kiszolgáló tevékenységében mutatja be. Így mindenki megismerheti az egység elvéül és központjául.

Szemléltetésképpen vegyünk egy közönyös családból való gyermeket. Most még csak ennyit vett észre: „rosszul van a nagymama, már a pap is volt nála." Ebből a megállapításból valami megmarad a tudatában vagy tudata szintje alatt: egy általános ítélet, amely kedvező Krisztus egyházára. Főleg akkor lesz így, ha a gyerek maga is részt vett a szertartáson, értett mindent, értette a rövid, észhez és szívhez egyképpen szóló homíliát is, és meghatva nézhette, milyen szeretettel foglalkozik a pap a nagymamával, s többször is „kedves betegünk"-nek titulálta (nem pedig így mondta: „hogy ezt a beteget...") A gyerek élménye nem más volt, mint találkozás Krisztus és az egyház misztériumával; talán hosszú évekre egyetlen, de biztosan maradandó találkozás.

Ugyanilyen élményben lehet része a kórházi betegnek is, aki észreveszi, hogy betegtársát „ellátják", vagyis Krisztus embere a maga eszközeivel közösséget vállal vele, mint szenvedő testvérével.

A megújult szellemben kiszolgáltatott szentkenet tehát összegyházi szinten, közvetlenül pedig a helybeliek előtt jó hírnevet szerez az egyháznak. És ez történik abban a falusi vagy városi környezetben, amelyben olyan égető kérdéssé lett az életerő végső megfogyatkozásában szenvedők ügye, hogy nem lehet eléggé nagyra értékelni a betegekkel, öregekkel közösséget vállaló egyház jó példáját.

II.

Lássuk most először a lelkipásztorilag még rendszeresen elérhetők csoportját: velük kapcsolatban keressük, milyen mozzanatokból áll betegszolgálatunk.

1) Az új „ordo unctionis" iránymutatásához híven egészséges híveinket be kell vonnunk abba a felelősségbe, amellyel mindannyian tartozunk a betegeknek és öregeknek, főleg — de nem kizárólag — lelkük üdvösségének.

De nehéz is elviselni a családban az öreget, a beteget! Megértjük, hogyha a család mielőbb szociális otthonba akarja juttatni őket. A munkavállalás miatt sokszor megoldhatatlan az ápolásuk, gondozásuk. Vajon mennyire játszik közre mégis e kérdésben az önzés, a földi javakért való versengés, a kényelemszeretet, a szórakozások hajszolása, a hálátlanság? Az autó, úgy mondják, státusszimbólum, viszont egy botra támaszkodó nagypapa, egy csökkent elméjű gyermek vagy egy ágyhoz szegezett idős családtag nem státusszimbólum. Csakhogy éppen arról van szó, hogy egy másik „státus" szimbólumává kell tenni őket: az áldozatos szeretetben, a figyelmes gondoskodásban kivirágzó krisztusi élet státusszimbólumává! És ez is a betegek szentségével kapcsolatos lelkipásztori feladat.

A szentkenet kiszolgáltatásának ugyanis legalább közvetett köze van a s z e r e t e t a p o s t o l k o d á s h o z. Figyeljük meg: Szent Jakab a szentkenettel kapcsolatban hitből fakadó imádságot (oratio fidei) említ. Természe-

tesen áll, hogy a szentkenetet egy hitét vesztett pap is érvényesen és a beteg számára gyümölcsözően szolgáltathatja ki, mert az egész egyház hite pótolja a pap hitét. Mégis egy liturgikus cselekménynek, kegyelemközvetítésnek igazi légköre és a nagyobb eredményességnek feltétele az, hogy minden liturgikus imádság, főleg maga a „forma sacramenti", a hitből fakadjon: a kiszolgáltatóban is, a szertartásban együtt ünneplő jelenlevőkben is és magában a felvevőben is.

Ámde a hit igazán csak akkor hit, ha a szeretet cselekedeteiben testesül meg. Van-e azokban hit, akik minden lelkifurdalás nélkül talán durván és igazságtalanul bánnak a beteggel, öreggel, talán éppen szülőjükkel? . . .

Figyeljük meg viszont azt, hogy a szentséget felvevő, életerőben megfogyatkozott embert milyen hatalommal sodorja a hit felé a Jézus nevében feléje sugárzó szeretet, a szíves gondoskodás akár környezete, akár pedig lelkipásztora részéről. Éppen ezért nagyon fontos, hogy a szentkenetben részesülő hírből és tapasztalásból olyannak tudhassa a papját, mint aki az öregek és betegek „ügyvédje" és szolgája, és egész magatartásával hiteles tanúja az igazi, vagyis a jó és irgalmas szívű Istennek. Egyébként csak az ilyen pap nevelheti igazán áldozatossá híveit, s csak az ilyen pap gyűjthet maga köré igazi szeretetközösséget „hitből fakadó imára", a szentkenet feladására. A liturgikus közösségnek mindig szeretetközösségnek is kell lennie!

Hasznos persze az is, hogy az igehirdetésben, de még az egyetemes könyörgésekben is gyakorta kerüljön elő az életerőben megfogyatkozottak ügye.

2) Meg kell említeni az ö r ö k é l e t h i t é n e k hirdetését. Nyilvánvaló, hogy a szentkenet „hitből fakadó imádsága" csak akkor lesz üdvösségére a betegnek, ahogyan Szent Jakab ígéri, ha a hit kiterjed az örök élet igazságára is. Csak fel ne tételezzük egykönnyen az örök élet hitét, még „jobb" híveinknél se! Mindenesetre sokan közülük bizonyos szorongó kétellyel viseltetnek ezzel a témával szemben.

Nem tapasztaltuk-e még, hogy amikor a magunk betegségében, gyászunkban vagy egy-egy nagybeteg helyzetének átélésében szembesültünk a kérdéssel: van-e élet a síron túl? — egy kissé elbizonytalanodtunk. Nem kétely lappangott a szívünkben, de az megmutatkozott, hogy hitünk igazi biztossága, teherbíró képessége fogyatékos. Még bennünk is, akik pedig tanítók vagyunk Isten népében!

Persze a szentség, a szentkenet is, nemcsak feltételezi és kifejezi a hitet, hanem növeli is. És ez nagy vigaszunkra van, ha önmagunkra vagy betegünkre nézünk. Ám nem mentesít attól, hogy hirdessük az örök életet, hogy nyíltan tanúságot tegyünk egy másik világról. És kövessük Szent Pált: az ő athéni beszédjéhez hasonlóan mi is a Jézus-eseményből induljunk ki; az örök életet mindig a húsvéti misztérium fényében igazoljuk!

3) Az ilyen igazolás persze egy távolabbi előkészítés programpontja. Ez a távolabbi előkészítés a beteglátogatás. Az új Ordo unctionis legjellegzetesebb újdonsága az, hogy erről külön fejezet szól. Olyasmi ez a beteglátogatás, mint a jegyesoktatás esküvő előtt. Hiszen nemcsak a szentmisére áll a „három T szabálya": a hívek részvétele a liturgikus ünneplésben legyen tudatos és tevékeny, hogy termékeny lehessen. Magunk, esetleg munkatársaink, elvileg a szentkenetre készülő beteg meglátogatásakor készítjük fel őt és a hozzátartozókat a tudatos és tevékeny részvételre.

4) A szentséget minél számosabb jelenlevő közössége előtt adja fel a pap. Vegyük rá tehát híveinket, hogy a családok hívják meg — az okosság szabályozta létszámban — a rokonokat, barátokat, szomszédokat, mint ahogy meghívták őket az esküvőre is. Talán nem „esküvő" ez is? Hiszen a szentkenet szentségi kegyelme által a beteg első hatásként szorosabban kapcsolódik a szenvedő Krisztushoz, a keresztfán életerejének végső megfogyatkozásában gyötrődő Üdvözítőhöz. Éppen a szenvedő Krisztussal való egyesülés ténye kívánja meg mellesleg, hogy a feszület ne a beteg feje fölött függjön. Tétessük azt onnan olyan helyre, ahol könnyen láthatja, el-elnézegetheti. Ez nagy kegyelmek forrása lehet!

5) A családi otthonon kívül újabban örvendetesen terjed hazánkban a betegek szentségének tömeges templomi kiszolgáltatása is. Lékai bíborosprímásunk — akkor még püspök — szorgalmazására kezdték meg az óbudai templomban. A nagy siker arra buzdította a Caritast, hogy megismételjék a szertartást a Bazilikában. Most már országszerte folyik, sokhelyütt maga a püspök végzi. Sikere a kellő előkészítésen múltik: triduum öregeknek, néha külön családtagoknak is, családlátogatás. Általában mindig tömött templomok jellemzik a kiszolgáltatást. Jó megszervezni az egyházközség autótulajdonosait, hogy a betegek oda- és visszaszállítását vállalják. Általában könnyű még hidegebb híveket is megnyerni erre a szeretetszolgálatra. Egy „jó" falu papja mondta: „Azt hiszem, nem maradt ki öregember; sokan ez alkalomra 10-20-30 éves gyónással készültek." Tehát többet ért el, mint a nagyböjti triduumokkal. Egy másik helyen a plébános először nem csinált nagy hírverést, csak a legjámborabbak vették fel, de minden így is nagyon szép volt. A hét eltelvén, látták, hogy a kenetfelvevőkből egy sem halt meg, a faluban is elterjedt a szép szertartás híre. A plébános ekkor kihirdette, hogy a jövő héten újra „kénytelen" feladni, annyi a sajnálkozó, hogy lemaradt. A következő vasárnap jött a nagy aratás. Egyik plébános hordozható mikrofonnal bement a hajóba a hívek közé, és kérdéseket tett fel a betegeknek, akik természetesen kapásból válaszoltak. Mindenki hallotta a templomban. Egy harminc éve ágyban fekvő ötvenéves asszonytól azt kérdezte: „Ha most a jó Isten azt ígérné: meggyógyítalak, de akkor a bajod valaki másra száll át, kérné-e a gyógyulást?" Döbbent csönd után: „Nem kérném, plébános úr! Isten őrizz, hogy még valaki azt szenvedje, amit én... Én már valahogy megszoktam." Egy öreg a szentség fölvétele után azt írta: „Úgy érzem magam, mintha újra kereszteltek volna."

6) Ha a beteg meggyógyult, jöjjön el a közösség szentmiséjére hálát adni. Ha megengedi az érdekelt, a meggyógyult vagy jelentősen megjavult beteget névszerint vegyük bele a hívők könyörgésébe, pl. így: „Szilárdítsd meg, Urunk, egészségben és szeretetedben XY testvérünket, aki gyógyulásáért mond köszönetet." Ez egyben jó tanúsága a hitigazságnak, hogy a szentkenet a testet is gyógyíthatja, ha a gyógyulás a beteg üdvösségére válik.

7) A Titokzatos Krisztus-test törvényszerűségéből következik: a pap hatalmas kegyelmi tőkét teremthet magának beteg vagy öreg hívei köréből éppen azzal, hogy fokozatosan, jól felkészíti őket a szentkenetre, és továbbra is törődik velük.

Az életerőben megfogyatkozott embernek talán legnagyobb bánata az, hogy ő már semmit sem ér. Ettől szabadítja meg az a lelkipásztor, aki bevonja egy ilyen kegyelemszerző vállalkozásba. Őt, aki most többet tehet a fiáért, lányáért meg a kedves unokákért, a faluért, a hazáért, az egész világért, mint amikor félholtra dolgozta magát érettük! El kell segítenünk betegeinket ahhoz az örömhöz, amelyet a maga testében szintén sok bajt hurcoló, beteges Pál apostol érzett: „Örömmel egészítem ki testemben azt, ami híja van Krisztus szenvedéseinek, az egyház javára!" (Kol 1,24)

Milyen hálásak lesznek betegeink, ha beavatjuk őket a szenvedés misztériumába! Úgy igazában pedig majd akkor lesznek hálásak, amikor már túljutottak a halálon, amely — a mi iparkodásunk, buzdításunk által is — számukra tulajdonképpen nem is az életerő végső elfogyása lesz, hanem a „commortui, consepulti, conresuscitati cum Christo" istenien nagyszerű eseménye, egyenesen életük csúcsteljesítménye!

III.

Tekintsük lelkipásztori betegszolgálatunkat azok szempontjából is, akik a hitélet perifériájára szorultak, de most hirtelen el kell látnunk őket a szentségekkel.

Ilyenkor meg kell kísérelnünk sietve és rövid úton pótolni az elmaradt előzetes látogatást, vagy éppen látogatásokat, amelyeken az elemi hitismereteket kellett volna közölni, és a komoly megtérést kellett volna előkészíteni. Találjuk bátorításunkat abban, hogy a hit minimumából is tud igazán értékes hitet kihozni maga a szentkenet is, mint „a hit szentsége", és keretén belül a liturgikus ima, „a hit imádsága."

Ha valamikor, ilyen nehéz esetekben kell messzemenően alkalmazkodni a beteghez és környezetéhez. Így például ajánlatos a hozzátartozók jelenlétében ráhangolni a beteget a hitre, az örök élet hitére is, valamint őszinte bűnbánatra, esetleg a magunk szavaival fogalmazott imádsággal. Ha ezt a gyónás idejére hagyjuk, a gyónás elhúzódása kellemetlenül hat a betegre és a hozzátartozókra egyaránt.

Mire is kell felkészítenünk? Erre nézve jó támpontot nyújthat az, hogy régebben mivel kellett előkészítenünk a halál óráján elnyerhető teljes búcsú

feladását. (Ez az új Ordóban a közvetlen halálveszélyben kiszolgáltatott szentáldozás, az ún. viaticum szertartásánál található, hiszen magát a betegek szentségét tudatosan függetlenítették a halál közvetlen közelségétől. Ez persze nem jelenti azt, hogy a jó lelkipásztor adott alkalommal megfeledkezzék róla.) A beteget bánatra, Isten akaratában való megnyugvásra és Jézus bízó szeretetére hangoltuk. Tegyük meg ezt most is, és ezután jöjjön a többi.

A különben kitűnő új Ordónak hadd említsük egy hiányosságát is. A liturgikus konstitúció 75. pontja úgy intézkedik, hogy a betegek különböző körülményeihez alkalmazkodó imaválaszték készüljön. Van is választék imából, de bár egyformán szépek, mégis csak — egyformák. Egyképpen buzgó, liturgikusan is művelt híveket tartanak szem előtt. Az átlag halandók, főleg a hit perifériájára szorultak számára is hatásos imának nyoma sincs. Továbbá a megadott formulák közül ugyan melyiket válasszuk inkább egy haldokló 16 éves leány, egy bűneiből most megtért „vén bűnös" vagy egy jámbor édesanya halálos ágyánál? Az ilyen szempontú választékkal is bizony szívesen élnénk!

Ugyancsak nem teljesült a zsinatnak az az utasítása sem, hogy készüljön egy folyamatos szertartás. Készült ugyan egy „közvetlen halálveszély esetére", de a zsinat nem erre, vagy legalábbis nemcsak erre gondolt. Egy nem sürgős esetre szóló és mindent folyamatosan tartalmazó rítus, ügyes tördeléssel szedve, bizony hiányzik! A Püspöki Karoknak joguk volna az ilyesféle hiányokat pótolni (vö. liturgikus konstitúció 38-39.p.). Jó lenne talán a mindenszentek litániáját is közölni a magyar kiadásban, valamint énekeket is, például a templomi „betegek miséjéhez" vagy a közös szentkenet-adáshoz.

De térjünk vissza még két gondolattal a nem éppen vallásos, ellátandó hívekhez.

Az egyik: a gonosz lélek kérdése. A sátánt nem demitologizálni, hanem detronizálni kell. A lelkipásztor gondolja legalább, de akár mondhatja is, amikor a szenteltvizet használja, hogy ez emlékeztessen ne csak Jézus Krisztusra és keresztségünkre, hanem a sátánra is, akinek keresztségi fogadalmunkkal ellene mondtunk. Egy ilyen kis exorcizmus mindig hasznos!

A másik: nagyon ajánlatos, hogy már előre, odamenet ajánljuk betegünket Jézus Szívének, az isteni szeretet jelképének és székhelyének. A magánkinyilatkoztatásban történt megfogalmazástól függetlenül is igaznak érezhetjük: „Szívem tisztelői a legmegátalkodottabb bűnösöket is megtérítik": Urunknál eléri célját, ha szeretetére hivatkozunk! Könnyebb lélekkel léphetünk vallástalanul élt testvérünk ágyához, aki most vár ránk, ha azt mondjuk Jézusnak: „Urunk, ugye megígérted?" Egyébként a nem sürgős esetben történő vagy templomi szentkenet-feladást szépen és mélyértelműen tehetjük elsőpéntekre, erre a különösen Jézus Szívének szentelt napra.

IV.

Az életerőben megfogyatkozottak körül végzett szolgálatnak magára a pásztorra nézve is nagy jelentősége van:

1) Kénytelenek vagyunk elmélkedni, bensőségesen imádkozni, hogy a beteg vagy éppen haldokló mellett már végképp elkerülhessünk minden „szövegelést". Éppen ennél a szentségnél elengedhetetlen, hogy szívből fakadjon, álpátosz nélkül hangozzék minden egyes bátorító, hitet és bánatot közlő, esetleg igazán sorsdöntő szavunk.

2) Valódi „celebráció"-vá kell tenni a szentkenet kiszolgáltatását! Vagyis kultusszá, istentiszteletté, ünnepi eseménnyé, ünnepléssé, — ahogyan a liturgiát most szívesen emlegetik. Igazán emelkedett lélekkel végezzük, és nagy figyelemmel! Ha már a századiknál tartunk is, a százegyedik, mostani betegnek és környezetének lelkiállapota akkor is tilt minden rutinmunkát, és sürgeti az átélt liturgikus ünneplést. Így viszont minden betegellátásunk igazi papi ténykedés lesz, és éppen úgy része saját imaéletünknek, lelkiéletünknek, mint ahogyan a szentmisét ennek szoktuk számítani.

3) Ha a zsinat szellemében megújhodott szertartásrendnek megfelelünk, rájövünk arra, hogy még mennyi alkalmunk és lehetőségünk van a közvetlen lelkipásztori ráhatásra, minden korú és bármilyen réteghez tartozó híveinknél. Szívesebben meggondoljuk majd, hogyan osszuk be drága időnket!

4) A betegek karitatív szolgálatára megnyerve a jobb lelkeket, terjesztjük híveink körében az apostoli szellemet. Ezzel pedig dolgos segítőtársakat nevelünk magunknak és az Úristennek.

5) A betegek, öregek nemcsak kegyelmileg vannak segítségünkre. Puszta létükkel is, amennyiben alkalmat adnak arra, hogy minden jóakaratú ember, még az egyházon kívül állók megbecsülését is kivívjuk kiszolgálásukkal. És az emberek nem szokták gyanúsítgatni azt a papot, akiről tudják, hogy melegen érző emberszívét a nyomorúságos betegeknél, nem sokba vett öregeknél hagyta.

És végül, amikor majd bekerülünk a mennyei liturgikus közösségbe, a véglegessé alakult egységbe Istennél, külön is nagy örömmel érezhetjük majd, hogy egy nagy emberi probléma megoldásában: az életerő végső megfogyatkozásától szenvedő embertömegek megsegítésében tevékeny részt vettünk, és velük közösséget vállaltunk. Jó lesz éreznünk, hogy méltó papjai lehettünk az egyháznak, amely a bűnnel, bajjal, halállal szétzilált világban egyesítő erő: az emberi egység egyetemes szentsége.

Huzsvár László

TÖRPE TESTBEN ÓRIÁS

Leopold Bogdan Mandić atya boldoggá avatásának margójára

Szűkebb körökben nem szégyelljük kimondani: Ments meg minket, Uram, a szent emberektől! Ilyenkor a „szent" szót idézőjelbe illenék tennünk, de

nem szorítjuk idézőjelek közé. Gonoszkodó cinizmussal általánosítunk. Talán Leopold atyának sem juttatnánk többet az említett különös „fohásznál", ha rajtunk állna. Ez a kicsi, manónak tűnő ember azonban (mindössze 135 cm magas volt) olyan édes gyümölccsé érett az egyház fáján, amilyenre éppen napjainkban éhezik a lelkünk. Itália kék ege alatt érett meg az életszentségre, de Hercegnoviban született 1866. május 12-én. Az istenadta csöppséget (a Bogdan név a latin Deodatus megfelelője) a festői Boka Kotorska öböl kéklő ege alatt ringatta és babusgatta édesanyja, aki a dalmáciai horvát asszonyok egyszerűen okos anyai ösztönével jól sejtette, hogy Benjáminját (mert Bogdan tizenkettedik és egyben sort záró gyermeke volt szüleinek) nem szabad elkényeztetnie. A gyermek ugyan hajlott volna hevességre és rátartiságra is, volt benne hajlam keményfejűségre és kíméletlenségre: anyja révén a dalmáciai „nemes" családok, apja ágán a boszniai hegyek emberének a tulajdonságait örökölte. Szerzetes korában, amikor valami miatt fölhevült, gyorsan másra fordította a beszédet, megjegyezve: „Bocsásson meg, ne haragudjék, de tudja, a vér nem víz. Bennem dalmát vér folyik." (Szent Jeromos nemzetiségének szenvedélyes vére.) A szülők azonban maguk is mélyen érettek és vallásilag egészen keresztény emberek voltak. Apja, ha tehette, nemcsak naponta hallgatott szentmisét, hanem meg is áldozott. Fia is vele ment. A múlt század derekán ez még ugyancsak szokatlan. A szülők huszonegy év során vállalták a tizenkét gyermeket, mindet jó szívvel. A legutolsót is, akinek a személyén át megannyi kegyelem áradt az emberekre, mikor gyóntatószékében kerestek kibékülést Istennel.

Bogdan kisgyermek korától szerzetes szeretett volna lenni. Szűkebb szülőföldjén nem valósíthatta meg álmát. Ezért az olaszországi kapucinus atyák kolostorának ajtaján kopogtatott, hátha bebocsátják és maguk közé fogadják. „Felszerelkezett" mindenfajta bizonyítvánnyal és ajánló levéllel. Azt még csak értjük, hogy plébánosa, az őszinte és nagy darab hercegovác esperes azt írta róla: „kifogástalan magaviseletű", és a dicsérettől szinte súlyosnak tűnő ajánló levelet a fiú kezébe adta; de azt már sehogy sem fogjuk fel, hogyan írhatta öreg doktor bácsija az orvosi bizonyítványban „erős testalkatúnak", sőt vasegészségűnek, amilyennel bárhol a közéletben megállhatja helyét. Bogdan mindig gyenge egészségű volt. A kapucinus atyák azonban észrevették, milyen fény ragyog ennek az ifjúnak a lelkében, és nem engedték, hogy hivatása kialudjék. Nevelői józanságának köszönhető, hogy nem tanácsolták haza gyenge egészségi állapota miatt, és ötvennyolc éven át élhetett szerény szerzetesi életet, ebből egy-két rövid megszakítással 36 esztendőt Padovában, majdnem egész papi működését a gyóntatásnak szentelve. Szerzetesi nevén ismerik őt a hívek. Elmondhatjuk, hogy neve bejárta a keresztény katolikus világot, s éppen olyan odaadóan ragaszkodnak hozzá a Duna-Tisza közén emberséges jó barátra vágyó hívek, mint tengeren túl a kanadaiak és brazilok, vagy spanyolok, lengyelek, s nem utolsó sorban a reá annyira büszkén tekintő horvát katolikusok, akikért népéhez való őszinte ragaszkodással oly sokat

imádkozott életében a jó öreg padovai kapucinus páter, az egykori dalmát kisfiú. Boldoggá avatása előtt is szentként tisztelték szerte a világon, ezrek kérték segítségét, imáit. 1959-ben pl. Kovács Sándor szombathelyi püspök az ő közbenjárásának tulajdonította gyors felgyógyulását. Magyarul Lipót atyának kezdtük szólítani, bár a „páter Leopold" megszólítás mintha jobban visszaadná emberséges eredetiségét. — Mintha az első keresztény századok és a középkor szokása ismétlődött volna meg vele: a nép kezdte benne dicsérni Isten megszentelő irgalmát, az emberek iránti nagy szeretetét. Ennek köszönhető, hogy a Szentatya százezrek kérésének eleget téve, mintegy a nép kívánságára nem várta be a boldoggá avatásig előírt ötven évet, és már 1976-ban az egész egyház szeme elé állította Isten hűséges kis szolgáját.

Gyóntatószéke körül állandóan sorfalat álltak az emberek. Pedig az 1885 májusában fogadalmazó fra Leopoldo elsősorban alázatos szerzetes kívánt lenni, hogy a csendes szenvedés áldozatát mutassa be a keresztény világ egységéért. Bár az olasz kultúra fölényben volt az akkori Dalmáciában, az ifjú Bogdan mégis mindig ragaszkodóan horvátnak, szlávnak tartotta magát; fájdalommal látta, hogy a délszlávokat a keleti és nyugati egyháznak akkor még szíveket elválasztó, külön-külön nyájat őrző kerete választja el egymástól, külön világként. Szenvedni kívánt, csakhogy e keretek mennél hamarabb összetörjenek, hogy annál inkább kiterebélyesedjék az embereket egybekapcsoló szeretet, Ezért vállalta tudatosan biológiai adottságait, és sohasem jutott eszébe elégedetlenkedni, lázadozni, perbe szállni. Még akkor sem, amikor néhány évvel később a perasti kapucinus templomban kezüket csapdosták össze az ájtatos, rózsafüzéres dalmát nénik, mert látták, hogy még zsámolyról sem éri el a szentségház mélyére rejtett cibóriumot, és csak körülményes igyekezettel és furcsa testmozdulatok árán sikerül kitornáznia a fehér Ostyát rejtő ezüst tokot. Hogy is szentelhettek ilyen törpét pappá?

Pedig felszentelték. Az egyszerű fogadalmak után Padovába küldték filozófiát tanulni, majd a teológiát is elvégzi, hogy ezek után 1888.okt.20-án ünnepélyes örök fogadalmat tegyen. Tanárai, nevelői, elöljárói kivételesen érettnek tartották mind szellemileg, mind lelkileg. Ezért két évvel később alszerpappá, végül áldozópappá szentelték (1890.szept.20-án). Az akkori évek felfogása szerint szigorúan ügyeltek arra, hogy gyóntatási engedélyt legföljebb négy évvel később kapjon. Ekkor terjesztette föl a kapucinusok tartományfőnöke erre is a velencei általános helynökhöz. Előbb azonban hivatalosan kinevezték „hitszónoknak". Vajon a szerzetesi elöljárók „fogása" volt-e ez, vagy inkább melléfogása, ki tudna rá választ adni. Tény, hogy Leopold atya darabos nyelvű volt. Ha nem prédikált, nem dadogott, de fordítva igen; s ha a szótagokat nem is ismételte, de a szavakat és mondatrészeket annál inkább. Beszédhibája még a misézésben is zavarta, sőt a tanácsadásban is nehézséget okozott. Sokszor próbálkozott, hogy kiküszöbölje ezt a fogyatékosságát: ez talán menne, ha termetét nem is nyújthatja meg. De hiába igyekezett, a hiba a korral csak rosszabbodott. 1934-ben, amikor lelkigyermekei lehetővé tették, hogy

elkísérje őket egy lourdes-i zarándokútra, megvallotta: ez az egyik kegyelem, amelyet a Szent Szűztől kér. A Szűzanya jobbnak látta, hogy továbbra is meghozza áldozatát.

Tizenöt éves „keresés" időszaka következik Leopold atya életében. Ezekben az években került haza Zadarba (Zara), a parányi kapucinus közösség elöljárójának. De csak három évet töltött szűkebb hazájában (1897—1900), mert mint a tartományfőnökségen megállapították, túl jóságos volt ahhoz, hogy „jó" elöljáró lehessen. A noviciusházba küldték, Bassano del Grappába, miután maga is meggyőződött róla, hogy emberileg ítélve vajmi keveset tehetett volna zadari működésével a keresztény egység megvalósításáért. Kivéve azt, amit bárhol vállalhatott: az e szándékra felajánlott szenvedést.

Másfél évtized múltával azonban csodálatos emberré válik a jó páter. Különösen azok keresik gyóntatószékét, akik a házasélettel kapcsolatos nehézségekben kívántak okos tanácsadóra lelni. De nemcsak feleségek és férjek gyóntatójává válik, hanem egyetemi tanárokévá is. 1906-ban véglegesen Padovába helyezték át. Mindenkihez volt szava, mindenkinek tudott tanácsot adni. Egyetlen főelvet ismert: mindenkit odavezetni Isten irgalmának forrásához. „Minden pap gyóntat — mondotta —, de más a gyónást meghallgatni, és más a lelkeket a szentség útján vezetni." Bele tudta élni magát a tékozló fiú atyját helyettesítő szerepébe, de tudott Keresztelő János módjára dörögni, lángot szórni is. Amilyen kicsi volt termetére, olyan nagy volt lélekben. Amennyire gyengélkedett beteskedése miatt, annyira erős volt akarata. Ennek erejével volt képes reggeltől estig a gyóntatószékben ülni: a sok üléstől, betegeskedéstől megpúposodva is kitartani, feloldozást suttogni, könnyeket törölni, Isten irgalmát és jóságát hirdetni. Mintha csak állandóan azt ismételte volna a gyóntatószékhez feszített kicsi testével, amit nagy lelke akkor mondott ki, mikor pappá szentelték ifjúkori barátjának gyermekét: „Együtt örvendek veled gyermeked pappá szentelésén — írja. — Apostoli küldetést vállalt. Légy támasza, hogy kitartson ezen az életúton. Kétségtelenül az áldozatok és szenvedések útjáról van szó, de az, Aki az Evangélium szolgálatára méltóztatott bennünket meghívni, helyettünk végzi el a legnehezebbet!"

Azt gondolhatná valaki: a gyóntatás lelki munka, könnyű megszentelni. Mintha már a régiek is nem tudták volna: „quotidiana vilescunt", a mindennapos elértéktelenedik. Kevés pap képes naponta 3-4 órán keresztül gyóntatni; ő pedig napi 10-12 órát töltött a gyóntatószékben. Nem keményíti-e meg könnyen az emberi nyomorúságok szüntelen hallgatása a szívet? „Számtalan gyóntatásom arra késztet — találjuk P. Leopold följegyzései között —, hogy óvatos legyek, nehogy mások rosszasága rám is átragadjon. Egyeseknél nagy elővigyázatra van szükség, nehogy a hitet veszélyeztessék. Az ember sokszor tűz és víz között érzi magát; nem tudja, hová forduljon, hol kapaszkodjék meg. Ezekben az esetekben azt mondom: Az Úristenre bízom, ő rendezze el a kérdést, ő óvjon meg a gonosztól." Ha véletlenül szobájában vagy a kápolnában

volt, amikor gyónók keresték, azonnal felelt: „Máris itt vagyok" (Eccomi, eccomi), s mosolyogva sietett eléjük, felejtve rosszullétét vagy igényeit, mintha ezek nem is léteztek volna. A templom melletti kis gyóntató szobácskában várt sokszor késő éjjelig is, ha valaki csak a kései órákban tudott eljutni hozzá. 1944-ben a bombázások lerombolták a kolostort és a templomot, ahol működött. De megmaradt csodálatosképpen ez a gyóntatócella, annyi isteni irgalom és könyörület színhelye.

„Még nem voltam nyolc éves — mesélte el egyik ismerősének —, amikor valami hibát követtem el, ami nekem nem tűnt súlyosnak. De nővérem igen megszidott érte, s a plébánoshoz vitt. Ez először alaposan összeteremtett, majd kitérdeltetett a templom közepére. Igen zavart voltam, s azt mondtam magamban: Miért kell ilyen keményen bánni egy gyerekkel ilyen kis hiba miatt? Ha nagy leszek, szerzetes akarok lenni és gyóntató, s a szegény bűnösöket Isten irgalmával és jóságával fogom kezelni." Ebből a gyermekkori csírából teljesedett ki az emberi életet ismerő, rajta meg nem botránkozó, azt fölemelni akaró baráti magatartása. Élő hitéből kisugárzó nemes baráti, testvéri szeretete vonzotta hozzá az embereket. De paptársak és egyetemi tanárok is nem egyszer fordultak hozzá erkölcsi kérdésekre vonatkozó nehézségeikkel.

Ha valaki bejött hozzá, felállt, szeretettel üdvözölte és a térdeplőhöz vezette. Ha az illető bizonytalankodott, magát megalázva biztatta: „Csak bátran: nézze, én ugyan pap vagyok, de mégis csak nyomorúságos ember. Ha az Isten nem tartana kordában, rosszabb lennék, mint mások. Ne féljen." Jósága, megértése egyeseknek engedékenységnek vagy lazaságnak tűnhetne. Ő másként látta: „Ötven éve vagyok gyóntató. Lelkiismeretem nem vádol amiatt, hogy megadtam a feloldozást. Inkább azt a három-négy esetet fájlalom, amikor meg kellett tagadnom. Talán nem tettem meg mindazt, ami rajtam múlott, hogy ezekben a lelkekben bűnbánat ébredhessen." Tudott azonban Krisztus tekintélyével is föllépni: „A gyóntatásnál és tanácsadásnál érzem hivatalom egész súlyát. Lelkiismeretemet nem bocsáthatom áruba. Mint pap, Isten titkainak sáfárja, amikor a stólát viselem a vállamon, nem félek senkitől. Első helyen és mindenekelőtt az igazság a döntő." — Megtörtént, hogy egy előkelő hölgy tanácsát jött kérni leánya balul sikerült házasságának ügyében. De mikor elmondta: félt, hogy a lány pártában marad, ezért hirdetést tett közzé az újságba, és így talált a nem megfelelő vőre, P. Leopold szigorúan válaszolta: „Szomorú vásárt csinált lányával! Menjen, én nem tudok mást mondani." Az vérig sértve távozott, és szavait kiforgatva följelentette az egyházi hatóságnál. Amikor a valóság kitudódott, fölmentették, megcsodálva függetlenségét.

Leopold atya lelkéből állandó hála áradt a Keresztrefeszített felé, aki „helyettünk végezte el a legnehezebbet". A szentmise bemutatását tekintette napja központjának, ebből merített erőt. Napközben pedig, ha szabad perce akadt, visszatért az oltár elé, hogy imádja az ott jelenlevő Krisztust. „A tabernákulum parazsának melege nélkül kialszik a papi szív lángja." Egész éjszaká-

kat átvirrasztott; ha aludt is, legföljebb öt óra hosszat. Állította, hogy nincs ideje alvásra, mert éjjelenként azokért kell virrasztania és vezekelnie, akiket napközben meggyóntatott. Csak így lehet megjeleníteni a Mestert, aki a kereszten is imádkozott.

Akkor vált különösen lelki óriássá, amikor a második világháború előtti és alatti években azokon kellett segítenie imájával, akiket megaláztak, üldöztek. A népek közötti gyűlölet szörnyűségei még több imára és önmegtagadásra késztették. Mintha a nemzetiségében sajátosan megnyilvánuló horvát népnek kívánt volna örök útjelző lenni. Ezekben az években ismét átjárta a keresztények egységének megvalósulása utáni vágy. Élete legszebb álmát újból és újból végigálmodja: hogy a szülőföldjéről jól ismert keleti pravoszlávok és a katolikusok ismét egyetlen egyházzá váljanak. Boka Kotorska öble mentén sohasem voltak torzsalkodások a keleti és nyugati egyház keresztény hívei között, mindkét egyház gyermekei lélekben egyetlen egyházhoz tartozónak érezték magukat.

1937-ben jegyezte föl: ötven éve hallotta először Isten hívó szavát, amely arra szólította, hogy a keletiekért imádkozzék és dolgozzék. Ezt a fogadalmát gyakran megújította; halála után 26 följegyzést találtak erre vonatkozólag, az elsőt 1905-ből, az utolsót nem egészen egy évvel halála előtt. 1912-ben erre áldozta fel magát Istennek. Lelkigyermekeit is imádkoztatta erre a szándékra. Munkáját mint az egység kiesdésének kegyelmi eszközét tekintette: „Életem a keleti egyházaké. Szívem rab madár Itália kalitkájában, de hatása a tengeren túlra ér. Mindenki, akinek itt Padovában szolgálatomra van szüksége, egy darab Kelet nekem." Jól tudja, hogy az egység kegyelmét Krisztus vére árán kell Istentől kieszközölni. Isten szívéhez pedig a legrövidebb út a Szűzanyán keresztül vezet: „Legszentebb Szűzanya, vallom, hogy Te szívvel-lélekkel törődsz az elszakadt keletiekkel. Amennyire rajtam áll, közre akarok működni anyai szeretetteddel."

Leopold atya életrajzát igen nehéz vázlatosan megírni. Lelkülete talán Vianney Szent Jánoséhoz hasonlítható. Szerzetestársai „zsebkiadású embernek" nevezték, VI. Pál pápa óriásnak mondta, és az ökumenizmus előfutárának abban az időben, amikor még a kifejezést sem gyakran emlegették. Beszédhibája miatt úgyszólván sohasem szónokolt, gyóntatószékében viszont állandóan beszélt. A szó szoros értelmében a lelkekbe látott: gyónói helyett sok esetben ő maga sorolta a bűnöket. A boldoggá avatási eljárás előírásai szerint 1976-ban is felnyitották koporsóját: teste ép, nem indult oszlásnak. Padovában egész sor férfi viseli a Leopold nevet, megannyi nőt hívnak Leopoldának. Valamennyit ő mentette meg az életnek: a szülők, orvosok, szülésznők már elhatározták, hogy nem szabad megszületniük. Leopold atya azonban mindig biztosan állította a remegve gyónó kismamáknak: „Semmiképpen sem! Nem és nem . . .!" Isten az élet legfőbb Ura, az őáltala adott életet nem szabad kioltani. A kilátástalannak látszó szülések mind jól végződtek: anya és gyermek mindig

életben maradt. Az aggályoskodó kismamákra erélyesen intett rá a páter: „Majd én elintézem . . .!" Hálából aztán mind több Leopold és Leopolda játszott a padovai utcákon.

Mandić atya különösen rendkívüli volt a nők gyóntatójaként. Egyik gyónója ezt jegyezte fel róla: „Sohasem hittem volna, hogy férfi, még hozzá kolostorban élő szerzetes, aki távol él az élet durva megnyilvánulásaitól, ennyire ismerheti a nők lelkét, ilyen nagyon bele tudja magát élni helyzetembe. Mi nők természetünk szerint sokszor gyengék, támaszra szorulók, kislelkűségre hajlamosak vagyunk, különösen ha egyedüllét szorongat bennünket, kétségbeesünk, hitünket veszítjük, nincs többé kapcsolatunk Istennel, — mindezt képes volt megérteni és velem együtt átélni ez a jóságos atya, tudott komor felhőket oszlatni, reményt önteni lelkünkbe, határozottságra serkenteni, önbizalmat visszaadni, Istenhez emelni . . ."

„A Jézus iránti szeretet tűz, az áldozat és szeretet fájának kell táplálnia" — mondotta. De elsősorban nem rendkívüli vezeklésekben kereste ezt az áldozatot. Nem hiába tanította másoknak: „Elég az élet megpróbáltatásait türelemmel viselni: megnemértést, hálátlanságot, megaláztatást, a légköri változásokat vagy a környezetét, amelyikben élünk. Ez az a kereszt, amit bűneink vállunkra raknak, és Isten megváltásunkra rendelt. De hogy ezek a megpróbáltatások lelkünk javára váljanak, az ember ne meneküljön tőlük minden áron . . . Ha csak azt szenvedi el, amit nem tud elkerülni, akkor nem lesz érdeme." Leopold atya fő áldozata az állandó rendelkezésre állás és saját fogyatékosságainak türelmes elviselése volt. Gyenge alkata miatt egész életén keresztül szenvedett gyomrával. A téli hideg is igen megviselte: gyóntató cellájába csak élete végén állítottak be egy kis kályhát. — Mint Isten kiválasztottjának ki kellett innia a lelki szárazság keserű poharát is. Meghitt barátai úgy értelmezték egyes följegyzéseit, hogy misztikus kegyelmeket is kapott Istentől. Annál inkább szenvedhetett, amikor a teljes kiüresedés útját kellett járnia: levert lett, hitbeli kételyek marcangolták, bűnösségének tudata félelemmel környékezte . . . Ilyenkor lelkivezetőjénél vagy egy meghitt barátjánál keresett enyhülést. Amikor a vihar elült, még nagyobb alázattal újította meg szeretetét, bizalmát: „Tiszta szeretettel akarom beteljesíteni a meghozott áldozatot." Ezek az időszakok segítségére voltak a lelkek vezetésében is: „A lelki szárazság idején megsejtheti ön is, mint én, mit szenvedhetett a mi Urunk, amikor kimondta: Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engem? Ez a kiválasztottak próbája, de Ő a kulisszák mögött áll és nézi, mennyit tudunk elviselni." Ilyenkor is éppen úgy állt gyónói rendelkezésére, mint amikor vigasztalás halmozta el lelkét. Nem Isten kezéből kapunk-e mindent?

Végső betegsége — daganat a nyelőcsövén — igen fájdalmas volt. Amikor tehette, még gyóntatott. De mindig jobban gyengült, hiszen a táplálkozás szinte lehetetlenné vált. Zokszó nélkül viselte, bár ha kérdezték, nem tagadta, hogy szenved, — csak hozzáfűzte: „már jobban érzem magam". Átélte a halálfélelmet is: „Miért ne féljünk, amikor maga Krisztus is remegett, s kérte

Atyját, hogy távolítsa el tőle ezt a keserű poharat? Nem annyira a fizikai felbomlás tölt el ijedelemmel, hanem Isten igazságos ítéletének a gondolata." Úgy érezte-e élete alkonyán, hogy hiú álmot táplált, amikor Krisztus főpapi szívének forró vágyáért akarta bevetni életét: „Hogy mindnyájan eggyé legyenek"? Aki hisz a kegyelem erejében és a szentek közösségében, az tudja, hogy a megváltás harca végső síkon Isten előtt játszódik le. És Leopold atya ide irányította a rá eső közreműködést.

Boldoggá avatása feledhetetlenül szép volt. Az egész ünnepség a Szent Péter téren zajlott le. Bíborosok, érsekek, püspökök, természetesen sok kapucinus szerzetes, hívek a világ minden tájáról vettek részt rajta. Seper bíboros kicsi népének zarándokai megilletődötten járták az Örök Város bazilikáit. A boldoggá avatást megelőző napon a S. Maria Maggiorében ünnepelték az Eucharisztiát a Rómába sereglett horvát katolikusok. Leopold atyát csodálták bíborosuk szavai nyomán. A rákbeteg öreg páter még halála napján, 1942. júl. 30-án is felkelt, a sekrestyébe ment, hogy szentmiséhez készülődjék. Úgy vitték vissza betegágyába. Sebtében megkenték a betegek olajával. A kicsi emberke a Salve Reginát imádkozta. Mondta rendíthetetlenül; s ki merné állítani, hogy nem tudta biztosan: néhány pillanat múlva már ő maga is együtt fog örvendezni a Boldogságossal? Éppen csak hogy ki tudta mondani: „...ó irgalmas, ó kegyes, ó édes Szűz Mária!" — amikor mozdulatlan maradt az ajka. Talán a gyermeki csók mozdulásában vált mozdulatlanná, hogy örökre arra emlékeztessen, ami legédesebb földön és égen egyaránt. Ugyanez a száj mintegy 200 000 órán át suttogott a gyóntatószékben. Akik nem kedvelik a szavakból áradó érzést, de szeretik a számokat, legalább erre a kétszázezer órára gondoljanak, ha ez a gyóntató pap az eszükbe jut.

Európai magyar papi lelkigyakorlat
aug. 15-én estétől 19-én délig
Színhelye: Innsbruck, Haus der Begegnung
Jelentkezés Marosi Lászlónál, A-9800 Spittal/Drau,
Kapellengasse 15

+

Magyar nővérek európai lelkigyakorlata
aug. 15-24-ig Villers-La-Ville-ben (Brüsszeltől 40 km)
az örökimádók lelkigyakorlatos házában
Vezeti P. Benkő Antal SJ
Jelentkezés P. Matyasovich Henriknél
Blijde Inkomststraat 18, B-3000 Leuven

VI. PÁL PÁPA BESZÉDE A SZALÉZI MISSZIONÁRIUSOKHOZ

A Szentatya 1975.nov.22-én, Don Bosco társaságának centenáriuma alkalmával fogadta a szaléziek társaságának képviselőit. Abban a veterán küldöttségben, amely a több mint 50 éve a misszióban működő szalézieket foglalta magában, ott volt a magyar P. Kirschner Antal is. A pápa szavait közvetlenül jegyezték le, így az előre elkészített szövegen kívül a rögtönzéseket is tartalmazza.

Tudjuk, hogy a missziók veteránjai állnak előttünk, azt is tudjuk, honnan jönnek. És most a misszióba induló ifjúságra száll tekintetünk. Ez az előttünk való elvonulás igazán a Gondviselésnek egy ívét jelenti és szivárványhídnak látszik. Reménységnek, égi örömnek és boldogságnak jele ez, amely emberi sorsokat jelöl meg. Ezek a sorsok annyira, annyira rászorulnak a ti jelenlétetekre, mint hamarosan magatok is tapasztalni fogjátok.

Kiválasztottak, meghívottak vagytok Isten művének támogatására távoli, ismeretlen népek között. Sorsotokat az Úr már eleve látta, és le is írja irgalmas jóságával. Egy csodálatos tervbe léptetek be, még akkor is, ha ez egy kis keresztút a szegény zarándoknak, amelyet meg kell járnia. Nem szabad felednetek, hogy a fölöttetek feszülő fényívnek kell missziós tevékenységteket alátámasztania. Tehát Isten hozott benneteket!

(A pápa itt utalt arra, hogy száz évvel ezelőtt IX. Pius áldásával tíz szalézi indult útnak, most pedig több mint háromezren működnek a missziókban, női alakulatukból, a Segítő Szűz Mária Leányainak társulatából pedig 1522-en. A pápának felelősségteljes helyén sok a szomorúsága és szenvedése.)

Ellenszolgáltatásul most azt az örömet kapjuk, hogy olyan fiainkat láthatjuk, akik Krisztusnak és Egyházának adják oda magukat, akik nem múlékony dolgot ajánlanak fel, hanem mindenüket: életüket, vagyis azt, amik, amit tudnak, amit tehetnek, mindezt odaadják az Úrnak. Micsoda szépség ragyogja be őket! Azt hiszitek, hogy megszokott, mindennapi dolgok ezek számunkra? Olyanoknak kellene lenni. De a megszokás még növeli örömünket, lelkesedésünket, megindultságunkat és hálánkat Isten iránt, aki ezt megízleltette velünk. És iránttok is, szeretett fiaink és leányaink, akik ezt az örömet szereztétek nekünk.

Mit kellene mondanunk, amit még nem tudnátok? Ismeritek folytonos felszólalásainkat a missziók érdekében, rendelkezéseinket és beszédeinket az Egyház életének e központi, alapvető és égető problémája érdekében.

Urunk a kiválasztottakra, az apostolokra ezt a terhet rótta: „Menjetek, prédikáljatok, hódítsátok meg a világot!" Ez a szó, amely szépnek, lelkesítőnek

látszik, a valóságban félelmetes kényszer, amelyet az Úr oltott a lélekbe és az Egyház felelősségébe. Ma valóban látjuk az Egyház szeretetének kirobbanását új horizontok, új országok, új hódítások, új kalandok, új nehézségek felé; szerfölött örvendünk ennek a merész vállalkozásnak, amelyre vállalkoztok, és igazán lelkünk együttérzésével, buzgó imával és bizalomteljes várakozással állunk mellette.

Valóban az Evangélium kalandorai vagytok, Krisztus szeretetének bátor vállalói, azok, akik mindent odaadtak. És nemcsak úgy, mint annyi más derék pap: ti áldozatul adtátok családotokat, hazátokat, nyelveteket, szokásaitokat... Vállaltátok az előre nem láthatót, nekivágtok az ismeretlennek, ismeretlen néphez mentek prédikálni, amelynek — emberileg szólva — semmi jogcíme sincs, hogy tőletek bármi szívességet, bármiféle érdeklődést várjon. Nem múló alamizsnát adtok, hanem önmagatokat. Ezért érdemeltek hitelt. Ez a gyakorlati Evangélium!

A ti jelenlétetekben látjuk az élő választ a mi egyetemes igyekezetünkre. Halljuk ifjú életetek „igen"-jét. Krisztus nevében szólítunk benneteket az Egyház szolgálatára. Mi csak visszhangja, szegényes visszhangja, de hiteles visszhangja vagyunk annak a szónak, amely elhangzott a világ fölött: „Jöjjetek, emberhalászokká teszlek titeket!" Sőt azt is ki merjük mondani, hogy az Úr hívása bennetek példává válik, és teljességgel megvalósul, a valóságos szeretet élő és lendületes tanúságtétele lesz.

(Itt a Szentatya utalt az Egyháznak zarándok természetében rejlő missziós hivatására — vö. Ad Gentes 2 —, amelyet az apostoli kollégium óta megszámlálhatatlan sereg valósított meg. Elődeik példája a ma indulókat is erősíteni fogja.)

Kedves misszionáriusok, szeretnénk nagyon megdicsérni benneteket, de nem szeretnénk csökkenteni a jutalmat, amelyet érdemeltek, nem tőlünk, hanem Urunktól! Senki sem fizet meg nektek, csak Krisztus Urunk majd a visszafizetés napján. De örülök, hogy fogadhatlak benneteket és megmondhatom nektek, hogy távollétetekben is jelen voltatok Isten Egyházában, hogy közelünkben éreztünk benneteket, és ma is ott vagytok.

Egyedül Istenben bízzatok, aki meghívott benneteket, ti új misszionáriusok; bízzatok Jézus Krisztusban, aki küld benneteket, a Szentlélekben, aki erőt ad fáradalmaitokhoz és szárnyat ad szavaitoknak.

Milyen szép dolog észlelni a tétovázást, a félelmet, az aggódást, amelyet a misszionáriusok is éreznek, ha a sok nehézségre gondolnak. Hogyan fogjuk magunkat megértetni azokon a nyelveken, amelyeket nem ismerünk, s amelyeket senki sem tud megtanulni egy-kettőre? Évek kellenek, mire valahogy szót ért az ember! Jeremiás szava jut eszembe, mikor az Úr hívja, hogy prófétája legyen. Mit válaszol? „A-a-a, nem tudok beszélni!" Így a ti lelketeket is zavarba hozza egy olyan hivatás, amely túlsokat követel. De az Úr válaszol: „Beszélni fogsz! Hited kincsét át tudod majd önteni más lelkekbe egy felfoghatatlan

nyelvvel. Felfogható lesz. Az lesz!" Bízzatok! Igenis képesek lesztek beszélni, és átadni az üdvösséghozó igazságot, amely maga az Evangélium.

Hagyatkozzatok a Segítő Szűz Mária anyai oltalmára. Legyetek mindig Egyházunk hű gyermekei, amely általatok várja Isten szent népének gyarapodását. Legyetek benne biztosak, hogy jó utat választottatok. És soha-soha ne ébredjen szívetekben kétség: „Ha otthon maradtam volna! Ha más utat választok!" Ebben sajnálkozás rejlik. Adjatok visszakérés nélkül, és megtaláljátok az örömet azokban az áldozatokban is, amelyek értelmetlennek és pozitív válasz nélkülinek látszanak.

Arra buzdítunk, hogy ápoljátok a belső életet. A külső életre vagytok kijelölve, beledobtak a világba, ennek az annyira mozgalmas civilizációnak a zajlásába, sokszor rendkívül gyakorlati nehézségek közé kerültök: Mit fogunk ma enni, hol találunk egy lovat, egy vonatot, vagy mit tudom én ... A külsőségek elvonhatnak a bensőségtől, kiüresíthetnek. Pedig azt mindenestül meg kell tartani, az kell, hogy legyen erőtök titka. Ápoljátok mindig.

Segítsétek egymást testvériesen, amikor és ahol lehetséges. Igaz, hogy szét vagytok szóródva a világban, de biztosan nem jártok egyedül. Találtok öreg misszionáriust, találtok egy másik társat: fogjatok össze, igyekezzetek egymást támogatni, tudjatok olvasni fáradt vagy szomorú testvéretek szívében, és ezt mondani neki: Hallgass ide: talpon kell maradnunk, erősnek kell lennünk! És így lesz erőtök, hogy megerősítsetek másokat, noha elsősorban magatok érzitek szükségét, hogy mások erősítsenek titeket.

Jegyezzétek meg; csak imádsággal és áldozattal lehet a lelkeket megnyerni. Ne felejtsétek ezt soha. A 2. vatikáni zsinat ebben a pontban igazán határozott. Szavaiból olvasom: „Az élő hittől és rendíthetetlen reménytől lelkesített misszionárius legyen az imádság embere, hevítse az erény, a szeretet és a józanság szelleme. Hordja állandóan magában — halljátok csak, mit mond! — Jézus halálát, hogy Krisztus élete tevékenykedjék általa azok szívében, akikhez küldetett" (Ad Gentes 25).

Tevékenységtek időbeli kezdete jelentse egy mérték nélküli önátadás szellemét és mértékét. Ez a mi óhajunk, amelyet imádságunkkal is kísérünk, hogy leesdjük rátok az isteni segítség kiáradását, és hatékony vigasztalást szeretteitek számára, akik felajánlottak titeket Istennek, „mint kellemes illatú áldozatot". Nekik is küldjük üdvözletünket és áldásunkat, hogy eltávozástok ne legyen szív nélküli elszakadás.

Meggyötört szív az, amelyet magatokkal visztek, szenved, hogy ezt az áldozatot meghozta. Talán a fáradtság bizonyos pillanataiban kétségetek támad: „Elhagytam ... olyan jó dolgom volt ... hogyan emlékszem gyermekkoromra, ifjúságomra stb." Ne álljatok meg! Imádkozzunk, üdvözöljük őket, de sohase kételkedjünk a megtett választásban.

Aki kezét az ekére tette, mondja az Evangélium, ne forduljon hátra. Így ti se. Ti se. Legyetek mindig jóakarattal azok iránt, akiknek lekötelezettjei vagytok

életetekért, a tanulmányokért, példájukért stb., fokozzátok a vonzalmat, a szíves emlékezést. De nézzetek előre mindig, arra, ami egyedül fontos: az Evangélium szolgálatára, az Egyház szolgálatára, Krisztus szolgálatára.

Lélekben megölelünk benneteket, kedves misszionáriusok, és ez az ölelés magába foglalja összes rendtársaitokat. Most így adjuk rátok apostoli áldásunkat.

A HITTANI KONGREGÁCIÓ NYILATKOZATA A NŐK PAPPÁ SZENTELÉSÉRŐL

1976.okt.15-én, Nagy Szent Teréz ünnepén kelt ez a 16 könyvoldalra terjedő állásfoglalás, és jan. 26-án hozták nyilvánosságra. A kérdést egyrészt a nők fokozódó szerepe tette időszerűvé a társadalom és az Egyház életében, másrészt egyes keresztény közösségek (pl. anglikánok, protestánsok) eltérő gyakorlata.

A nyilatkozat magva az, hogy az Egyház „Ura példájához való hűségből nem tartja jogosultnak magát, hogy nőket papszentelésre bocsásson."

„Az Egyház sohasem volt azon a véleményen, hogy nők érvényesen vehetnék fel a pap- vagy püspökszentelést. Az első századokban némelyik eretnek szekta, mindenekelőtt a gnosztikusok azt akarták, hogy a papi hivatalt nők is gyakorolhassák. Az egyházatyák azonban azonnal rámutattak erre az újdonságra, és korholták őket emiatt, mivel ezt az Egyház számára elfogadhatatlannak tekintették... Ezen kívül főleg az antiochiai és egyiptomi hagyomány egyházjogi munkái említik mint fő okot, hogy az Egyház, amikor csak férfiakat szentel s csak őket hívja meg a tulajdonképpeni papi szolgálatra, a papságnak ahhoz az eredeti példaképéhez akar hű maradni, amit Jézus Krisztus akart, és az apostolok lelkiismeretesen megőriztek."

„Az Egyház hagyománya a századok folyamán annyira biztos volt ezen a ponton, hogy a tanítóhivatalnak soha nem kellett közbelépnie egy olyan alapelv megerősítésére, amit senki sem támadott, vagy olyan törvény védelmére, amit nem vontak kétségbe... Ugyanezt a hagyományt őrizték meg a keleti egyházak is. Egyöntetűségük annál figyelemre méltóbb, mivel az ő egyházi rendelkezéseik sok egyéb kérdésben jelentős különbségeket engednek meg. Ezek az egyházak ma is visszautasítják, hogy azokhoz a törekvésekhez csatlakozzanak, amelyekkel a nőknek a papszenteléshez vezető utat akarják megnyitni."

„Jézus Krisztus egy nőt sem hívott meg a tizenkettő közé. S amikor így cselekedett, nem azért tette ezt, hogy kora szokásaihoz alkalmazkodjék. Nőkkel szembeni magatartása ugyanis sajátos módon különbözik környezetétől, s evvel szemben szándékos és merész törést képvisel." Félreérthetetlenül hirdette férfi és nő egyenjogúságát, s nemcsak szóba állt nőkkel, hanem állandó kíséretében is voltak (Lk 8,2-3), s őket tette meg feltámadása első tanúinak

is. Az apostolok akkor is hűek maradtak az Úr eljárásához, amikor az evangélium átlépte a görög világ határát, pedig ott voltak papnők.

„Kétségtelen, hogy ezek a megállapítások nem szolgáltatnak közvetlen, magától értetődő bizonyosságot... Mégis el kell ismernünk, hogy nagyszámú egy irányba mutató tényezővel állunk szemben, amelyek megerősítik azt a figyelemre méltó tényt, hogy Jézus az apostolainak adott feladatot egy nőre sem bízta rá. Még Anyjára sem."

A dokumentum ezután megemlít néhány érvet, amelyet ma a nők papsága mellett fel szokás hozni, de nem találja őket elég súlyosaknak ahhoz, hogy az Egyházat magatartása megváltoztatására bírhatnák.

Végül a kérdés teológiai megvilágítása következik. A férfiak kizárólagos papsága megfelel az egyházirend és az Egyház titkának. A pap ui. Krisztust képviseli, az ő nevében cselekszik, ő pedig férfi volt és az is marad. Igaz, a pap képviseli az Egyházat is Krisztus, a Vőlegény felé, de éppen azért, mert elsősorban Krisztusnak, a Főnek képviselője.

Az Egyházban a megkereszteltek egyenlősége uralkodik, ez azonban nem jelent mindenben való azonosságot. Test az Egyház, amelyben minden tagnak megvan a sajátos feladata. A papi hivatás nem mindenkit megillető emberi jog vagy társadalmi szerep, hanem a természetfölötti rend ökonómiájába tartozik. Nem fölényt jelent, hanem szolgálatot. A mennyek országában pedig nem a hivatalviselők a legnagyobbak, hanem a szentek.

Az Egyház reméli, hogy a jelenlegi viták a hittitkok elmélyedtebb tisztázására fognak vezetni, és kívánja, hogy a keresztény nők teljesen meglássák sajátos küldetésük nagyságát, s lendületesen szenteljék magukat apostoli feladataiknak. Ezt a fejlődést a II. vatikáni zsinat szellemében mindinkább elő is kell mozdítani. R.

REMÉNYÜNK

(A nyugatnémet szinodus 1975 szeptemberében jóváhagyott határozatából)

Hitünkben a remény története Jézus feltámadásával vált győzhetetlenné. Azzal kap életünket meghatározó, felszabadító hatalmat, hogy elismerjük őt „Isten Krisztusának" (Lk 23,35). De a reménynek ez a története, amelynek során Jézus az élő Isten Fiának bizonyul, nem töretlen sikerek krónikája, nem a mi mértékünk szerinti győzelem. Sokkal inkább szenvedéstörténet. Pedig csak benne és általa beszélhetünk mi keresztények arról a boldogságról és örömről, szabadságról és békéről, amit a Fiú ígért meg nekünk az „Atyáról" és az „Isten Országáról" szóló üzenetében.

Úgy tűnik persze, hogy éppen jóléti társadalmunk embere előtt mindinkább elhomályosul a reménynek ez a története. Nem szállja-e meg társadalmunkat egyre fokozódó általános értetlenség, növekvő érzéketlenség a szenvedés

iránt? Nap mint nap csak úgy árad ránk a világ minden részéből a sok jelentés halálról, katasztrófákról, szenvedésről, a brutális kegyetlenségnek új meg új képei merülnek fel előttünk. Így hát — többnyire öntudatlanul — arra törekszünk, hogy érzéketlenné váljunk a benyomások megemészthetetlen tömege iránt. Sokan igyekeznek „bebiztosítani" magukat mindennemű baj ellen. Mások kábulatba menekülnek. Megint mások a szenvedésmentes társadalom utópiájában keresik a megoldást. De ezek az utópiák elvesztették erejüket, mióta látjuk a technikailag tökéletes világ mély hasadásait. Ezért a szenvedés sokak számára értelmetlen zavaró körülménnyé vált, vagy az alig-alig rejthető rettegés élethangulatának okává.

Hogy közelebb kerüljünk reménységünk keresztény történetének értelméhez, először át kell törnünk annak a tilalomnak korlátját, amelyet névtelen erők „haladó" társadalmunkban a szenvedés elé állítottak. Nem arról van szó, hogy a szenvedés elleni szükséges küzdelmet akadályozzuk. Sokkal inkább arról, hogy mi magunk váljunk ismét képessé a szenvedésre, hogy így mások szenvedésében is részt vegyünk, és ezáltal közelébe jussunk Jézus szenvedése titkának. Ő engedelmes lett a halálig (Fil 2,8), hogy lehetővé tegye számunkra a megtérést Istenhez és így az igazi szabadságot. E nélkül a képesség nélkül lehet ugyan haladás a technikában és civilizációban, de az igazság és szabadság terén nem haladunk. És egyetlen lépéssel sem jutunk közelebb ahhoz a reményhez, amely egy szenvedő, megfeszített Messiásra szegezi tekintetét. Mi keresztények itt csak mint korunk bíráló szellemű, szerető és tettrekész résztvevői tudunk bizonyságot tenni reményünkről.

Persze amikor reménykedően pillantunk Jézus keresztjére, az ő üzenete nyomban és mindig személyesen is nekünk szegeződik. Nem engedi, hogy szenvedésének története mellett megfeledkezzünk a világ névtelen szenvedéstörténetéről; nem engedi, hogy keresztje mellett szem elől tévesszük a világ annyi keresztjét, szenvedése mellett elhallgassuk a sok kínt, a számtalan, egyénileg nem ismert pusztulást, a hang nélkül elfúló fájdalmat, annyi ember üldözését, gyermekekét is, Heródes idejétől Auschwitzig és a legújabb korig. Ő, akire reményünk tekint, éppen ebből a „profán" szenvedéstörténetből lép elénk és teszi próbára reményünk komolyságát: „Uram, mikor láttunk téged szenvedni? . . . Bizony mondom nektek, amit egynek a legkisebbek közül nem tettetek, nekem nem tettétek" (Mt 25). Mi keresztények csak akkor halljuk meg és valljuk meg Jézus szenvedésének reménytől duzzadó üzenetét, ha fülünk van ennek az emberi szenvedésnek sötét próféciájára, és segítségre készen fordulunk feléje.

Az átélt reménység tanúságtételének annyiféle alakja, az egyházi megújulásnak annyiféle útja van, ahányféleképpen Krisztust követni lehet. Csak néhányról beszélhetünk itt, mint jelenlegi egyházi életünk útjelzőiről. A követés középpontjába Jézus engedelmességét állítjuk. Ebből adódik a többi magatartás, amit egyházi életünkben sokszor nem vagy csak kevéssé lehet

meglátni, amit nem vagy nem eléggé tételeznek fel rólunk: a szegénység, a szabadság, az öröm.

A kereszt engedelmessége felé. — Jézus követésének útja mindig az Atya iránti engedelmességre vezet: ez teljesen átitatta Jézus életét, enélkül semmit sem értenénk meg belőle. Ebben az engedelmességben gyökerezik Jézus sajátos, szíves szeretete az emberek iránt, közeledése a kitaszítottakhoz és megalázottakhoz, bűnösökhöz és elveszettekhez. Mert Jézus engedelmességének szegénységében, életének teljes kiszolgáltatottságában az Atya iránt nem egy megalázó, zsarnok Isten képe jelenik meg, nem is a földi uralom és tekintély felfokozása. Olyan Isten sugárzó képe ez, aki fölemel és megszabadít, aki a bűnösöknek és megalázottaknak új, ígéretes jövőt ad, és irgalma kitárt karjával megy elébük. Jézus követője vállalja az Úr engedelmes szegénységének ezt az életét. A szegénység kockázatát az imában vállaljuk, amikor életünket számítgatás nélkül kiszolgáltatjuk az Atyának. Ebből a magatartásból sarjad ki reményünk élő bizonysága Istenről világunk közepett.

A tanúság ára magas, az engedelmesség kockázata nagy. Olyan életbe vezet, amelynek sok hadszíntere van. Jézus sem bolond nem volt, sem lázadó, de nyilvánvalóan csalódásig hasonlított mind a kettőhöz. Végre is Heródes bolondnak csúfolta, honfitársai lázadóként szolgáltatták ki a keresztre. Aki követi, aki nem riad vissza engedelmességének szegénységétől, aki nem utasítja el magától a kelyhet, annak számolnia kell vele, hogy hasonló félreismerés áldozata lesz, és a frontvonalak közé jut — mindig újból, mindig inkább. És ha egyházi életünk a követésnek ezen az útján jár, szintén meg fogja tapasztalni a maga keresztjét.

A szegénység felé. — A követés ösvénye mindig elvezet egy másforma szegénységbe és szabadságba is: a szeretet szegénységébe és szabadságába. Ezzel „cselezte ki" Jézus végül még a halált is, hiszen semmije sem volt már, amit az elrabolhatott volna tőle. Mindent odaadott, mindenkiért. Követése a szeretet ilyen szegénységére és szabadságára hív. Ez a szeretet úgy érzi, hogy mindenkihez van küldetése. És mindig újra szolidáris viszonyra szólít fel világunk minden szegényével és gyengéjével. A Jézust követő egyházi közösségnek el kell fogadnia, ha az „okosok és hatalmasok" (1Kor 1,19-31) megvetik. De éppen követése miatt nem engedheti meg magának, hogy a „szegények és kicsinyek" vessék meg, azok, akinek „nincs emberük" (vö. Jn 5,7). Mert ők Jézus kiváltságoltjai, tehát egyházában is kiváltságos helyet kell elfoglalniok. Mindenekelőtt nekik kell tudniok, hogy képviseljük őket. Ezért a mi egyházunkban igen nagy jelentőségűek mindazok a kezdeményezések, amelyek csökkentik a veszedelmet, hogy nyárspolgári vallássá váljunk, idegenül nézzük a szegénység és bajok, a társadalmi hajótörés és megvetés valódi szenvedéseit, sőt talán mindezt csak a jóléti társadalom szemüvegén át és mércéje szerint szemléljük. Végre is könnyebben megbirkózunk az értelmiségi kételkedőkkel, mint a szegények és kicsinyek szótlan kétségeivel, az

Egyház kudarcára vonatkozó emlékeikkel. Hogyan is képviselhetné egy gazdag és tekintélyes egyház hitelre méltóan és hatékonyan azt az ellenállást, amelyet Jézus üzenete szegez jóléti társadalmunkkal szembe?

A szabadság felé. — Amikor egyházi életünket a követés útján akarjuk megújítani és reményünkről élő bizonyságot tenni, ez az út mindig a szabadság felé is vezet. Jézus szabadságába. Ez abból sarjadt ki, hogy életét teljesen kiszolgáltatta az Atyának. Viszont képessé tette arra, hogy szabadon föllépjen a társadalmi előítéletek és bálványok ellen, és épp azoknak fogja pártját, akiket ezeknek az előítéleteknek és bálványoknak a hatalma tönkretett. Egész életútját besugározza ennek a szabadságnak a ragyogása. És ha nem akarjuk, hogy szabadságra való elhivatottságunk súlyos bírálattá váljék önmagunk ellen, akkor át kell sugároznia egyházi életünket is. „Mint akiket halálra szántak és mégis élnek, megvesszőztek, de belé nem haltak, mint szomorúak, de mégis mindig vidámak, mint szükölködők, mégis sokakat gazdagítók, mint akiknek semmijük sincs, de mégis mindenük megvan" (2Kor 6,9k). Az imádságban gyökerezünk bele ebbe a szabadságba. Mert az ima szabaddá tesz, megszabadít az aggodalom állapotától, amely elsatnyítja szeretetünk képzelőerejét, és belefullaszt az önmagunkért való gondba.

A Krisztussal és az Atyával való közösségből nyert szabadság egyházi életünket mindig újból Isten gyermekei szabadságának kalandja felé löki: „Hisz minden a tietek: Pál, Apolló, Kéfás, a világ, az élet, a halál, a jelenvalók, az eljövendők: minden a tietek. Ti viszont a Krisztuséi vagytok, Krisztus pedig az Istené" (1Kor 3,21-23). A szabadságnak ez a mindent magába foglaló kalandja ott is mindig konkréttá válik, ahol emberek Jézust követve lemondanak a házassági és családi szeretetről, mert Isten új élete erre indítja őket. Ez az élet viszonylagossá teszi emberi szükségleteinket és azok beteljesülését, és ezzel felszabadít a bennük rejlő legmélyebb reményre: arra, amely túllép az ideigvalón, s így teszi világossá a sajátosan keresztény szabadságot.

Az öröm felé. — A követés útjai, egyházi életünk megújulása felé vezető utak: ezek az utak végső soron mindig az örömbe vezetnek. Abba az örömbe, amely Jézus életével és üzenetével jött el világunkba, és feltámadásában győzhetetlennek bizonyult. Ez az öröm rokon reményünk gyermeki jellegével, s éppen ezért ugyanolyan távol áll a mesterkélt vagy kétségbeesetten megjátszott naivitástól, mint a természetből fakadó életigenléstől. Nehéz erről beszélni, könnyen mond az ember kelleténél többet. Valójában csak elleshetjük és átélhetjük azok nyomán, akik ráadják magukat a követésre, és ebben járják reményük útját. Mindenekelőtt ott élik át, ahol a megkeresztelt „nagy örömmel" (Csel 2,46) ülik meg Jézus emléklakomáját és benne Isten üdvözítő tetteit, reménységünk alapját.

Az Egyház ősidők óta azokban szemléli az örömöt, akiket szentjeiként tisztel. Életük történetét nem utolsó sorban a keresztény öröm megvalósulásaként, a keresztény örömről szóló elbeszélésekként őrzi. Éppen így

énekli tovább Máriának, Urunk Anyjának Magnificatját is a századokon át, mert, hogy a Zsinattal szóljunk, „tiszta képmásában örömmel szemléli azt, ami ő maga vágyik és remél lenni."

Ez az öröm éppen ma kiemelkedő tanúságtétel a bennünk élő remény mellett. Olyan korban, amikor a hitet és a belőle fakadó reményt mindinkább az illúzió és projekció nyilvános gyanújával illetik, mindenekelőtt ez az öröm hat meggyőző erővel, mert ezt lehet legkevésbé tartósan színlelni akár önmagunk, akár mások előtt. Így egyházi életünk mindenfajta megújulása végül is azt célozza, hogy ez az öröm ezerfajta fénytörésben tükröződjék egyházunk arcán, és így a remény bizonysága társadalmunkban az örömre szóló meghívássá váljék.

EGYHÁZATYÁK A SZENVEDÉSRŐL

Aranyszájú Szent János: Hom.47. a Genezishez (P.G. 54, 428—434)

Vedd fontolóra, mit állhatott ki Ábrahám ama három nap alatt, valahányszor eszébe jutott, hogy a parancs értelmében önkezével kell megölnie hőn szeretett fiát, és a dolgot senkivel sem szabad közölnie. Ámulj el istenszerető és okos lelkületének láttán. Átérezte a parancs nagyságát, nem tudatta tehát senkivel, sem szolgáival, sem magával Izsákkal :egymagában küzdötte végig a harcot, és mint az acél, törhetetlen maradt.

Feltette Izsákra az egészen elégő áldozatra való fát. Jómaga a kardot s a tüzet vette magához. És ketten együtt mendegéltek. Milyen szemmel nézhetett ama fadarabokra, amelyeket fia vitt, s amelyeken fiát föl kellett áldoznia? Keze hogyan vihette a tüzet s a kardot? Pedig keze csak a látható tüzet vitte, lelkét azonban a belső tűz lobbantotta föl . . . ez a tűz elvette eszét és rábírta, hogy győzze le önmagát Isten iránti szerelmében.

Izsák megszólította apját: Atyám! E szavak elegendők voltak ahhoz, hogy feldúlják az apa szívét. Az felelte: Mit akarsz, fiam? Atyádnak szólítasz engem? Hiszen hamarosan gyermektelen leszek . . . Én viszont fiamnak nevezlek? Rövidesen föllépsz az oltárra, és tulajdon kezemtől halsz meg. Aztán a fiú így folytatta: Íme, itt a tűz (kezedben viszed) meg a fa (én viszem), de hol van az áldozatra szánt állat? . . . Lám, milyen nemes erőslelkűséggel mondja: Az Isten majd gondoskodik magának egészen elégő áldozatra való állatról, fiam. Íme, már megint a jövendőt sejteti, ámbár mit sem tud róla. Feleletével látszólag félrevezeti Izsákot. Pedig ezekkel a szavakkal csupán meg akarta nyugtatni fiát, jómaga azonban annál nagyobb és hevesebb fájdalmat állott ki, mialatt lelkében hánytorgatta az elhangzott szavakat, és elgondolkozott fiának testi-lelki szépségéről, engedelmes voltáról, kedvességéről, virágzó fiatalságáról.

... Ne nyúljon kezed a gyermekhez! Nem azt parancsoltam, hogy csakugyan hajtsd végre, nem akartam, hogy megöld fiadat. Csupán engedelmességed akartam nyilvánvalóvá tenni mindenki előtt. Mit se csinálj tehát neki! Elég nekem a szándékod; meg is dicsérlek és meg is koronázlak érte.

Mindez a kereszt előképe volt. Amint ugyanis itt egy kos lett az áldozat Izsák helyett, úgy áldoztatott fel az Isten báránya a világért. Itt is, meg ott is egy egyszülött fiú ... ez is, az is az atyja igazi kedveltje. Amazt atyja fölajánlotta egészen elégő áldozatul, ezt az örök Atya föl is áldozta.

Szerfölött áldásos tehát az Úrra hallgatnunk, szavának engedelmeskednünk, és a pátriárka példájára nem firtatnunk az Ő parancsainak „miért"-jét. Ha így neveljük magunkat, ugyanoly engedelmesek lehetünk és ugyanolyan koszorút nyerhetünk, mint Ábrahám.

(Ford. Simon Sándor. Ker.remekírók 12.k.66kk)

Prohászka Ottokár naplójegyzeteiből

Nem Uram, a háború nem a te gondolatod! — A szörnyek most a véröznben lázadnak minden ellen, amit emberi és szent. Istenem, s ezt, amit háborúnak hívnak, az emberiség egy elfogadott fogalommal konstatálja, azt mondja: ez háború; s tovább megy. „Madame, c'est la guerre", mondotta egy generális a panaszkodó asszonynak! Emberiség, ez a bűn s annak átka! Ez a degradáció és az elfajulás. (1915.márc.30.—ápr.15. Soliloquia I.282-3.)

Hány ember küszködik most a lét rémségeivel s az érthetetlenség éjszakájával! Küzdő emberek s szellemek vagyunk. Gondolkozásunk éjszakából éjszakába téved, sötétségből sötétségbe. Borzasztó problémák, kétségek s nehézségek állják el utainkat Isten felé ... a Gondviselés felé, az örök jóság s szeretet felé. Ezekből itt a földön keveset látunk. Az élet útjai keservesek, s az öntudatok képtelenségek szörnyűségeivel telnek meg. De ugye a bajok, az ellenségek, a szörnyek ellen kell küzdenünk, melyek ki akarják irtani a hitet, degradálni az előkelő szellemiséget, lerontani a fölséget s az embert sötétté s komisszá tenni? Ugye ezek az ellenséges hatalmak, melyek ellen elsősorban kell küzdenünk? ... Én csak a feszülést, a szenvedést, a küzdelmet tapasztalom meg, de hinnem kell a történelem isteni technikusában s művészetében. Ha hiszek, már emelkedem; akkor már éjszakáimat világosságba helyeztem bele; akkor a rosszat már győzöm, mert jóvá változtattam. Hogy is mondja Szent Pál? „Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum." (1915. ápr.29. Uo. 284-5.)

A belső szenvedések, elsötétülések, szárazságok, hangulatlanságok, kedvetlenségek, kiszólások; világösszeomlás, életüresség ... Mikor a lélek s a hit s annak mécse egymagokra maradnak, s minden, ami segít s ami rezonál, a háttérben elvész; a sötétség elnyeli ... Mikor minden jóleső s emelő tényező hallgat, milyenek a lelkesítő távlatok, biztató érzések, buzdító képek ... Mikor a természet fölrukkol a teremtés analógiáival, hangjaival, zenéjével ... Mikor

édes benyomások nyomulnak belénk s elfoglalják szívünket... (1927.jan.15. Utolsó bejegyzése. Soliloquia II.240.)

Szent Ágoston: Sermo 256, 1-3. (PL 38, 1191-1193)

Itt még aggodalmak között énekeljük az Alleluját, hogy majd amott egyszer biztonságban énekelhessük. Miért aggodalmak között? Hát hogyne aggódnék, mikor ezt olvasom: „Nem kísértés-e az ember élete itt a földön?" Hogyne aggódnék, mikor még azt hallom: „Virrasszatok és imádkozzatok, hogy kísértésbe ne essetek"? Hogyne aggódnék, mikor annyi a kísértés, hogy az imádság is ezt a könyörgést írja elő: „Bocsásd meg a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek"! Mindennap könyörgünk, mindennap vétkezünk. Hogyan legyek biztonságban, mikor mindennap bocsánatot kell kérnem vétkeimért, segítséget a veszedelmekben? Mert amikor múltbeli bűneim miatt elmondom: „bocsásd meg a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek", nyomban hozzáfűzöm a jövendő veszedelmekre tekintve: „És ne vigy minket a kísértésbe." Hogyan lenne jó dolga a népnek, amely velem együtt kiáltja: „Szabadíts meg a gonosztól"? És mégis, testvéreim, még ebben a rossz életben is Alleluját énekelünk a jó Istennek, aki megszabadít bennünket a gonosztól.

Itt a veszedelmek, a kisértések között is vannak, akik Alleluját énekelnek, és mi is azt énekelünk. Mert írva van: „Hűséges az Isten, nem enged kísértésbe jutni erőtökön felül." Tehát itt is Alleluját énekelünk. Az ember még vétkes, de Isten hűséges. Nem azt mondja az Írás: Nem enged kísértésbe jutni benneteket, hanem: „Nem enged kísértésbe jutni erőtökön felül, de a kísértéssel együtt a kimenekvést is megadja, hogy elviselhessétek." Kísértésbe jutottál: de Isten a kimenekvést is megadja, hogy ne pusztulj el benne; hogy mint az agyagedény, Isten igéjének hirdetésétől alakuljál, a viszontagságokban kiégjél. Amikor kísértésbe jutsz, gondolj a kimenekvésre, mert hűséges az Isten, „megőrzi, amit kezdesz, és a véget".

Most tehát, testvéreim, énekeljünk, nem a nyugalmat élvezve, hanem a viszontagságban vigasztalódva. Ahogyan az utasok szoktak énekelni: énekelj, de közben haladj; a munka súlyát énekkel enyhítsd, ne légy barátja a restségnek; énekelj és haladj. Mit jelent az, hogy „haladj"? Haladj a jóban. Mert az Apostol szerint vannak, akik a rossz felé haladnak. Ha haladsz, akkor előre mész. Haladj a jóban, haladj az igaz hitben, haladj a jó erkölcsben; énekelj és haladj. (Az egyházi év utolsó napjának papi zsolozsmájából.)

KRISZTUS JÁTÉKSZABÁLYA

Isten a világot játéktérnek alkotta. Hogy teremtményei előtte játsszanak. Azonban a világból hamarosan erő támadt fel. Olyan erő, amely önmagát akarta kibontakoztatni. Úgy érezte, elég erős, hogy önmagáért, önmaga állítson fel játékszabályokat.

Valami sötét játéka ez a gonosznak — erejét alig ismerjük —, amely a világ szépséges játékát tönkretette. Egy bizonyos. Menthetetlenül tönkrement ennek a világnak a játéka.

Aztán jött Krisztus. Egyetlen és utolsó cselekedettel — ami minden volt, csak nem játék — megmentette a veszni induló emberiséget. Az élet új dimenzióit építette fel, és megmentett minket a haláltól. És megmentette az elveszettnek látszó játékot. Utat nyitott. Ez Krisztus követése. És hozzá az út minket is a halálon át vezet.

Nem nézi reálisan az életet, aki azt gondolja: minden további nélkül lehet úgy élni, mintha a játéktér nem dőlt volna romba, mintha semmi sem történt volna. Egyszerűen vissza kell csak fordítani a kereket, és lehet úgy élni, mint egykor a paradicsomban. — Visszafelé nem vezet út. Csak előre — a kereszttel és a kereszten át. Ez Jézus játékszabálya.

Jézus más módon játszik, mint az emberek kívánják.

A világ fiai fénnyel és pompával veszik körül magukat. Nemcsak a királyok, de a „nemzetek" is dicsőséget keresnek. Hatalomban és fényűzésben szeret a világ élni.

Nem így Krisztus. Erejét a gyengéknek nyilvánítja ki. Tiszteletet a megaláztatásban keres. A kereszt pompájában ünnepel. Hatalma nem földöntúli nagyhatalom, hatalma a szeretet uralma. Kivetkőzött istenségéből anélkül, hogy ezzel önmagát kisebbé tette volna. És bár mindent megbocsát, ez nem gyengeségét, hanem erejét mutatja.

Aki Krisztussal akar játszani, annak fenntartás nélkül el kell fogadnia az ő játékszabályát. Nem könnyű a játék. És veszélyes is lehet.

Saját gondolatainknak, jószándékainknak, reményeinknek nem jut hely. Fájdalmas és teljes önátadást kíván. És földi mérték szerint nem ígér semmiféle sikert. Nem mindig pozitív és alkotó jellegű, de mindig azonosul az igazsággal. Lehet, hogy kezdetben bírálatot és sok megaláztatást von maga után. Még az is lehet, hogy nem teremt harmóniát önmagunkkal és a világgal. Az is, hogy az ellentmondás saját környezetünkkel nem hogy segítő, inkább bosszantó légkört teremt. Mert a világ fiai, akik a teljesítményre és a gyö-

nyörre építenek fel mindent, nagyon népszerűtlenül fogadják azt a játékszabályt, amely a keresztre és a feltámadásra épül. Hiszen ők éppen a halált és a fájdalmat minden erővel ki akarják zárni az életükből, vagy legalábbis a gondolatvilágukból. Pedig ez az egyetlen lehetőség, hogy az ember megszabaduljon illúzióitól, hogy szembenézzen önmaga és a társadalom is a tiszta igazsággal. Kétségtelen, hogy itt elkerülhetetlen az összeütközés.

És jön a fájdalmas tapasztalat, keserűség, amit nem akartunk, nem is szándékkal tettünk. A lélek összerázkódik a bánat súlya alatt, és ebből a fájdalomból megszületik a szeretet. Már nem vagyunk többé közömbösek más fájdalma iránt. A szeretetünk éber lesz.

Ahol az ember tudatosan menekül a fájdalomtól, unalomba és belső ürességbe süllyed. Tudnunk kell: korunk civilizációjának ez tipikus tünete. Csak egy menekülés van: mikor a fájdalom szenvedélyes szeretetté válik. Ez összetöri az unalmat. Minden új lesz és értelmes. És a lélek viharos szenvedélyel kívánkozik a halál után, hogy Istennél legyen, de szereti az életet is, hogy szolgálhasson.

Krisztus játékszabálya: fájdalommal győzni a fájdalmon, és sebekkel gyógyulni ki a sebekből.

Mert a fájdalmat a szeretet hiánya változtatja keserűvé, és a sebeket elviselhetetlenné teszi, ha az ember elhagyatva érzi magát. És ha valaki nem tud többé hinni, a fájdalom szinte eszét veszi. Nincs kiút. Szeretethiány, magány, hitetlenség csak a szeretet fájdalmán keresztül talál gyógyulást. Krisztus szeretetén keresztül, aki nem utálta meg a betegeket és a lesüllyedteket, aki maga is megvetett és beteg lett — értünk. Hogy gyógyulást találjunk.

Nem a „Mindenható Isten" segített meg, hanem a szenvedő Isten. Az ő ereje nem a hatalmasokra áradt ki, hanem a gyengékre (2Kor 12,9). A szenvedő Isten közelebb van az emberhez, mint minden fölségében és jogos hatalmában. Ezért lett az árvák, a szegények, a gyengék és betegek Istene. Ők inkább megértik őt, mint a gazdagok. És tudják: az értük szenvedő Isten őket is inkább megérti, mint hatalmas uraik.

Latin-Amerikában nem a karácsony és a húsvét az ünnepek ünnepe, mint Európában, hanem a Nagypéntek. Mert maguk is fájdalomban és megaláztatásban élnek, azért ez a nap jobban megfelel érzésvilágúknak. Szinte otthon vannak ebben a fájdalomban. A néger rabszolgák spirituáléja az USA-ból élénken fejezi ki ezt: így kezdődik: „Were you there, when they crucified my Lord?" — Ott voltál, amikor Uramat megfeszítették? És az ének válaszol is rá: „Igen, mi néger rabszolgák, igen, mi ott voltunk melletted." És mert Jézus nem volt egyedül szenvedésében, úgy érzik, ők sincsenek teljesen kiszolgáltatva rabszolgaságukban. Jézus velük van. Nem úgy gondolnak rá: ez a szegény ördög, neki sem sikerült jobban, mint nekünk! Sokkal inkább úgy érzik, hogy szenvedésével testvérük és megszabadítójuk lett. Jézus nem gyötörte őket, mint uraik, hanem úgy szerette őket, mint testvér a testvérét, barátjuk és hűséges

segítőjük lett. Ahol a szabadságnak, a megbecsülésnek még a neve is kiveszett, benne megtalálják a szabadságot és megbecsülést. Benne találnak védelmet, nála elrejtőzhetnek, ha üldözik őket. Istennél biztonságban érzik magukat, és nála senki sem veheti el tőlük az embernek kijáró tiszteletet. Az eget nyitva érzik maguknak, hiszen ők a szegények; spirituáléjuk így szól: „onnan senki nem dobhat ki engem!" A bilincsek szétpattannak, a szabadság öröme az övék. Lemondásukból születik meg a szabadság. A földi szabadság is, amely csak előképe az örök, végtelen szabadságnak.

A világ is felállította a maga játékszabályát, és ugyancsak nagy a gondja, mint birkózzék meg vele. Ez a világ nincs teljesen rajtam kívül. Sokszor egy darabja vagyok magam is. Még istenszolgálatom is átszövi néha az a „másik" gondolkodásfajta. De nincs választás. Jézus játékszabálya keresztezi a világ szabályait.

Jézus szabálya kemény: ne keress megkönnyebbülést, ne menekülj a valóságból egy álomvilágba, hanem vedd fel naponta keresztedet! Ne fáradj bele, hogy csak egy egészen kicsi világot is, de felépíts a megváltás és az öröm számára. Értesd meg valami módon, hogy az elhagyottakhoz is eljön Isten, hogy az Eljövendő dicsősége a Megfeszítettnek, hogy a halott Krisztusnak istensége már most is itt van, közöttünk van, szüntelenül jelen van.

P. Bernardin Schellenberger

LELKI TÜKRÖK

Vizsgáljuk át papi életünket és szolgálatunkat.

1) Áttekintem belső világomat. — a) Hogyan végzem szóbeli és elmélkedő imáimat? Az Oltáriszentség imádása, a Boldogságos Szent Szűz tisztelete, templomom védőszentjének tisztelete által örvendetesek-e számomra azok az órák, amelyeket templomomban töltök?

b) Van-e gondom arra, hogy a szellem és a lélek kútja ki ne apadjon? Lelki olvasás, továbbképzés, tanulmány által gazdagodik-e lelkivilágom, tágul-e látókörröm, tökéletesebbé válnak-e módszereim?

c) A példaadás krisztusi felhívása és küldetése megvalósul-e életemben (Mt 5,16)? Szavaim, viselkedésem, ruházatom, otthonom tükrözi-e a lelki ember rendszeretetét és fegyelmezettségét?

2) Áttekintem lelkipásztori szolgálatomat. — a) Összeszedem-e gondolataimat a szentmise bemutatása, a szentségek, szentelmények kiszolgáltatása előtt? Fölcsillan-e bennem a tudat, hogy Krisztus megváltói érdemeinek kiosztója vagyok?

b) Isten igéjének hirdetésében van-e rendszeresség, értelmes tervezés? Szentelek-e időt és fáradságot arra, hogy a szentírás tanításába mélyen behatoljak, felhasználva a teológiai, nyelvi, régészeti, történeti ismereteket? — Prédikációim örömhírt mondanak-e, éspedig a mai embernek? Tanulmányo-

zom-e és megfigyelem-e a mai ember mentalitását, érzésvilágát, információit, szociológiai helyét, a szekularizáció jelenségeit, s kutatom-e módját annak, hogyan feleljek kérdéseikre; hogyan kapcsoljam tudattartalmaikhoz az evangélium örömhírét?

Ez áll a hitoktatásra való készületre is. Itt alapvető már, hogy legyen tanmenetem és dolgozzam ki tanítási tervezeteimet.

c) Az egyházközség, a hívek vezetésében iparkodom-e eleget tenni az Egyházi Törvénykönyv előírásának, hogy a lelkipásztor ismerje meg híveit, az eltévedteket okosan figyelmeztesse, a szegényeket, bajba jutottakat atyai szeretettel fölkarolja (467.kán.1.§)? A „megismerés" jelenti túl a lajstromba vételen a személyes kapcsolatot, jellemüknek, problémáiknak ismeretét, ezenkívül egyházközségem struktúrájának minél tökéletesebb felmérését.

3) Átgondolom munkatársaimmal való viszonyomat. Milyen az együttműködés paptestvéreimmel; nem hat-e zavarólag a féltékenység; ápolom-e a barátságot, a segítő készséget?

Fontolóra veszem a kántorral, sekrestyéssel, más egyházi alkalmazottal való viszonyomat. Megvizsgálom azt is, milyen az egyházközségi tanáccsal való együttműködés. Bevonom-e őket az egyházért való tevékenységbe és képezem-e őket a II. Vatikáni Zsinat előírása szerint a laikus apostolkodás szellemében az elmélyültebb keresztény gondolkozásra és cselekvésre? — Figyelmem kiterjed a plébánia háznépének sorsára is!

4) Végül az egyházközség, a plébánia anyagi ügyeit is fontolóra veszem. — a) Milyen a templom belseje, külső állapota, környezete? Milyenek a felszerelési tárgyak? Nincs-e kívánni való a tisztaság, rend, ízlés tekintetében? — A temető, szabadban álló keresztek gondozva vannak-e? — A plébánia és környéke milyen állapotban van? Otthonos, tiszta-e, vagy rideg, gondozatlan?

b) Az egyházközség anyagi ügyeinek rendezésében elkerülve egyrészt a fösvénység, másrészt a nemtörődömség és kényelem veszélyeit, iparkodom-e „prudenter et patienter" a hívek tudatában meggyökereztetni a II. Vatikáni Zsinat intézkedését: „Amennyiben a papok méltányos ellátása más forrásból nincsen biztosítva, a híveknek legyen gondjuk arra, hogy meglegyenek számukra a tisztes és állásukhoz méltó életkörülmények." (Papi szolgálatról és életről 20.) (Csanádegyházmegyei Közlemények 1976/I.)

A férj és apa lelkiismeretvizsgálata

1) Fáradoztam-e kezdettől fogva szeretetünk és házasságunk kiépítésén? Még ma is?

2) Gondom van-e rá, hogy feleségemmel közösen megbeszéljünk mindent?

3) Ismerem-e, elismerem-e feleségem jogos kívánságait, törekszem-e megérteni őt és nézeteit?

4) Lelkiismeretesen gazdálkodom-e pénzzel és vagyonnal? Feleségem kielégítően el van-e látva mindennel, amire saját magának, a háztartásnak, a gyerekeknek szüksége van? Vagy fösvény vagyok a háztartásra?

5) Feleségem és gyermekeim igazán bizalommal vannak-e hozzám, vagy félniök kell tőlem?

6) Mértékletes vagyok-e ivásban, dohányzásban, házastársi igényekben? Vagy valódi önző? Uralkodom-e haragomon?

7) Kölcsönös tisztelettel és tapintattal vagyunk-e egymás iránt? Elmulasztom-e, hogy feleségem iránt gyakran bizonyságát adjam szeretetemnek és gyöngédségemnek?

8) Sokszor megdicsérem-e, elismerésben részesítem-e feleségemet? Megünneplem-e születésnapját, névnapját, házassági évfordulónkat?

9) Gondolok-e mindig arra, hogy feleségem boldogságát találja odaadásában, és érvényesüljön társadalmilag?

10) Szoktam-e feleségemet szidni, sértegetni, a gyerekek és idegenek előtt ócsárolni?

11) Meg vagyok-e győződve, hogy feleségem és gyermekeim nagyobb dolgokban is félelem és gátlás nélkül fordulnak hozzám?

12) Őszinte és igaz vagyok-e mindig feleségem iránt? Tud-e mindenről, amit teszek? Gyakran írok-e neki, ha úton vagyok?

13) Imádkozom-e, hozok-e áldozatot feleségemért? Erősítem-e Istenbe vetett bizalmammal? „Krisztus Lelke, szenteld meg őt...!"

14) Igazán mellette állok-e szüléseiben? Osztozom-e kezdettől a gyermekek nevelésében? Segítek-e neki a házi munkában?

15) Szakítok-e elegendő időt közös szórakozásra? Udvarolok-e mindig újból neki? Vagy csak a hivatásomnak élek?

16) Sugárzik-e házasságunkból és családunkból szeretet a többi emberre, különösen a szomszédokra és a szegényekre?

17) Gondolok-e feleségem üdülésére is? Segítőkészen fordulok-e feléje élete más szükségeiben?

18) Tiszteletben tartom-e feleségem lelkiismeretét, jó példát adok-e gyermekeinknek?

A feleség és anya lelkiismeretvizsgálata

1) Igazi élettársa lettem-e férjemnek? Állandó gondom-e a hűséges együttműködés, a teljes odaadás?

2) Megmondok-e az uramnak mindent, kibeszélem-e magam vele, anélkül, hogy csekélységekkel terhelném? Mellőzöm-e a kicsinyes bírálgatást és zsörtölődést?

3) Vele hordom-e nehéz gondjait a hivatás és család terén, igazi, vigasztaló részvétellel? Bizalmat, otthonosságot, melegséget talál-e, ha hazajön? Gondosan készítem-e el az étkezéseket?

4) Elhanyagolom-e szeretetem kimutatásában, ellátásában, gondozásban a gyerekekhez viszonyítva? Félreállítottam-e a gyerekek miatt?

5) Ápolt és csinos vagyok-e a kedvéért mindennap, és van-e időm a számára?

6) Anyaian szívemen viselem-e minden baját és szükségét?

7) Szorgalmas vagyok-e vagy lusta? Takarékos vagyok-e, értek-e a beosztáshoz? Mindig elégedetlenkedem-e?

8) Rendet, tisztaságot, kedélyességet, meleget viszek-e otthonomba? Van-e benne, ami a vallásra emlékeztet?

9) Imádkozunk-e közösen, járulunk-e rendszeresen a szentségekhez?

10) Gyakran imádkozom-e férjemért és gyermekeimért? Szívemen fekszik-e üdvösségük? „Krisztus Lelke, szenteld meg őt . . . !"

11) Igyekszem-e — túlzott nyüzsgés nélkül — széppé tenni a család ünnepnapjait?

12) Gondom van-e igazán uram vendégeire, becsületére válik-e ilyenkor viselkedésem?

13) Olyan lelkiismeretes vagyok-e, hogy az uramat soha meg nem sértem, meg nem szégyenítem, mások előtt (pletykával stb.) nem ócsárolom?

14) Türelmes vagyok-e hibái és gyengéi iránt, megbocsátok-e neki hamarosan, és megint olyan jó vagyok-e hozzá, mint azelőtt?

15) Tiszteletben tartom-e férjem lelkiismeretét? Okosan és szeretettel gondom van-e rá, hogy összhangban legyen a keresztény lelkiismeret követelményeivel?

16) Gondoskodom-e mindenképpen gyermekeink jó keresztény neveléséről?

17) Ápolom-e a kapcsolatot közeli rokonainkkal, és jó vagyok-e a szegényekhez?

18) Öröm, vidámság, teljes hűség és töretlen szeretet uralkodik-e házasságunkban és családunkban? („basis" 1975/11)

Ugyan ki ismeri magát?

MILYEN VAGYOK — reggel, ha fölébredek — munka közben — szabad időmben — ha egyedül vagyok — ha valamit el akarok érni, valakire hatást tenni — ha pechem van — ha zavarnak . . .

VAJON hamar felindulok — sikereim vannak — könnyen sértődöm — vezetői tehetségem van — inkább félénk vagyok — parancsolgató — bizonytalan — viszálykodó — nyílt — realista — szeszélyes — álmodozó — békülékeny — lelkesedő — „nélkülem semmit" típus — öntudatos — megbízható — kárörvendő — lojális . . .

SZEREPEM az életben: apa — anya — kolléga — szerelmes — barát — tanácsadó — elöljáró — alárendelt — partner . . .

TUDOK-E — kudarcot elismerni — dorgálást tűrni — válságban kitartani — figyelmeztetést elfogadni — mellőzést tudomásul venni — boldog lenni — az igazságot elviselni — mások érdekében föllépni — magamat megvédeni — jó oldalaimat érvényre juttatni — véleményemet megmondani és keresztülvinni — ellentmondást meghallgatni és elismerni — másokkal örülni — hibámat megvallani — bocsánatot kérni — megbocsátani — gyűlölni — dühös lenni?

MILYEN LENNÉK SZÍVESEN? — Mihez szeretnék érteni? Kit szeretek? Minek örülök? Mitől félek? Mikor húzom ki magam valamiből? Jót várok-e, vagy mindig a legrosszabbat? Mikor nem mondok igazat? Mit várok magamtól, a jövőtől, a többiektől, a haláltól?
KIKTÓL FÜGGÖK? — Tudok-e nehezteles nélkül gondolni szüleimre? Mit tesznek értem mások? Ki függ tőlem? Kihasználom-e ezt? Ki a barátom? Kihez mennék, ha bajba jutnék? Mi megy legjobban az idegeimre azoktól, akikkel együtt kell élnem? És saját magamtól? Mit szeretnék a múltamból elfelejteni? Miről nem szeretnék soha beszélni? Mikor gondolok Istenre? Miért?
HOGYAN REAGÁLOK — váratlan találkozásokra — veszélyes helyzetre — támadásokra — gyanúsításokra — félreértésekre — arra, ha kihasználnak — ha az utcán egy részeget látok — ha azt hallom, hogy egy fiatalembert lecsuknak — egy lány jó házasságot köt — valaki a lottón nyert...

(„basis" 1975/3)

AZ ÖREGSÉG KÍSÉRTÉSEI

Nagy tévedés azt gondolni, hogy az öregedő vagy öreg embernek ne volnának kísértései. Persze a sex szempontjából rendesen elmaradnak, de ez nem jelenti, hogy „itt a béke és a nyugalom". Semmiképpen sem! Neki is vannak kísértései, szenvedései és önmegtagadásai. Csak éppen újak, és azért könnyen okoznak észrevétlenül nagy bajt.

Ha — méltán — leáll vagy csökken a munka, könnyen az „elpihenés" lesz úrrá minden vonalon. Semmi kétség, fizikai és lelki erőink egyaránt hanyatlanak. De a krisztusi elhívatás megmarad! Önmagunk iránt a figyelem sokszor gyengül, az ellenőrzés lazul — míg mások irányában esetleg növekszik... Ezek nem jó irányjelzők az öregedő ember számára. Inkább figyelnie és igaz szeretettel, férfiasan vállalnia kell mindazt, ami sajátos helyzetével jár.

Egyik az, hogy Istennel való érintkezése megváltozik. Az imában tehetetlenné, inaktívvá válhatik, ami elsősegítheti a passzív imát. Ezt nem szabad megvetnie, sőt tisztelnie és értékelnie kell. Nem kevésbé jó fajtája az imának, sőt talán sokkal jobb, ha hű marad benne. A lélek sötét éjszakája is kijuthat neki, nemcsak az érzékeké (ami nagyon kézenfekvő az ő korában), hanem a szellemé is. Ráeszmélni, elfogadni, gyakorolni — minden nyugtalanság nélkül. A régi utáni nosztalgiának nincs semmi értelme, és hiába is igyekszik azt visszaszerezni.

Egy másik dolog, ami nem ízlik: hogy felismert öregedését el is fogadja. Következésképpen a tevékenységet, a felelősséget, a „hatalmat" át kell adnia másoknak. Karikatúrává válik, sőt kárt okoz, ha legénykedik, fogyatékosságait nem veszi tudomásul, és ragaszkodik a hatalomhoz. Ízlik vagy nem ízlik, — ez az ő önmegtagadása és áldozata.

Ha azután a hatalmat leadja, akkor sokfelé újabb kereszt bukkanhat fel a látóhatáron. Lehet, hogy félretolják. Neki magának és Isten Országának is hasznára van ez. Vagy ellenkezőleg mindenki „Nemecsekjévé" teszik, nem számolva azzal, mi mindenre nem képes már. Hát csak vállalja. Ha megy, annál jobb. Annak a jele, hogy Isten meghosszabbítja szolgálatát. Ha meg tárgyilag nem megy a dolog, az úgyis kitűnik hamarosan.

Nem respektálják, semmibe veszik, „nem fontos személynek" számít. Ha nem ízlik, kérdezze meg önmagát őszintén: „Valójában fontos vagyok-e én? Mi címen?" Az őszinteség a valóságon alapul. És a valóság is őszinteséget követel.

Elhanyagolják, azaz nem szolgálják ki gyengeségeiben, esetleg betegségében sem. A szeretet persze csorbulhat így, de ez nem is olyan bizonyos. Ne várjon lehetetlenséget másoktól. És ha részükről hiba volna is ez, mennyi türelmes szeretetre ad alkalmat a saját részéről! Úgy lássa, úgy fogadja és úgy használja fel, mint Isten késői ráadásait eddigi ajándékaihoz.

Nem hallgatnak rá, „pedig ő egy hosszú élet rengeteg tapasztalatát nyújthatná nekik, és erre olyan nagy szükségük volna." Ez sem olyan bizonyos. Az idők változnak. A fiatalok közelebbi kapcsolatban vannak a mával. És ha nem kínálgatja bölcsességét, talán keresni fogják. Visszataszító egy öreg, aki mindenkinek prókátora akar lenni. És a nagy „készség" (tolakodás) nem ritkán valójában szegénységet takar. Sokkal kedvesebb a szerényen kérdezgető öreg.

Ilyen és sok más hasonló nehézsége lehet az öregnek. Újszerűek és nem kedvesek. A régiek elmúltak, azokban nem élhet már. Az újabbak az övé. Föl kell ezt fedezni, észre kell venni, és beállni az öregkorba, — azt is megszentelve. Ha nem így tesz, akkor elveszti azt is, amit a múltban szerzett, és zsémbes-házsártos, önző, kiállhatatlan puhány, szeszélyes vénember lesz belőle. Azaz nem buzgó, hanem lanyha Urunk országában. Félő, hogy a régi „nagylegény" sem volt az, csak látszatra.

Akit Isten szeret, abban nem szívesen végez félmunkát. Szereti minden oldalról kicsiszolni, szépíteni, értékessé tenni. Minél több és minél nagyobb öregségi megpróbáltatást juttat valakinek, annál nagyobb szeretetnek bizonysága az, és annál bensőségesebb viszonzásra számít.

Pogány István

(Ez után a szép „öregségi" lelkiismeretvizsgálat után nem végezne egy „fiatal" is hasonló lelkiismeretvizsgálatot? Szerk.)

ELEVEN VÁLLFA

A papszenteléskor, amikor a stólát adja át a püspök, az Úr terhéről beszél. Amikor a pap miséhez öltözik és fölveszi a miseruhát, megint erre inti az előkészületi ima. Ma a pap öltözete is egyszerűsödött. De a stóla még akkor is ott van mindenkinek a nyakában, amikor koncelebrálnak. A gyóntatásnál is,

és csakúgy a többi szentség kiszolgáltatásánál. Még a szószéken is. Amikor a megváltó Igéről beszél, vagy a megváltás kincseit osztja szét, mindig ott a stóla. A vállán, az élő, fájó emberi vállon, ezen az eleven vállfán vitte fel az Úr Jézus az átok terhét: a keresztet — bűneink tették olyan súlyossá — a Golgotára (vö. Gal 3,13), és így halt meg értünk.

Jó az mindig és igen hasznos, ha szimbolikus, mély jelentésű, magukon túlmutató jeleknél, tetteknél visszamegyünk a forráshoz. Ha a jelből visszakeresünk arra, amit jelez. Mert ugyan ki érezte tehernek azt a könnyű kis stólát? A miseruha — régi nehéz, díszes brokát kazula — még csak nehéz volt néha. Nyári misén meg is izzadtunk alatta. Vagy egy-egy nehéz, ékköves nagy palást alatt az úrnapi körmeneten. De hogy a stóla az „igát" és a „terhet" juttassa eszünkbe? Hiszen csak azt érezzük, hogy — könnyű ...

Az ószövetség beszél a főpap efodjáról. „Az efodot készítsék aranyból, vörös és kék bíborból ... Két összefűzött vállpántból álljon, s a két végén legyen összekötve ... Végy továbbá két karneolkövet, vésd bele Izrael fiainak nevét ... Azután illeszd a két követ az efod vállpántjába, mint Izrael fiaira emlékeztető köveket. Áron viselje a v á l l á n a nevüket emlékeztetőül az Úr előtt" (Kiv 28,6-12). Hasonlóan készítették el a melltáskát, tizenkét drágakővel, mindegyikbe bele volt vésve a 12 törzs egyikének neve, és ezt hozzákötötték az efodhoz.

„Minden főpapot az emberek közül választanak, és arra rendelik, hogy az Isten tiszteletében képviselje az embereket" — olvassuk a Zsidókhoz írt levélben (5,1). Ez a képviselet munka, teher és fáradságos szolgálat. Az emberek terhét, gondját, búját-baját kell képviselni az Isten előtt. Legnagyobb terhüket, a bűnt is, amelyre külső látszatra azért olyan könnyű és egyszerű a megbocsátás, mert valaki saját vállán hordozta ezt a terhet értünk ...

A vállán hordozta a főpap a tizenkét törzs nevét. A vállán, ahol a földműves a kapáját, ásóját, kaszáját hordja. Vállon emelik a munkások a gerendákat, a zsákot oda tesszük fel a zsákoló vállára. A katona ott hordozza a fegyverét, a teherhordó a csomagot, a mosóasszony ott vitte a kosarat a ruhával a padlásra. A kisgyerek vállára akasztott kis tarisznyával indult iskolába. Ott van a hátizsák, a bornyú, a kenyereszsák szíja is átvetve. A váll, az emberi váll: eleven vállfa, teherhordó.

Szíve fölött hordta a főpap a tizenkét törzs nevét. Ott lakik a szeretet és az aggodalom. Ott a féltő kín és a szánalom. Az dobog azért, akit szeretünk. Az fáj érte, miatta, utána ... „Szívemen hordom én a te hazatérted." (Arany.) A soha vissza nem térő emlékét. Azért kapjuk a szívet, hogy szeressen és fájjon.

Szeretett és fájt az Ő Szíve is. És a megtett úttól fáradtan leült a kúthoz (Jn 4,6). Megfáradt a teste, mert nagy utakat tett meg, és ahol csak megfordult, jót tett (Csel 10,38). Fájt, sajgott a szíve, mert „szánta a sereget" (Mt 14,14). És leroskadt a kereszt alatt, úgy fájt a válla. A jó Pásztor kereste a bárányait, és ment utánuk, ment értük, fel a Golgotára ...

Papok vagyunk. Isten Országában valamit akarunk tenni a többiekért. Úgy érezzük, arra hív az Úr: legyünk vele emberhalászok, úgy, ahogy lehet, ott, ahova ő állított. Mert mindnyájan pásztorok vagyunk, mi emberek: családunké, élettársunké, munkatársunké. De nekünk papoknak mindenkinek mindenévé kell lennünk. Másként nem lesz valódi a tanúságtételünk, nem lesz hiteles a szolgálatunk. Pedig a szolgáló Egyházzal embertestvéreinknek és Krisztus ügyének szolgái lettünk.

Nem nagyobb a szolga, mint Ura; nem tudhatja jobban a tanítvány, mint Mestere. Miért gondoljuk — és hányszor és hányan! —, hogy más út is van az emberek igazi szolgálatára, terhük könnyítésére, üdvözítésükre? Miért akarjuk jobban tudni, mint Ő? Miért hisszük, hogy nekünk majd másként is sikerül? Anélkül, hogy megrokkanna a vállunk? Anélkül, hogy fájna és sajogna a szívünk?

A vállpántokon szokták a rangjelzést is hordozni. És a mellen, a szív fölött a kitüntetéseket. Nagy mellel akarunk nagy apostolok lenni? Kitüntetésekkel, rangokkal lelkeket menteni? Vagy a szívünk közepébe van írva népünk sorsa, egyházunk ügye, a világ békéje? Fáj-e legalább, sajog-e legalább az a szív ekkora ügyekért?

A munka, a szolgálat, a teljes bevetés fáradalma alatt hajlunk-e meg lassan? Mert bár az Ő igája édes és terhe könnyű, mégis iga és teher. Nehéz volt az Övé is. Lenyomta. Nehéz volt szentjeinek terhe és igája is. De Vele és Érte, és azokért, akiknek sorsa szívükbe volt írva, vitték és győzték. Győzték halálig, ha kellett, a vértanúhalálig.

A vállon van átvetve a stóla, és a szív fölött lóg le a szárnya. Vállunkon a „tizenkét törzs" neve és terhe? Azoké, akiket az Úr ránk bízott? Szívemben él-e — és mert él, éget, hiszen az élet égés és tűz — népem, egyházam, a szenvedő világ minden ügye, baja, kínja és bánata?

Az igáról és a teherről szól az ima. Mondjuk csak bátran és őszintén. Jusson eszünkbe a főpap efodja és melltáskája, és kérjük az Urat, hogy úgy, mint neki: szívünkbe írva legyen velünk testvéreink minden gondja és terhe; úgy mint ő, vigyük ezt a terhet, ha kell, a Golgotáig. Mint ő: legyünk mi is eleven vállfa, akár „az átok hordozója is" — testvéreinkért.

Békési István

PLÉBÁNOSI BEIKTATÓ SZERTARTÁS MONTREALBAN

A beiktatás szentmise keretében, evangélium után történik. Olvasmányok: Iz 61,1-11 a próféta küldetéséről; 1Kor 3,4-12 az igehirdető szerepéről; Mt 22, 34-40 a legfőbb törvényről. Válaszos zsoltár: 27(26),1.4. Mise elején és az átvonulások alatt a „Jöjj, Szentlélek Úristen" szakaszait éneklik.

1. A beiktató érseki irodaigazgató felolvastatja a KINEVEZŐ LEVELET, majd átadja a plébánosnak, aki az oltárra helyezi.

2. A beiktató (átveszi az egyházközség elnökétől A TEMPLOM KULCSÁT, és átadja a plébánosnak): Montreal érsekének nevében és kinevező levelének végrehajtásaképpen megbízom a Magyarok Nagyasszonya plébániatemplom vezetésének feladatával; felruházom mindazokkal a jogokkal, amelyek ezzel a feladattal együtt járnak, és átadom a templom kulcsát az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében.
Plébános: Amen. A feladatot elfogadom, és megígérem, hogy vigyázok arra, hogy Istennek ez a háza méltó legyen azokhoz a szent titkokhoz, amelyeket benne ünnepelnek.

3. B.: Megbízom azzal a feladattal is, hogy ÖSSZEHÍVJA Nagy-Montreal magyarjait, hogy áldozatbemutató közösséggé váljanak.
P.: Szólaljanak meg hát a harangok, és a szétszórt magyarok gyűljenek össze, hogy hallgassák Isten igéjét, és az Úr asztaláról táplálkozzanak.

4. B.: Itt a SZENTOLVASMÁNYOK KÖNYVE. Gondoskodjék róla, hogy vagy saját maga, vagy olyan férfiak és nők, akik erre vállalkoznak, meghirdessék az Isten igéjét. Kötelessége az, hogy tanítson szentbeszédek, hittani oktatások és a lelkipásztori munka egyéb formái által. Semmit el ne hanyagoljon, hogy híveit segítse életüknek Isten igéje szerint való alakításában.
P.: Az Úr legyen szívemben és ajkamon, hogy helyesen és méltóképpen hirdessem az Evangéliumot.

5. B.: A gyülekezetben a plébános terjeszti a közösség tagjainak imáit Isten színe elé Jézus Krisztus közbenjárása által. Ez a MISEKÖNYV tartalmazza a nagy áldozati imádságokat, amelyek a Megváltó áldozatába kapcsolnak be minket. Fogadja ezt a könyvet annak a megbízásnak jeléül, amelyet most Montreal érsekének nevében adok át: Vezesse az áldozatbemutató gyülekezet imádságait, és azokon az Érsek nevében elnököljön.

P.: Örömmel vagyok az egyházmegye Főpásztorának helyettese magyar hívei között, hogy a szentmiseáldozat által a megváltásban részesüljenek és megszentelődjenek.

6. Átvonulás a KERESZTKÚTHOZ
B.: Jézus Krisztus apostolaira bízta, hogy meghirdessék az üdvösség jóhírét mindazoknak, akik még nem hisznek benne, és a keresztség által a hivő közösségbe kebelezzék a benne hivőket. Ezért gondjaira bízom az újjászületés medencéjét, amely a húsvéti Bárány vérében lemossa a bűnöket.

P.: Örködni fogok, hogy mindazok, akik a keresztség fölvételekor kötelezték magukat arra, hogy a kapott isteni életet magukban kifejlesszék, hűek maradjanak keresztségi ígéretükhöz.

7. Átvonulás a GYÓNTATÓSZÉKHEZ
B.: A pap részesül Krisztus bűnbocsátó és gyógyító hatalmában. Az Istennel és az embertársakkal való kibékülés szentségében Krisztus bocsánata újjáteremti az embert, és visszahelyezi istengyermeki méltóságába. Ezt a hatalmat

nagy alázattal gyakorolja, mivel nagyon is jól tudja magáról, mennyire rászorul a folytonos megbocsátásra.

P.: Isten számtalanszor irgalmazott nekem. Arra törekszem, hogy az isteni irgalom élő jele legyek.

8. Átvonulás az OLTÁRHOZ

B.: Itt az oltár. Itt találkozik a háromszor szent Isten és a bűnös emberiség, hogy újból jóváhagyják és megkössék az új Szövetséget; itt van jelen a kenyér és bor színe alatt a teljes húsvéti Titok. Az Úr halálának, föltámadásának, mennybemenetelének és dicsőséges újraeljövetelének titkát fogja itt közénk hozni papi tevékenysége Isten dicsőségére és a világ üdvösségére.

P.: Igen, ezt teszem, hogy amikor egybegyűlünk, Krisztusban valamennyien élő áldozattá váljunk Isten dicsőségére és a világ üdvére.

9. B.: Feladata az is, hogy az Oltáriszentséget gondosan és tisztelettel őrizze, hogy elvihesse azokhoz, akik koruk vagy betegségük miatt nem bírnak templomba jönni. Ezért vegye át A SZENTSÉGHÁZ KULCSÁT.

P.: Az ember éhsége csak Krisztusban elégül ki. „Egy orvos van: Krisztus, — és egy orvosság: az örök élet" (Liszt Ferenc).

10. B.: KEDVES HÍVEK, a papszentelés Isten népének szolgálatára foglalja le és szenteli fel a papot. Isten közületek választja titkainak szétosztóit. Ember a pap, aki hozzátok hasonlóan megtapasztalja gyöngeségeit és bűneinek súlyát. A pap életéhez elválaszthatatlanul hozzátartozik az a feszültség, amely hivatása magasztossága és elégtelenségének meg gyöngeségeinek megtapasztalása közt fennáll. Arra kérlek benneteket, hogy együttérző szívvel értsétek meg ezt a feszültséget és azokat is, akik ezt nehezen hordják. Szeressétek papjaitokat, és segítsétek őket megértéstek, imádságaitok és apostoli együttműködéstek által.

Hívek: Megígérjük, hogy segítjük őket megértésünk, imádságaink és apostoli együttműködésünk által.

AZ EGYSÉG FELÉPÍTÉSE

Ef 4,1-6

A fejezet 14. verséből kitűnik, hogy tévtanítók zavarták meg valamelyik közösség életét. A közösség tagjai éretlenül viselkedtek, mert emberi tanítás és tévedésbe ejtő álnokság szele sodorta magával őket. Úgy látszik, az egység újra helyreállt, de a kölcsönös bizalmatlanság és hidegség tovább lappangott az egyes személyek vagy csoportok között. Ezt akarja végképp eloszlatni Szent Pál. Hogy nyomatékot adjon szavainak, megjegyzi, hogy fogságból ír, remélve, hogy ez is meghatja hallgatóságát. Az első három vers inkább gyakorlati tanácsokat ad, míg a második három az egység alapjait fejti ki.

Az egység és kölcsönös szeretet művelését a keresztségben kapott hivatás követeli meg a hívektől. Azért kapták Isten ajándékait, hogy azokat hatékonyan használják, és így megmutatkozzék a hatásuk életükben. (Noblesse oblige, a nemesség kötelez.) Négy tipikusan keresztény magatartásban lesz láthatóvá a keresztségben kapott hivatás. Az első, amit a Mester önmagáról állított: „Vegyétek magatokra igámat és tanuljatok tőlem, mert szelíd vagyok és alázatos szívű." Másodszor a türelmet sürgeti, harmadiknak említi, hogy viseljék el egymást, és végül kéri, hogy törekedjenek a kölcsönös béke által megszilárdítani a lelki egységet.

Ezután Pál kifejti ennek az egységnek az alapját. Az egy test és egy lélek hasonlatát hozza. Amint a testet egy lélek élteti, úgy a közösséget is egy Léleknek kell éltetnie. Annál is inkább, mert maga az Isten hívta őket ebbe a közösségbe, és Isten nagy ajándékának, az örök életnek reménysége élteti őket. A Szentlelket említve Pál gondolata a Fiú felé irányul, akit a hívek megismertek a hitben és meg is vallottak a keresztségben. A Fiútól az Atyához fordul, aki mindennek a forrása, mindent éltet és mindenben működik. Mit pártoskodtok tehát, ha minden az egy Atyára vezethető vissza, akitől minden függ? Egy másik szentháromsági utalásában ugyanezt a gondolatot így foglalta össze: „A szegletkő maga Krisztus Jézus. Ő tartja össze az egész épületet (egyházat), belőle nő ki az Úr szent temploma. Ti is benne épültök egybe a Lélek közreműködésével az Isten hajlékává" (Ef 2,20-22). Az egység alapja a Szentháromság. Az Atyától származik minden, az egyetlen Fiú által, és kettőjük Lelke tart össze és éltet mindent. Így a hívek életében semmi helye nem lehet a pártoskodásnak.

Összehasonlítva a szinte szárnyaló második részt, ahol az egység alapját tárgyalja, és az első részt, ahol annak megvalósításáról ír, bizonyos elégedetlenség tölt el bennünket. Többet várnánk az ilyen magasztos hivatású hívektől, mint alázatosságot, szelídséget, egymás elviselését. De Szent Pál nem ragadtatja el magát, mint sokszor mi. A közösség egysége élő valami, amit állandóan meg kell valósítani a közösség tagjainak. A gép egységét könnyű biztosítani. A megfelelő alkatrészek összecsiszolása és pár csöpp olaj biztosítja az egységet és zavartalan munkát. A közösségben is sokszor valamiféle ilyen egységről álmodunk. Elgondoljuk, milyen jó is lenne, ha mindenki együttműködnék, ha ez vagy az a társunk jobban és lelkesebben dolgoznék. Kiosztjuk másoknak a szerepet, és reméljük, hogy azok legjobb akaratuk szerint dolgoznak az ideális egység és együttműködés megvalósításán. Ez sohasem valósul meg, és a kudarc eredménye az, hogy mi magunk elkeseredünk, a közösség tagjait pedig még jobban szétkergetjük kritikus és lekicsinylő megjegyzéseinkkel. Szent Pál jobban ismerte az emberi természetet. Ő a hívek szeme elé tárta az egység eszményét, de tudta, hogy nem ideális, hanem földön élő, hibákkal teli, bűnös emberek dolgoznak ennek az ideálnak a megvalósításán. Ezért azt kérte, vegyék egymást úgy, ahogy vannak, ne akarjanak fából vaskarikát, hanem mindenki a legjobb tehetsége szerint dolgozzék az egység meg-

valósításán. Ez a feladat nem lesz mindig szívet melegítő, lelkesítő. Ellenkezőleg sokszor arra lesz kísértésük, hogy feladják az egész vállalkozást. Mindez érthető Pál szerint, de ennek ellenére kéri, hogy még az ilyen sötét és elkeseredett pillanatokban se rúgjanak föl mindent. Viseljék el egymást alázatosan és türelemmel. A nagy ügy, amiért dolgoznak, az egység megszilárdítása, még azt is megéri, hogy nagyokat nyeljenek, hogy ne illessék azonnal bírálattal testvéreiket, akik nem a legideálisabban viselkednek, hogy elviseljék egymás gyengéit. A lelki egységet, ami elengedhetetlen a hívek életében és mindenek fölött kívánatos, nem lehet az égből lehozatni. Azt itt kell felépíteni azokból a kövekből és abból az építőanyagból, ami elérhető. Ne azon siránkozzunk tehát, hogy nem megfelelő az építőanyag, hanem arra irányuljon a figyelmünk, hogy a meglevőből a legjobbat hozzuk ki. És hogy így előbb-utóbb felépül a lelki egység, az kétségtelen: Isten görbe vonalakkal is tud egyenesen írni.

Babos István

† SZŰCS FERENC PÜSPÖKI KÖNYVTÁROS LEVELEIBŐL

1973. nov. 22. — Szeptember 1-e óta itt vagyok Vácott. Rám bízták az eléggé zilált állapotban lévő egyházmegyei könyvtár rendezését. Hatalmas munka. Dolgozom reggeltől estig. Itt is lakom. Önellátó vagyok. Ebédet kapok, a többi a magam feladata. Magam takarítok, reggelit, vacsorát is magam készítek. Vasárnap lelkipásztori munkát végzek. Erre is erős a paphiány. Ami erőmből, adottságaimból telik, szívesen és boldogan csinálom. Itt egy kicsit szerényebb az anyagi vonatkozás, de ez nem baj. Sose hittem a pénz boldogító erejében. Az egészségemmel van egy kis problémám: bal lábamban idegbénulás van. Egy kicsit húzom. Hosszadalmas a gyógyulása a sok kezelés ellenére is.

1974. ápr. 23. Két hónapos távollét után (kórház) ma tértem vissza. Gerincemet műtötték az idegsebészeti klinikán. Járással voltak problémáim. Egy kicsit jobb, de a teljes gyógyulás sajnos még messze van. Lehet, hogy egész hátralevő életem keresztje lesz.

1975. jan. 19. Kórházból hazajövet. Sajnos nem vagyok jól. Nehezen, bot segítségével járok. Gyulladás van a gerincoszlopban, a lábakban idegbénulás. Hosszadalmas ügy. Évek kellenek az orvosi vélemény szerint, míg rendbe jön. Az egész egy nem sikerült operáció következménye. Ez a keresztem, hordozom. Csak az Úr adjon erőt, türelmet. Ülve dolgozgatok a könyvtárban, és gondozom a nálunk lakó 97 öreg nővért. (A püspöki palotában szociális otthon is van.)

1975. febr. 21. Ami a magam nyomorúságából telik, több irányban segítgetek. Az Úr talán irgalmas lesz hozzám. Sajnos, nem vagyok jól a lábammal. Izomsorvadást gyanítanak. De biztattak, hogy a reményt ne adjam föl. Talán egy kicsit fog javulni a járásom. Évek kellenek, és sok akaraterő, türelem, s főként: kegyelem. Míg Isten akarja, járom a magam keresztútját!

1975. jún. 29. Hat hétig kórházban voltam. De állapotom nem javul, sőt lassan romlik. Nagyon nehezen tudok járni. Bottal is csak 50-60 m-t. Kutatják a betegségemet, de pontosan nem tudják, vagy nem akarják megmondani nekem. Idegbénulás? Izomsorvadás? Miért? Honnan? Deus scit. Járom a magam keresztútját... nem tudom, hány állomás van még hátra...

1975. okt. 28. Hosszú hallgatás után újra jelentkezem. Sajnos egy hónap óta kórházban. 1974 óta már hatodszor. Nem is könnyű bajjal. Gerincvelőben súlyos gyulladás

(myelitis). Próbálják a folyamatot megállítani. Ha néha megkörnyékez a kislelkűség a „tétlenségre" való „kárhoztatás" miatt, mindig eszembe jut: az emberiséget Jézus Krisztus nem „tevékenységével", hanem szenvedésével váltotta meg. Szenvedéseimet felajánlom az Egyház nagy szándékaira ebben a vajúdó világban . . . Legalább december elejéig itt leszek. Szeretnék, ha Isten annyi erőt adna, elmenni Lourdes-ba. Hátha a Szűzanya meggyógyítana . . .

1976. jan. 3. Nyolc napig otthon voltam Vácott. Tegnap hoztak vissza Pestre a kórházba. Úgy segítséggel, de lassan legalább mozogtam az öregotthon nővérei között. Ülve nekik végeztem szentmisét. Negyedik hónapot kezdem a kórházban. Nem tudom meddig? Már belefásulok. Az eredmény a rengeteg gyógyszer, injekció ellenére nem sok. Ezek az idegdolgok nem könnyű területei az orvostudománynak. Sorsom rábízom az Úristenre! Legyen úgy, ahogy Ő akarja! Ma küldtem el a jelentkezést a lourdes-i zarándoklatra, május 4-11-ig. Valakitől itt megkaptam a programot a jelentkező lappal. Kértem költségkönnyítést. Talán tekintettel lesznek körülményeimre. Ha nem sikerülne, nem fogadnának be a zarándokcsoportba, akkor sem lázongok. Isten ujját látnám abban is!

1976. jan. 27. Holnapután kienged a kórház. Hazavisz egyik társam autóval az édesanyámhoz, vele lakó öcsémhez és annak családjához. Egy kis környezetváltozás biztosan jót fog tenni. Négy hónap óta nem voltam szabad levegőn. A sok fekvés, gyógyszer, kórházi koszt is elgyengített. Véleményem szerint sajnos nem sokat gyógyultam. Bottal is mindig falba, bútorba kapaszkodva járok. Bizonyos bizonytalansági érzés van bennem. Sokat kell tornáztatni az elgyengült izmokat. Azt mondják, a betegség okát nem tudják, de tornázással a további romlást meg lehet állítni. Próbálom. Oly sokan imádkoznak értem . . . Még Arsból is kaptam levelet. Hol már ember nem segíthet . . . Lourdes-i utam elintézés alatt áll. Talán túl sokat írtam magamról.

1976. márc. 3. Január 29-e óta itthon vagyok. A kórház kiadott azzal a megállapítással: „Állapotában javulás nem következett be." Pedig de sok orvosságot, injekciót kaptam . . . Nagyon nehezen, csak segítséggel tudok járni. Egyelőre március végéig vagyok itthon. Ha valamit javulna az állapotom, visszamennék Vácra. Most imádkozom, szenvedek pro Ecclesia . . . ez az én pasztorációm. Ezt tehetem, ezt kell tennem.

(A betegeket kísérő nővér levele Bécsből:) Szűcs Ferenc atya velünk volt 1976 májusában a lourdes-i zarándokvonaton. Állapota miatt a kórházkocsiba osztották be. Nagyon boldog volt, hogy Lourdes-ba mehet. A kórházkocsi zsúfoltsága következtében a betegek számára az utazás minden gond ellenére nehéz. Szűcs atya azonban sohasem panaszkodott, hanem mindig derűs és hálás maradt. Feltűnő volt, hogy közös imáinkon kívül sokat imádkozott magában is; szinte állandóan breviárium vagy olvasó volt a kezében. Gyakran mondogatta, hogy hazájának nagy szüksége van az imára. Ütközben rosszabbodott az állapota, alig tudott már néhány lépést menni, nagy fáradtságról és fejfájásról is panaszkodott Ezért a Szűzanyát köszöntő misére a grottához hordágyon vittük. Püspökünk, Dr. Bruno Wechner, mind a 25 pappal — köztük övele is — együtt misézett. Szentmise után kérte, hogy vigyék a zarándokházba, mert nagyon gyönge. Az ápolónővér mellette maradt. Később elmondta, hogy sokat imádkozott vele. Közben Szűcs atya azt mondta neki, hogy szívesen halna meg ott. Ha ez a kívánsága teljesedik, értesítsék édesanyját, és temessék el Lourdes-ban.

Délután hordágyon ismét elvittük a betegek megáldására a szentségi körmenet alkalmával. Utána lefolyt minden előírt orvosi kezelés. Este tíz felé kijelentette a főnővérnek, hogy sokkal jobban van. Nem akar aludni, mert még sokat kell imádkoznia. De nem fogják érteni, mert magyarul imádkozik. Felsorolta, kikért: hozzátartozóiért, paptestvéreiért, hazájáért. Csakugyan hozzáfogott félhangon, hol magyarul, hol németül, hol latinul. Egy betegtársa megjegyezte: imádkozzék majd másnap a grottánál. Azt felelte: nem várhat, okvetlenül még ma éjszaka kell imádkoznia.

Másnap, vasárnap hajnali négy óra tájt az éjszakás nővérek észrevették, hogy nagyon izzad, és nyitott szemei fölfelé fordulnak. Föl akarták ébreszteni, de kiderült,

hogy öntudatlan. Az olvasót még mindig a kezében szorongatta. Azonnal orvost és papot hoztak. Minden tünet agyvérzés mellett szólt, ennek megfelelő kezelést foganatosítottak, és megkapta a szentkenetet. Kb. 5 órakor csendesen elhunyt anélkül, hogy öntudatát visszanyerte volna.

Papi ruhájában ravatalozták fel a betegek szállásának halotti kápolnájában. Május 11-én, kedden temették el a lourdes-i temetőben kb. 250 zarándok és mintegy 15 pap, valamint püspökünk részvételével. A paphoz méltó temetés végén a lelkész az Alleluja-himnuszt intonálta, amely mély benyomást gyakorolt a jelenlevőkre: éreztette velük a keresztény halál értelmét.

LEVELEK A MISSZIÓBÓL

— Nem sok ez a segítség. De a mindenüket elveszítetteknek a legkevesebb is lehet „életmentés". És az Egyházon keresztül Krisztus segítő szeretetének jele. (Levél egy felajánlás mellé.)

— Hálásan köszönöm a küldött segítséget. Nagyon megörültem neki, mert éppen előzőleg ürült ki teljesen a kasszám, és ilyen esetben minden segítség legalább kétszeresen számít.

Mi itt dolgozunk, hogy a düledező keresztet újra felállítsuk. Eredmények és eredménytelenségek között hirdetjük az Igét, és közben múlnak az évek. Az új papok buzgók, meg akarják téríteni az egész világot, és még három falut hozzá. De az évek szerényebbé tesznek bennünket, és húsz év után Paraguayban nem tudnám megmondani, hogy értem-e el valami eredményt. Ugyan teljesítettem a parancsot; eritis mihi testes usque ad ultimum terrae, de mégis milyen kevés az, amit mi tehetünk. De azért én nem szűnök meg minden nap hálát adni annak, aki engem kiválasztott az apostoli munkára, hogy ez a hivatás lehetett osztályrészem.

Szép dolog az, ha nagyszerű templomaink vannak, fényes istentisztelettel. De meg vagyunk elégedve azzal is, ha kicsi deszkaházikó a kápolna. Mi köszönetet mondunk a segítségért, amit Európából kapunk, erre nagyon szükségünk van, hogy legyenek járműveink, iskoláink, hitoktatóink. De a legnagyobb kincs számunkra, ha vannak emberek, akik értünk, munkánkért, ut sermo Dei currat, imádkoznak. Mert az anyagi segítséggel nem térítünk meg senkit, hanem az Isten kegyelmével, amit imával, áldozattal esdenek le nekünk. Így köszönöm a segítséget és az áldozatot, de sokkal inkább a jó szándékot és az imádságot.

— A legutóbbi adományból egy Kis Jézus-szobrot vettem a karácsonyi betlehem számára. Nagyon köszönöm.

Itt nálunk a karácsony más, mint odahaza! Idegen csillagok alatt, a trópusi melegben más énekeket énekelnek az emberek: „A kókusz virágának karácsonya, Paraguay karácsonya. Ezzel díszítik a jászolt, és kész a kis Jézus ágya." De azért megvan a magyar „Krisztus Jézus született, örvendezzünk"-nek a fordítása is. És ha a vágyak el is hívnak bennünket hazafelé karácsony napján, nincs idő sokat gondolkodni, mert ezen a napon különösen vár ránk a munka. Szentestére már páran jelentkeztek, hogy házasságot akarnak kötni, és valószínűleg úgy 20 keresztelésünk is lesz. Gyónás egész nap, és különböző kápolnákban fogom a mise alatt felolvasni: Béke a jóakaratú embereknek.

Az itteni népek a fejlődés útján még az ádventban vannak. Várják a Messiást, akik nekik a boldogságot hozza. De sok hamis Messiás hamis prófétái is prédikálnak: a pénz, hatalom, haladás, élvezet, jólét mindenfelé megtalálja prófétáit, és az emberek sehol sem oly hiszékenyek, mint a fejlődő államokban. Ahogy már Izaiás panaszkodott: Quis credidit auditui nostro, ugyanaz a mi panaszunk is itt. Kevesen vannak, akik belátják: Kihez menjünk, nálad vannak az örök élet igéi! De mi misszionáriusok segítünk és dolgozunk a népek ádventjén, és ha nem is tesszük magunkévá a felszabadítás

teológiáját, mégis az első sorban állunk, hogy a népet gazdaságilag, anyagilag és szellemileg fölemeljük.

P. Gaál Jenő C.P.282
85890 Foz du Iguacu
Paraná, Brasil

+

Látom, hogy rendtestvéreim — akiket már nem is ismerek: fiatalok — milyen szépen beszámolnak tevékenységükről. Ez arra ösztökél, hogy én is megszólaljak.

Már mögöttem vannak azok az évek — több, mint húsz esztendeje —, amelyeket Kínában, Kanszu tartományban töltöttem. Most más természetű munkát végzek Argentinában, Misiones tartomány fővárosában, Posadasban. Nincs semmiféle anyagi ügy, amely vállamat nyomja. Ezek és minden másféle szociális munka a Szentlélek-missziósnővérek ügykörébe tartozik. Sokszor rádöbbenek: mi is lenne az én munkám nélkülük? Együtt dolgozunk egy leprakórházban. Két német és egy osztrák nővér és én, a magyar verbita pap. Az apácák nemcsak fizikailag ápolják a betegeket, hanem lelkileg is. Lelkiolvasmányokkal üdítik fel őket, oktatják a hitre és együtt imádkoznak velük. A betegek rendkívül hálásak ezekért a szeretetszolgálatokért.

Talán van, aki azt képzeli, hogy hősi cselekedetet végzünk, amikor a leprásokkal foglalkozunk. A leprabetegség ma a meglévő orvosságokkal már nem olyan borzalmas. Nem is olyan ragályos, mint azelőtt volt. A betegek így hazalátogathatnak, és családtagjaik is bejöhetnek meglátogatni őket. Betegeink a tartomány minden helyéről jönnek. És vannak a bennszülöttek mellett más nemzetiségűek is: németek, lengyelek, ukránok, brazilok, paraguayiak . . . Magyarral még nem találkoztam.

A lelkész feladata közöttük sajátos. A betegek sokat kínlódnak amiatt, miért éppen nekik kell ezt elszenvedniök. Azért a lelkésznek meg kell találnia a módot, ahogyan ezt a borús hangulatot nemcsak eltünteti, hanem egyenesen derűs lelkületet teremt a szegény betegben. Mert csak addig szegény, ameddig nem tudja átvészelni a letörtséget. Ezért a legfontosabb a lelkész munkájában, hogy naponta látogassa őket. A cukorka, a szivar egy-kettőre közvetlen, családias hangulatot teremt. Megindul a társalgás . . . Ha a lelkész a természetes, emberi síkon megnyerte leprás híveit, akkor már a szentmise is, az imádság is többet jelent nekik.

De az is kétségtelen, hogy magának a papnak is, nekem is töltekeznem kell az isteni erőből a szentmise, a papi zsolozsma és a magánimádságok által. Hiszen azért nem könnyű annyi betegnek panaszát, terhét elviselni, együtt viselni. A kereszthordozó Krisztus és a hétfájdalmú Szűzanya a példaképem! Este, mikor fáradtan lefekszem, lelkiismeretem megvizsgálásakor ez a kérdés a központi: a szenvedő Jézust, a könnyes szemű Szűz Máriát láttad-e beteg testvéreidben? Meg különben is hetvenhárom évem is mindinkább a „fontosra" irányítja gondolataimat . . .

P. Ternay János
Sanatorio Colonias
3300 Posadas, Misiones
Argentina

+

Itt Ghánában most én vagyok az egyedüli magyar nővér. Néhány magyar orvos van itt, különben csak a követségen találkozom magyarokkal, oda meg csak a vízumért megyek egyszer öt évben. Így hát bizony nem csoda, hogy elfelejtem anyanyelvemet. De a szívgárdisták énekeit még mindig éneklem. Jezsuiták munkájának gyümölcse, amit ők persze nem látnak. Én most már 48 éves vagyok, de nagyon fiatalnak érzem magam, valószínű azért, mert mindig a gyerekekkel foglalkozom.

Nagyon szeretek itt Ghánában, s nagy lehetőségem van a hitet terjeszteni. Az új iskolánkban, amely a püspökséghez tartozik s magas a tanulmányi színvonala, az idén (1976) a harmadikos elemistákat tanítottam. 40 tagú osztályom mellett két csoportot készítettem elő első szentáldozásra, az egyiket az iskolában, egy másikat a

plébánián, olyan diákokat, akik az állami iskolába járnak; két külön csoportot pedig bérmálkozásra. Közben mindig van 4-5 nagyobb fiú vagy leány keresztelésre. Hetenként kb. száz fiúnak-lánynak hirdetem az evangéliumot. Ezek 8-21 év között vannak. Itt a hitoktatás kicsit könnyebb, mint a nyugati államokban, mert a gyerekek s az ifjúság még hisz a jó Istenben. Hála a jó Istennek, a nyugati hitetlenség még nem mérgezte meg az ittenieket. Persze itt is vannak problémák: a tudatlanság stb., de ez a hithirdetéssel jár. Sok öröm is van az oktatásban. Éppen az utóbbi hetekben gondoltam, hogy az egyik fiú nem ért meg semmit, de kb. egy hete minden kérdésemre jól felel. Így itt is látjuk a Szentlelket működni. Egy másik nagy öröm, ami megint nem az én érdemem, hanem a sok missziós lelkű, imádkozó, önfeláldozó otthoni jó léleké, hogy itt a mi plébániánkon legalább 150-160 gyerek és fiatal olyan pontosan jár az iskolán kívüli hitoktatásra évekig minden héten, pedig a szülők sokszor nem is katolikusok. Máj. 30-án volt 64 első áldozónk. Mi ketten készítettük őket elő a társnőmmel, aki brazíliai Szentlélek-nővér. Jól megértjük egymást. A bérmálkozók jún. 24-én százon felül voltak. Ez a legaktívabb plébánia itt Accrában a fiatalok vallásoktatásában. A püspök nagyon örül neki, és mi is. Még több hitoktatási helyet akarunk átvenni, de az első feladatunk tanítás és ápolás, mert a hitoktatói állás itt nem fizetett, és élni is kell. Különösen az ifjúságot akarjuk elérni, mert erre nagy a szükség, hogy jó vezetésre találjanak. Szentírási elmélkedési és megbeszélési órákat rendezünk. A vallási tudatlanság nagyon nagy, s a fiatalok semmi vagy nem sok segítséget kapnak otthon.

Az az öröm, hogy a magyarok támogatják az egyedüli magyar nővért Ghánában, még büszkévé is tesz, sok lelki erőt ad, és a mindig kész missziós szolgálat örömét serkenti.

Sr. Magdalene Káró P.O.B. 30
Kaneshie
Accra-Ghana, West Africa

+

A malária miatt a levélírásból semmi sem lett. Mire egy kissé erőhöz jutottam, siettem visszatérni a rám bízott missziós plébánia területére. Háron hátizsákkal és két kísérővel olyan falvakat látogattam gyalog, ahol három évvel ezelőtt jártam utoljára. Még mindig maradt 17 falu, ahova több mint egy év óta nem tudtam eljutni. Öt évvel ezelőtt plébániámnak a Konsi és Bakáli folyó között elterülő részét egy bennszülött paptestvérem vette gondjaiba. Most új munkaterületet vállalt, így ez a rész is újra rám várakozik. Szeretem a rám bízott munkát, csak a jó Isten adjon erőt-egészséget hozzá. Hála Istennek meg európai jótevőimnek, az elmúlt napokban sikerült tető alá hoznom plébániám területén a harmadik kápolnát Remélem, novemberben a negyedikre is fölszegezik a bádog hullámlemezeket. Még hatot szeretnék építeni az Inzia és Konsi folyó között, a Bakáli és Konsi között is 11 helyre terveztem be. De az építkezést csak szükséges rossznak tartom. A Szolgálat olvasóinak segítségét elsősorban más téren szeretném kérni. Örülnék, ha egy-egy fohásszal segítenétek, hogy a jó Isten támasszon híveim között vezető egyéniségeket, akik távollétemben vállalnák a kápolnák körül csoportosuló keresztény közösségek hitének ápolását. Remélem, hogy imáitok eredményeként missziós hivatások is ébrednek, és lesz, aki egyszer velem megosztja vagy folytatja a vándor lelkipásztor életet.

P. Pálinkás István
B. P. 7463
Kinshasa 1

+

Itt nálunk most „pünkösdi tavasz" van. Japánt afféle kísérleti nyúlnak használják a külföldi misszionáriusok (az egész világról vagyunk). Mindenféle mozgalom létezik: a pünkösdistáktól a cursillóig, a zentől a francia jellegű équipe-ig; egyéni, vezetett (directed) lelkigyakorlatoktól közösségi szemináriumig (7 hétig tart), Better World Movement-től a Sensitivity course-ig. Vannak gyógyítók, „emlékezetgyógyítók" (me-

mory healers), s ki tudja még mi minden. Csak káprázik a szemem a sok új meg új mozgalom hallatára. Mindre kellene menni, mindent ki kellene próbálni. Még jó, hogy a trappisták csak mosolyognak: nekik megvan a maguk útja, tudják, mit akarnak. Szóval Japán fölér egy egyházi világkiállítással. A teológiában is.

Béky Gellért
(657) Akamatsu-chó, 3-1-21
Nada-ku, Kobe

+

Az 1976-os év missziós területemen főleg az igazságosságért vívott harc éve volt a szegények érdekében. Saját szabadságomat és biztonságomat is kockára kellett tennem, hogy szegény rizsparasztok egy nagyobb csoportját megvédjem a kizsákmányolástól és elnyomástól. Bizonyos körökben „felforgatónak" tituláltak, még elfogatási parancsot is írtak alá ellenem a katonai hatóságok, de nem hajtották végre. Harcunk mégsem volt eredménytelen. A nagybirtokosnak engednie kellett, a szegény parasztok visszajöhettek, és reméljük, hogy hamarosan földosztásra kerül a sor. Egy német misszionárius Brazíliában rosszabbul járt: hasonló helyzetben egyszerűen lelőtték.

Tovább halad a kápolnák építése. Egyet decemberben szentelnek, a másik is készül. A falu lakossága sokat segít az építkezésben.

Lelkipásztori munkánk súlypontja a hitoktatás. A bencés apácák hitoktatóiskolájában német és osztrák segítségből ki tudtam képeztetni néhány hitoktatónőt. Két éves a kurzus, és hatan már teljes bevetésben dolgoznak területemen. Segítenek a „kisebb" katekéták kiképzésében is. Összesen 32 hitoktatónő tanít hittant a több mint 5000 elemista és több mint 1000 középiskolás gyereknek. Mi ketten fiatal bennszülött káplánommal (az idén megint egy újjal) saját missziós iskolánkban végezzük a kb. 500 tanuló hitoktatását. Egyikünk rendszerint úton van a falvakban, a másik helyettesíti.

A kórház ügyében megegyeztem az egészségügyi minisztériummal. Először történt meg a Fülöp-szigeteken, egyház és állam különválása ellenére, hogy együttműködünk a népesség javára. A kormány hozzájárul a személyzet fizetéséhez, és jobban kiépíti a kórházat, de az az egyház tulajdona marad. Így sokkal jobban tudjuk szolgálni a szegény népet.

Az 1977-es év különösképpen a hála esztendeje számomra. 25 éve, 1952. szept. 20-án szenteltek pappá St. Gabrielben, Bécs mellett. Ebből a 25 évből 23-at misszionáriusként tölthettem, 1958 óta mostani állomáshelyemen. Minthogy Édesanyám még él, szép lenne, ha ezüstmisémet Magyarországon ünnepelhetném. Sajnos a repülőút nagyon megdrágult. Helyettest könnyebben tudnék találni.

Köszönet missziós barátaimnak, akik imával és áldozattal részt vettek misszionáriusi munkámban. Kérem, imádkozzanak erőért, hogy az alázat és engedelmesség szellemében teljesítsem tovább Krisztus emberszolgálatát.

P. Halász Lajos
Sablayan
Occ. Mindoro 4303
Philippines

LEVELESLÁDÁNKBÓL

— Hogy Jézus Krisztus áldozatát illő és gyümölcsöző módon ünnepelhessük, ahhoz bizony nekünk, Isten népének is sokkal többet kellene tennünk. Nagyon komolyan és őszintén kellene odavinnünk „életáldozatunkat" az oltárra. Gondolatban felajánláskor beleönthetnénk a kehelybe a mindennapok kudarcát. (A legtöbb templomban ilyenkor pénz után kotorásznak, pedig azt a pénzdarabot már szentmise előtt ki kellett volna készíteni, hogy másokat se zavarjunk.) S az Úr Teste vételekor ugyanilyan őszinte,

Istenre hagyatkozó hittel kellene erőt kérnünk az elvégzendő munkához, és hálát adnunk mindenért. Biztos vagyok benne, hogy szembemisézö paptestvérünket is segítené, ha arcunkról olvashatná ezt a fajta összeszedettséget. Sajnos nagyon nehéz áttörni a klerikális gőgöt. Ezen azt értem, hogy nem veszik komolyan, hogy a papnak is szüksége van a hívekre, hiszen együtt alkotják Isten szent népét. Nyilván régen is azért nem volt szabad egyedül miséznie a papnak.

Arról az oldalról, ahonnan én látom a problémát, úgy tűnik: igen sok tanulásra volna szükségük a híveknek, hogy tudatosabban vehessenek részt a szent áldozatban. Ennek a tudásnak birtokában együttmisézhetnének a pappal, — és nem az órájukat nézegetnék, hanem rövidnek találnák a közösen imádkozott szentmisét, és azon törnék a fejüket, hogyan tehetnék még elmélyültebbé a Találkozást.

— Nálunk sajnos a kápolnában még mindig „hanyatt" misézik a pap, ahogyan az egyik ismerösöm fia mondta a háttal misézésre. A nyáron lesz az átalakítás. — Biztos vagyok abban, hogy a mai ember, a fiatal generáció nem tudja magáénak elfogadni a mi régi Istenünket, biztosan tetszik érteni, mire gondolok. Ha viszont a nyelvükön szólunk hozzájuk, akkor igenis elfogadják.

— Sok szép van a mai fiatalságban, csak meg kell őket érteni. Hiszen a nemzedékválság mindig nagy úr volt, hát még ebben a rohanó világban! Nem a távolságot kell nézni, hanem örülni, ha megérzik szeretetünket — bár nem igénylik, hogy szavakkal fejezzük ki —, és akkor pozitívan kell felfognunk közeledésüket. Így együtt vagyunk lélekben.

+

— Legnagyobb problémánk előbb az egyházközségi képviselőtestületnek, azután pedig — éppen őáltaluk — az egyházközségnek közösségi formálása és élővé tétele a szeretetben. Papjaink jó része még mindig nagyon idegenkedik a világiaknak az egyház életébe való bekapcsolásának gondolatától, és nem tud kiszabadulni a „vezetett laikusok" szemléletéből. Éppen ezért a képviselőtestületek sok helyen nem is működnek, nem is hívják össze csak egyszer egy évben, a költségvetés megtárgyalására, ill. tudomásul vételére, mert ennek gondjait sem tárgyalják meg közösen. Vannak azonban kivételek is, ahol kitűnő az együttműködés a papok és hívők között. Nagy nyitottság alakult ki ezeken a helyeken. A papok pl. nem féltek a templompénztár és az egyházközségi pénzek kezelését átadni a hívőknek ill. a képviselőtestületnek, akik néha szakszerűbben is végezték ezt. Ilyen helyeken nem merül fel a kérdés, mit csinál a pap a pénzadományokkal, s a papok sem teszik ki magukat sem kísértésnek, sem gyanúsításoknak, hanem teljes energiájukat a lelkipásztorkodásnak szentelhetik, az irányításnak és az ellenőrzésnek. A képviselőtestület pedig eredményesebben tölthet be a kovász szerepét és láthatja el az összekötő kapocs feladatát.

— Ősztől kezdve képviselőtestületi összejöveteleinken elsőnek a világiak apostolkodásáról szóló zsinati határozat ismertetése szerepel annak megvizsgálására, hogyan kapcsolódhatnak bele a világiak az egyház életének alakításába. Izgat ezenkívül bennünket az egyházközségi, közösségi élet megteremtésének gondolata, az öregek, magányosok felkarolása, gondozása. Hogy valóban egyek legyünk a szeretetben. A képviselőtestületet szeretnénk mindenekelőtt eggyé kovácsolni, kovássza alakítani az áldozatos szeretet szellemében, hogy legyenek az egyházközség élő lelkiismerete, és fáradhatatlanok az áldozatkész szeretetben. De sohasem hittem volna, hogy ilyen kétségbeejtően nehéz dolog kimozdítani az embereket önmagukból.

+

Elmondom, miként használta fel Isten a szentek életét hivatásom adására. Amikor a Schütz-féle sorozatot kiadták, a harmadik polgáriba jártam. Hittanárom rövid kivonatokat készíttetett a fiúk védőszentjeiről, s ezt annak, akinek védőszentje volt az illető, be kellett másolnia hittanfüzetébe, meg kellett tanulnia, és egy feleléskor felmondania. Engem annyira megkapott a védőszentemről szóló rövid, kb. egy oldalas ismertetés, hogy szerettem volna többet tudni életéről. Könyvtárban kutatni kezdtem a

szentek élete után, s ráakadtam egy régi kiadásra. Két nagyalakú kötetben, kötetenként 600 oldalon tárgyalta a szenteket. Elhatároztam, hogy naponta elalvás előtt húsz oldalt elolvasok belőle, bármily álmos vagyok is. Mikor elkezdtem, nem éreztem hivatást a papi életre. Olvasás közben először a remeték élete kapott meg s vonzott, utána, amikor láttam, hogy Isten több remetét visszahívott a világba, hogy ott apostolkodjanak, az apostoli élet még vonzóbbá kezdett válni. Mire befejeztem a két kötetet, kb. két hónap múlva, megkaptam hivatásomat.

+

— Egyik éjszakai ügyeletem során egy nagyon súlyos alapbetegségű és már gyógyíthatatlan beteg meghalt a kezem között. Rettenetes és leírhatatlan volt érezni azt, hogy most én veszítettem, és hogy tehetetlen vagyok. Be kellett ismernem, hogy az Ő akarata előtt c s a k meghajolni lehet. Egyet tehettem csupán: hagyni emberhez méltón meghalni, és szótlanul, az Úr irgalmát kérve lelkéért, utolsó útjára bocsátani. Nagyon nehéz az orvosi hivatás, nagyon sok buktatóval, sok reménnyel és félelemmel, de éppen ezért — nagyon szép.

— Szállingózik a hó. Betegágyamból kilátok az utcára, és pontosan a templomunk tornyát is látom. 1970-ig naponta ott voltam. Istenem, de jó volt! Istenem, de jó, hogy akkor mentem, amikor lehetett!

— Olyan jó, mikor örömet várok. Reggel eszembe jut: Uram, küldesz-e ma örömet? Hogy könnyebb legyen a vidámságtól a betegség terhe. Most nagyon szép napsugaras idő van, így nővérem még néha elvisz a templomba. Hála, sok mindenért! Hogy Valaki engem is vár az oltárnál, és velem jön és erőt ad! Nagyon félek a haláltól, de ad erőt — hiszem — abban a rettenetes órában, Aki e földre hozott.

+

(Csíksomlyóról:) A búcsú most is szép volt. Egyik ismerősöm azt mondta, nem megy oda, nem szagolja annyi ember lábszagát. Én a nyírfaágacskák imádságillatát éreztem (rendszeresen bekapcsolták a szellőztető berendezést). Arra gondoltam, hogy ama ünnepi lábmosás vajon lábszag ellen volt-e, vagy számbavette az Úr az érte tett fáradozás bütyökké, tyúkszemmé testesült valóságát, és nem átallotta nagyrabecsülése jeléül csókjával illetni, miután áldott kezével üdítő vízzel tisztára simogatta. Vagy fáradhatatlanná edzette a kitartásra? A mamája sem látszott finnyásabbnak. Nagy csapat érkezett Pestről. Az állomásról a szállodába akarták terelni őket, de azt mondták, őket az Édesanyjuk szállással várja. Egész éjszaka folyt az ima és ének. Hétfőn reggel sikerült egy búcsúzó csoportot még ott kapni. Hosszan, fel-felzokogva imádkoztak, búcsúzódtak, ott hagyták kéréseiket. Majd énekelni kezdtek:

Isten veled Anyánk, hazamegyünk,
Vigyázó jó szíved legyen velünk.
Akkor is, otthon is, maradj vélünk, maradj vélünk,
Mert úgy az életünk könnyebb nékünk.

Aztán elindultak kifelé, de fele útról visszahúzta őket a szívük. Felmentek a szoborhoz. Még hallatszott a szipogásuk, de lassan elcsitult, és lábujjhegyen szépen elvonultak. Mi kaptunk egy csomó misét, mert a már alig lézengő papok is még ott akartak misézni.

+

— A Szolgálat 31. száma megérkezett. Nagyon köszönjük, remélem sokakat rádöbbent majd ez a pár cikk, hogy van kapcsolat a mi jólétünk és mások nyomora között.

— A Szolgálat ezután már ilyen lesz, mint ez az utolsó szám? Olyan barátságtalan, unpersönlich — ilyennek tűnik nekem. A könyvszemle meg Halottaink kimaradt belőle, és a beosztása is olyan más, mint eddig volt. A régebbi számok sokkal személyesebbek, családiasabbak, s ez úgy hiányzik nekem az új számból. Ugye, ezt is meg szabad írni? (De mennyire! Ezentúl évi négy „rendes", azaz rovatokra osztott számot fogunk kiadni. Szerk.)

+

— Visszagondolva a szentévi zarándoklatra, nagyon nagy élmény volt. Egyedül Isten tudja, mi is történt ott velem. Amíg turistaként mentem Rómába, unalmas volt. Tavaly nem tudtam elszakadni a szenthelyektől ... és ami a legfontosabb: valami egészen új kezdődött életemben. Volt alkalmam elgondolkozni hivatásomon, életemen.

— Sokáig gondolkodtam és ingadoztam, míg rászántam magam az új officium végzésére: jelenlegi breviáriumomhoz húsz évnek sok öröme és élménye kötött. Így nehezen szántam rá magam a „válásra". De az újba is kissé „belekóstoltam", és belátom, hogy az új sem fog kevesebbet jelenteni, sőt ...!

— (Sekrestyés:) Nagyon szégyellem, hogy ily soká mondok köszönetet a Zsoltáros könyvért, amit már régebben megkaptam. Hálából azóta belekapcsolódom atyáim zsolozsmájába, hogy velük, értük és azok helyett, akik már nem mondják, mutathassam be a dicséret áldozatát Mennyei Atyánknak. Kimondhatatlan kincsesbányára leltem a szent szövegekben, amióta lelkiatyám révén a készülő magyar breviáriumhoz is hozzájutottam. Imáinak szelleme átszövi egész napomat; a zsoltárokban pedig lelkem minden rezdülésére, legyen az öröm, bánat, vagy bármi más gond, mindig megkapom az Úr válaszát, megnyugtató útbaigazítását.

+

Szeptemberben megkezdtem utolsó tanulmányi évemet a szemináriumban. A nyári szünetben több egyházközségben működtem, mint diákonus, és a hívek elváró szeretete megerősítette azt a véleményemet, hogy Krisztus ügyéért eleget dolgozni, tanulni sohasem lehet.

+

A karácsony régen elmúlt, s megint meg kellett állapítani, hogy a csendes „ünneplés"-ből nem valósult meg semmi, inkább az utána való vágy az, ami egyre erősebb. Csak a fáradságot tudtam a pásztorok vidám szívű, semmit nem latolgató ajándékai mellé tenni. Hátha ez is kapott egy tekintetet.

+

(A következő levelet kivételesen nem szerkesztőségünk kapta, hanem egy francia lap egy plébánostól:) Múlt ősszel az ötéves Jean-Luc B. és öccse, a 3 és fél éves Olivier egy nap egész délelőtt a konyhában játszott. Dél felé édesanyjuk kiküldte őket az udvarra, míg ő megterít. A gyerekek beszaladtak a színbe, ott folytatták játékukat, egy halomnyi zsák trágya mellett. A zsákok rájuk szakadtak. Mire édesanyjuk ebédelni hívta őket, hat zsák alatt talált rájuk, nyakszirttöréssel, holtan. Elképzelhetik az anya fájdalmát, amikor saját kezével ásta ki kicsinyei testét. A tragikus esemény nagyon megrázta kis falunkat, ahol mindenki ismeri egymást, és megosztja egymás örömét, még inkább bánatát. A temetésre igen sokan jöttek össze. A szülők nem akartak sem virágot, sem koszorút, sem részvétnyilvánításokat. Csak két egyszerű fehér virágcsokor pihent a két koporsón. Inkább azt kívánták, hogy gyűjtsenek a nincstelen gyermekek részére. Ennek eredményét küldöm a mellékelt csekken. És kérhetek-e egy kis imát Janine-ért és Rogerért, Jean-Luc és Olivier szüleiért? Egyetlen vigaszuk harmadik gyermekük, akinek születését februárra várják. De ez nem könnyíti mostani szenvedésüket. Otthonuk napsugara a két gyerek volt. Engem személyesen mélyen megindított a szülők hite. Megrendítő tanúságát adták az ebből fakadó bátorságnak. Életem végéig emlékezetes marad az imádságos virrasztás az ágyukon egymás mellett pihenő két kis halott mellett. Haboztunk, hogy elmondjuk-e a Miatyánkot, legalábbis én megmondtam, hogy habozom. Az apa rögtön megértette, miért, és így szólt: „De igen, mi el merjük mondani: legyen meg a te akaratod".

MAGYAR TEOLÓGUS JAPÁNBAN

Mindazok számára, akik a Szolgálatot olvassák vagy figyelemmel kísérik a Teológiai Kiskönyvtár megjelenő köteteit, ismerősen cseng P. Nemeshegyi Péter neve. Szeretnénk most közelebbről bemutatni a személyt, akit e név takar. Milyen munkásság van a távolról érkező szép magyar szavak szerzője mögött, milyen teológiai gondolkodást képvisel, milyen területekre terjed ki érdeklődése — ezekre a kérdésekre kísérel meg dióhéjban választ adni a jelen beszámoló.

Nemeshegyi Péter 1923-ban született Budapesten. Édesapja a Pénzügyminisztérium vámosztályának volt főnöke, de komolyan érdeklődött a muzsika iránt is: szépen zongorázott, Bartóknak volt tanítványa. Édesanyja az énekben tűnt ki, — az Operaházban is fellépett. A fiú örökségképp hozta hazulról a sokoldalú humán — irodalmi, zenei — érdeklődést, amit a mai napig megőrzött. Épp nemrég írta, hogy Eszterházy kantátáinak lemezeivel akarja „élvezetesen" latinra tanítani a japán kispapokat, ő viszont a nyáron egy teljesen pentaton lélegzetű kis magyar misét szerzett, sőt versel is. Az apa katolikus, az anya protestáns, a fiú középiskolai nevelését a fasori evangélikus gimnáziumban kapja, s talán éppen ez alakítja öntudatos katolikussá. Még középiskolás, amikor édesanyja meghal. Érettségi után apai kívánságra banktisztviselő lesz, mellette jogot tanul, éspedig gyors iramban: 21 éves, mikor megszerzi az államtudományi doktorátust. Ekkortájt édesapja is meghal, most már semmi sem hátráltatja, hogy évek óta érlelődő papi hivatását kövesse. 1944-ben belép a Jézus-Társaságba. A manrézai noviciátus után Szegeden tanul filozófiát, majd kikerül külföldre. Rómában a Gregoriana Egyetemen folytatja teológiai tanulmányait, a római éveket csak az Angliában végzett egy éves harmadik probáció szakítja meg.

Teológiai munkásságának vezető gondolatát ő maga így foglalja össze: „Főérdeklődésem: megragadni a kereszténység lényegét, és azt úgy kifejezni, hogy — amint Ágoston mondja — az emberek, látva Isten szeretetét, merjenek hinni, szeretni és remélni. Akik hatással voltak gondolataimra: Origenész és Ágoston mellett Iréneusz, és a modernek között: Congar, Rahner, Ratzinger, De Lubac és némileg Lonergan."

1956-ban szerzi meg teológiai doktorátusát. A doktori disszertációban a patrisztikus irodalom egyik legzseniálisabb alakja, Origenész felé fordul, és tanításának egy lényeges pontját, Isten atyaságát veti elemző-kutató vizsgálat alá.

La paternité de Dieu chez Origène. Paris, Desclée et Co., 1960. 242 p. (Bibliothèque de Théologie, série IV.: Histoire de la Théologie, vol. 2.)

Isten színtiszta jóság, és éppen ezért lényegénél fogva örök Atya is. Az öröklét jelenében szüntelenül közli, adja teljes lényét, jóságát egy másik Sze-

mélynek, aki így az Atya tökéletes Képe lesz, Fiú, aki az Atya egész létét és jóságát birtokolja, tükrözi. Az Atya örök termékenysége a Fiú örök születésében tökéletes kifejeződésre talál, általa Isten a legteljesebb mértékben Atya és Úr. Mégis, a Jóság még több gyermeket is kívánt magának, s ezért Egyszülöttje képére más értelmes lényeket is teremtett. Mivel Origenész számára lét és jóság egy és ugyanaz, ezek a létezők puszta létüknél fogva jók is, és még ha el is fordulnak a helyes úttól, a jóságnak valami nyomát mindig megőrzik. Sajnos, ez az elfordulás, távozás az atyai háztól megtörtént, a fiak tékozló fiúvá lettek. A jóságos Atya pedagógiai okokból engedte meg ezt a bukást: azt akarta, hogy fiai saját tapasztalatukból döbbenjenek rá teremtett voltukra, és ezzel a felismeréssel szerezzék vissza ártatlanságukat, amely most már érett korban, tudatosan vállalt ártatlanság lesz. Az Atya az egész anyagi világot pedagógiai terve kivitelezése, eltévedt gyermekei nevelése szolgálatába állította. Minden szenvedés, minden megpróbáltatás, minden ami csak létezik, e gyengéd és határozott kozmikus pedagógia céljait szolgálja. A hatalmas megváltói műben a legfontosabb szerepet az Egyszülött Fiú játssza. Emberré válva, az Atya akaratát követve céljához viszi és befejezetté teszi a megváltást. Az embernek ezzel a Fiúval haladva kell növekednie a fiúság mind teljesebb elérése felé. Isten, mint atyai jóság — ebben a meglátásban gyökerezik az origenészi gondolatvilág nagysága, de némely tökéletlensége is, mint pl. hogy Isten tökéletesen részre nem hajló és tökéletesen megérthető. Egyetemes Atya és a kiválasztás Ura — ez a két szempont együtt alkotja a keresztény kinyilatkoztatás élő Istenét; Ágoston, a kegyelem tanítója és Origenész, az isteni jóság bemutatója együtt képviseli a keresztény igazság teljes gazdagságát.

Origenész a disszertáció megírása után is foglalkoztatja P. Nemeshegyit, kedves témájához több cikkben visszatér:

Le Dieu d'Origène et le Dieu de l'Ancien Testament. Nouvelle Revue Théologique 80 (1958) 495-509.

La morale d'Origène. Revue d'Ascétique et de Mystique 37 (1961) 409-428.

La personnalité d'Origène. L' „Etude sur Origène" du professeur Tetsutaro Ariga. Bulletin de Littérature Ecclésiastique (Toulouse) 64 (1963) 1-8.

Az első cikk Origenész egzegetikai módszerét vizsgálja, ti. hogy miként oldja meg az ószövetségi Szentírás „nehéz" helyeit, milyen magyarázatot talál azokra a szövegekre, ahol az Ószövetség Istene látszólag tökéletlen, nem Istenhez méltó módon szól ill. cselekszik. Isten magatartásának, Origenész szerint, ilyen esetekben vagy pedagógiai célzata van, vagy puszta megengedő akaratról van szó, vagy pedig annak helyes értelmezéséhez a betűszerinti értelem mellett (ill.helyett) a szöveg lelki értelmét kell megkeresni.

A következő írás kimutatja, hogy Origenész írásaiban egy sajátosan keresztény erkölcsi rendszer körvonalai rajzolódnak ki. E rendszer nem követi egyik korabeli filozófiai iskolát sem, hanem egészen eredeti és az Istennel való barátság alapelvére, egy atya és fiai közötti személyes kapcsolat kategóriájára épül, úgyhogy tanítását fiúi erkölcsnek lehetne nevezni.

A sorozat utolsó tagja egy Origenészről írt japán összefoglaló művet mutat be a nyugati olvasónak. Talán a lelki rokonság segíti a könyv szerzőjét Origenész mélyebb, frissebb megértésére: mint az alexandriai mester, ő maga is egy magasfokú nem keresztény kultúra tagjaként igyekszik a keresztény misztériumba behatolni.

Ez az utolsó cikk már kapcsolódik Nemeshegyi atya új munkaterületéhez, Japánhoz. A század elején Szt. X. Piusz megbízásából a jezsuiták katolikus egyetemet alapítottak Tokióban. A Sophia Egyetem nyitva áll keresztényeknek és nem keresztényeknek egyaránt. Ma a 8000 hallgató közül mintegy 600 a keresztény, de a kép teljességéhez hozzátartozik, hogy minden évben számos hallgató kéri a keresztséget. Az egyetem népszerűségére jellemző, hogy az oktatásügyi miniszter többször fejezte ki elismerését munkájuk iránt, és hogy az 1500 helyre évenként 26000 jelentkező van. P. Nemeshegyit 1956-ban elöljárói erre az egyetemre küldték teológiát tanítani először latinul, majd, miután „mellékfoglalkozásként" elsajátította a nyelvet („magyar embernek könnyebben megy az ilyesmi, mint másnak..." — írja), japánul. A teológiai fakultásnak 1963-tól 1969-ig, majd 1973-tól kezdődően ismét dékánja. Beosztásánál, szaktekintélyénél fogva 1969-től 1974-ig a Szentszék kinevezéséből a Nemzetközi Teológiai Bizottságnak is tagja volt. Ebben a minőségben írt cikke betekintést ad a modern misszionáriusi munka elméleti megalapozásába:

Versuch über die Einkulturierung des Christentums in Asien. Neue Aspekte des theologischen Pluralismus. Megtalálható az Internationale Theologische Kommission: **Einheit des Glaubens und theologischer Pluralismus,** 1971, c. könyvében, 180-203 o.

A cikk kifejti, hogy a misszionárius feladata a keresztény jóhír „belekulturálása", azaz beleágyazása az illető nép kereszténység előtti életszemléletébe. Csak így válhat az evangéliumi tanítás az illető nép gondolkodásának szerves részévé. Hogy egy példát említsünk, ez azért is fontos, mert az ázsiai vallások Isten megismerését más kategóriákon keresztül keresik, mint a görög ontológián alapuló nyugati szemlélet, — elsősorban etikus kategóriákon keresztül. A keleti felfogás a vallást nem annyira világosan megfogalmazott igazságok rendszerének tekinti, mint inkább útnak, amin az embernek végig kell mennie, s amit az azon való járás tapasztalata nélkül megismerni nem lehet. De ugyanez a példa azt is mutatja, hogy a keresztény valóságnak ez a más oldalról való szemlélése új szempontokkal gazdagíthatja az összegyház teológiai gondolkodását is, és friss meglátásokhoz vezethet.

Ugyancsak ázsiai tapasztalatokból merített anyagot foglal össze a Concilium folyóirat számára írt cikk:

Gottesbegriffe und Gotteserfahrungen in Asien. (kézirat)

Mivel egységes ázsiai istenképről nem lehet beszélni, külön-külön mutatja be a cikk három nagy kultúra istenkeresésének módjait. Az indiai misztika istenélménye az egység megtapasztalása a hallgatag Abszolútummal, akit csak hallgatással lehet méltóképp dicsérni. A kínai számára beleilleszkedni a természet és társadalom rendjébe jóság és segítőkészség, etikett és művészet révén annyi, mint utánozni egy mennyei rendet, amely minden földi rend-

nek alapja. A gyakorlatias japán a világ szép sokfélesége mögött egy szelíd, szerető, mosolygó Ősharmóniát sejt meg, mint minden élet forrását. A dialógus ezekkel a kultúrákkal segítheti a nyugati kereszténytyt is a Biblia Istene keresésében, aki maga az Egy, a Szeretet és a Szépség.

Az 1974-es Püspöki Szinodus témája az evangelizáció volt. A Gregoriana Egyetem e tárgykörrel kapcsolatos cikkekből kötetet adott ki; a cikkgyűjteményben P. Nemeshegyi tollából megjelent cikk rövidítve magyar fordításban is megtalálható:

Kell-e hirdetni az örömhírt és hogyan? lásd: Istentől Istenhez, Eisenstadt, 1976, 91-103 o. Eredeti szövege az **Evangelization,** Roma, 1975 (Documenta Missionalia, vol. 9.) c. könyvben jelent meg.

Katolikus pap egyetemi munkakörben, nemkeresztény országban természetszerűen kettős minőségben, tudományos és misszionáriusi vonalon dolgozik. Hogy milyen egyensúlyt tud tartani életében a kettős vonzás között, az a körülményektől és Jézus hívásától függ. P. Nemeshegyi is szívesen „búvárkodnék" többet tudományos téren, mint amennyit a sokfelé tartott előadás, lelkigyakorlat, tanfolyam megenged, „de olyan nehéz nemet mondani, ha valamire kérnek", „és az embereknek úgy csillog a szemük, ha az igazi evangéliumot mondjuk nekik egy kis örömmel". Így munkássága zöme japán hallgatók és olvasók felé irányul. Kilenc könyve jelent meg japánul, japán nyelvű cikkei négy kötetben vannak összegyűjtve. Nyugati olvasó számára ezen a területen csak egy könyve hozzáférhető:

A Commentary to the New Japanese Catechism. Tokyo, 1972. 108 o.

A japán püspöki kar tekintélyével 1971-ben kiadott katekizmus használatát szeretné megkönnyíteni a könyv, oktatók számára. P.Nemeshegyi maga is a katekizmus szerzőinek egyike, és így, azt lehetne mondani, nem kívülről közelíti meg, hanem belülről világítja át, teszi áttetszővé a hittankönyvet. A nagy gond és lélektani érzék, amely a katekizmus összeállításában megnyilvánult, jellemzi a kommentárt is. Lapjait tanulmányozva az olvasó elgondolkodik: vajon a „kereszténység előtti" Japán számára írt katekizmust nem volna-e hasznos lefordítani és elérhetővé tenni a „kereszténység utáni" Nyugat emberének is?

P. Nemeshegyi 1970-ben, a Szolgálat lapjain jelentkezett először magyar nyelvű írással. Öröm és meglepetés fogadta első cikkeit: hogy rejtőzhetett ily soká annyi tudás, hiteles kereszténység, szép magyar nyelv? Azóta, hál' Istennek, gyakran olvashatjuk gondolatait, legrangosabb egyházi szerzőink közé tartozik, az utóbbi három év során négy könyve jelent meg magyarul.

A Szentháromság. Róma, 1974. 112 o. (Teológiai Kiskönyvtár, II/3)
Az eukarisztia. Róma, 1975. 144 o. (Teológiai Kiskönyvtár, III/6)
Istentől Istenhez. Eisenstadt, Prugg Verlag, 1976, 121 o.
Mi a kereszténység? Eisenstadt, Prugg Verlag, 1976. 68 o.

A TKK sorozatban megjelent köteteit a Szolgálat már másutt méltatta. (1974/21 84-85 o., ill. 1975/28 88 o.). Míg ebben a kettőben talán inkább a biblia és keresztény múlt nagy szeretete-ismerete, a modern teológiai áram-

latokban való tudós jártasság s a gondolatok fegyelmezettsége az imponáló, a másik két könyv elsősorban a lelki embert és lelkiatyát mutatja be. Az „Istentől Istenhez" c. kötet a Szolgálatban és másutt megjelent cikkeiből ad válogatást. Ha a cikkek tárgykörének megfelelően más és más is a hangszerelés, az alapmondanivaló mindig ugyanaz: hogy mennyire szeret bennünket az Isten. Nagy igazságokat szép egyszerűségben elmondó írások, megnyugtatóak, mint egy bölcs jóbarát meleg szavai. A magyar költők szeretete és gyakori idézése saját gondolatai költőiségével párosul. A „Mi a kereszténység?" személyes vallomás, tanúságtétel, s ez ad szavainak sajátos meggyőző erőt. Ismét a tömörség és egyszerűség fegyverezi le az olvasót. 68 kis oldalon valamennyi „traktátust" szép egységbe foglalva kapjuk kézhez. Nevezhetnénk a könyvecskét **magyar** katekizmusnak? Úgy érezzük, ami után vágyott, megvalósította. Mert maga írta valahol: „Minek annyit okoskodni, amikor az igazság olyan egyszerű. János pápa mondta, ugye, hogy vannak emberek, kiknek az a tehetségük, hogy egyszerű dolgokat komplikálttá tegyenek; neki magának pedig, ha van tehetsége, az az, hogy a komplikált dolgot egyszerűvé varázsolja. Hát ilyen ‚tehetségre' vágyakozom én is."

Lelóczky Gyula

Dr. Maklári Lajos: D a l o l j u n k a z Ú r n a k ! Vallásos tárgyú dalok gyűjteménye. Opus Mystici Corporis Bécs, 1976, 192 o.

Régen dédelgetett tervét valósította meg a kiadó: daloskönyvet ad azoknak a karvezetőknek, kántoroknak, családoknak és énekeseknek kezébe, akik meg szeretnének ismerkedni a külföldön énekelt újszerű vallásos dalokkal. Előljáró szavaiban a kiadó hangsúlyozza: ez az összeállítás „nem vetélytársa, hanem inkább kiegészítője a hazai, főleg magyar szerzők írta vallásos irodalomnak." Kiegészítő jellegével elsősorban az egyetemességet kívánja szolgálni. Közismert tény, hogy a világ felé nyitott, a világegyház örömeit és gondjait a maga szívében átélő keresztény — és ezeknek a kereszténységnek bármifajta közössége — szívesen fejezi ki imában, énekben is ezt az egyetemes összetartozást. És miközben felfedezi más népek értékeit, megtanulja, hogy még jobban becsülje saját kincseit. A Daloskönyv összeállításának indítékai elvitathatatlanul megalapozottak. Dr. Maklári Lajos, a gyűjtemény összeállítója, miután rámutat ezekre az alapmotívumokra, sietve hozzáteszi: ő maga és „munkatársai is lelkes hívei az örökértékű gregorián dallamoknak, a magyar népénekeknek . . . , de nem felejtik el az ismert elvet, hogy nem a ‚vagy-vagy' a katolikus kötőszó — jelen esetben vagy gregorián, vagy népének, vagy polifónia —, hanem a ‚nemcsak . . . hanem . . . is'. Az egyetemes egyház az ökumenizmus pünkösdjében ezen az úton halad." Az elvi megállapításokhoz, mint gyakorló karnagy, rövid, de igen fontos gyakorlati utasításokat fűz. A gyűjteményben található énekek közül néhány már beszivárgott a köztudatba; sajnos, sokszor pontatlanul, értelemzavaró szöveghibákkal és a magyar prozódia szabályait derékba törő fordításokkal. Ezért a dalok előadása gondos, a szokottnál talán még gondosabb előkészítést kíván meg. „Csak alapos gyakorlás után és minden szempontból kifogástalanul vigyék (az énekesek) Isten népe elé." Továbbá: tartsák meg gondosan a szent liturgia előírásait; csak így szolgálhatják Isten dicsőségét és embertársaik megszentelődését.

A gyűjtemény 130 éneket tartalmaz a következő felosztásban: miseénekek (öt teljes mise), a liturgikus idők énekei, az élet megszentelésének énekei. Az utolsó rész spirituálékat közöl, néhányat kórusfeldolgozásban. A szerkesztő válogatása elsősorban a francia, német, olasz és angol nyelvterületre szorítkozott, de egy-egy orosz, izlandi,

izraeli dallam is színezi a gyűjteményt. Az ismert „nagy nevek" mellett — Lucien Deiss, Soeur Sourire, Aimé Duval, Odette Vercruysse, Schneider vagy a GEN együttese — kevésbé ismertek is helyet kaptak, pl. Jézus kis nővéreinek vagy Ombrie-nak egy-egy műve. Hiába kerestük viszont a szerzők között a francia nyelvű liturgikus zene egyik legnagyobb reformátorának, Gelineau-nak nevét. — Idegen énekek átültetése mindig igen kényes feladat, szoros együttműködést kíván a zene és a műfordítás szakemberétől. Úgy tűnik, a szerkesztő és a fordítók sikerrel oldották meg ezt a feladatot; talán néhány szöveg fordításánál érezzük csak, hogy elszürkült, eltompult az eredeti színes vagy erőteljes szövege. Külön elismeréssel kell megemlékeznünk a Daloskönyv esztétikai értékeiről: a fedőlap vidám tónusú rajzáról, a belső finom díszítőmotívumokról, a jól megválasztott fényképillusztrációkról. A kottasorok, hangzatjelzések tisztán olvashatók. A dalok között ügyesen elhelyezett utasítások, idézetek elmélyülésre és ugyanakkor jókedvre hangolják az énekest. A gyűjtemény végén elhelyezett különböző tárgymutatók is megkönnyítik az összeállítás használatát. Úgy érezzük: a kiadó, a szerkesztő és munkatársaik mindent megtettek azért, hogy Isten népe „új énekkel dicsérje az Urat."

Puskely Mária

Az Opus Mystici Corporis kiadó karácsonyi ajándékai:

1) **W. Kasper — L. Scheffczyk — R. Schnackenburg — G. Teichtweier — A. Winklhofer:** Régi kérdések — új válaszok? Új kérdések — régi válaszok? Az Egyház, a lelkipásztor és a teológia mai kérdései. (132 o.)

2) **Solt Jenő:** Így értsd az Újszövetséget (158 o.)

3) **K. Bühler:** Reggel és este Istennel. Keresztény imakönyv (80 o.)

„Korszerűség." Ez a mottó jellemzi a kiadó célkitűzését ezeknek a könyveknek útrabocsátásával.

Korszerűen fogalmazni meg hitünket, korszerűen tanulmányozni a hit kifejezését egyet jelent a hit folytatólagos kibontakozásával, lényegének tisztázásával, új értelmezések és megfogalmazások kidolgozásával a hittartalom lényeges elemeinek megőrzése mellett (Új kérdések . . . 73-75) Más szóval: a teológia csak akkor szolgálja megfelelően a hitet, ha szem előtt tartja történelmiségét. A megtestesülés Istennek nemcsak pontszerű belépése a történelembe, hanem időbeli kiterjedése az egész emberiség, minden kor számára (46). Az ember szükségképpen történelmi lény: kultúrája és életformája állandóan változik, s így az életre való válasza is más és más, bár lényegében változatlan marad Istenhez való viszonya. A hit merészsége ellentmond a merevségnek, de nem is relativizmus. Össze kell kapcsolni „a változás momentumát a gondolkodásban az igazság változatlanságának mozzanatával" (57). Ennek alapelveit fekteti le Kasper az első könyv első tanulmányában. Scheffczyk a teológiának a történelemhez való viszonyát vizsgálja. Winklhofer a dogmák fejlődésének értelmét kutatja, Teichtweier pedig az erkölcsi normák érvényességének kérdését veti fel. A könyv kiegyensúlyozott, de ugyanakkor haladó álláspontját Schnackenburgnak a Szentírásra vonatkozó szavai szemléltetik: a régi „értelmezés nem volt hamis, csak egyoldalú és nem elégséges" (109). A könyv vezérmotívumát, a „történelmiséget" véve alapul egy-két kifejezés egyeseknek ma már túlhaladottnak látszhatik, pl. hogy a mai teológusok „inkább a transszignifikációról és transzfinalizációról" beszélnek, mint a transszubsztanciációról (77). A lefektetett elvek azonban helyesek.

Solt újszövetségi katekézise korszerű értelmezést kíván nyújtani elsősorban az Evangéliumokhoz. Az „Így értsd az Ószövetséget" c. értékes könyvének (l. Szolgálat 29) folytatása ez. Még élénkebb nyelvében, konkrétabb a mai problémákkal folytatott dialógusban. A vallás szociológiai eredete, a spiritizmus, a mítoszkérdés, morális problémák stb. mind előkerülnek az evangélium szövegeinek értelmezésénél az 50 lecke folyamán. A szerző elsősorban azt akarja bemutatni, hogy „a Szentírás könyvei biztosan, hűségesen és tévedés nélkül tanítják azt az igazságot, amit Isten üdvös-

ségünk kedvéért a szent írásokban hátra akart hagyni" (Dei Verbum 11). Kétségtelenül ez a főcélja az evangélium tanításának. Így érthető, hogy a szerző nem törekszik az evangéliumi helyek különbségeinek megmagyarázására (80) vagy pontosabb szövegkritikai értelmezésre. Ezért többször azzal hidalja át a nehézségeket, hogy itt legendás elbeszélésről van szó (28,35,107), de nem magyarázza meg, mi a legenda. A kiadó éppen ezért igen helyesen felhívja az előszóban a figyelmet, hogy „ne adjuk előkészítés nélkül a könyvet" kézbe. Ajánlja, hogy előbb olvassák el pl. Schnackenburg fent idézett cikkét vagy Kremer kitűnő bevezetését ugyancsak az OMC kiadásában, hogy megismerjék a modern szentíráskutatás irányait. A legjobb lett volna, ha maga a szerző szentel egy-két órát az irodalmi műfajok ismertetésére. A mai ember nyelvén szóló stílusában ez bizonyára sikerült volna neki, amint pl. érdekes képet ad a bibliai világmodellről. Könyve azért nem lett volna túl hosszú, és nyerne hozzáférhetőségben.

Korunk egyik fő törekvése az ökumenizmus, a keresztény egység előkészítése. Lehet-e erre jobb út, mint együtt és egyet imádkozni? A „Reggel és este Istennel" c. kis füzet a hónap minden napjára szolgáló imákat ad. Ezek eredetije evangélikus, Bühler Klára dolgozta át katolikusok részére. Hogy milyen hosszú utat kell itt még megtenni, abból is látszik, hogy a magyar fordításhoz három kivételével nem találtak olyan éneket, amelyet együtt énekelhetünk protestáns testvéreinkkel.

Az Opus Mystici Corporis új kezdeményezései egyeseknek talán merésznek tűnhetnek fel, de céljuk és irányuk a zsinati megújulás jegyében áll.

Benkő Antal

Dr. PeténYi Károly (írói néven Lelkes Lajos): Új igehirdetés. Korszerű szentbeszédek vasár- és ünnepnapokra. Eddig három kötet jelent meg: Eisenstadt 1971, 84 o.; Eisenstadt 1973, 152 o.; Bécs 1975, 208 o. Az alábbiakban megjelenésük éve szerint hivatkozunk a kötetekre. (Kaphatók a szerzőnél: Pf. 184, A-1021 Wien.)

Ez a mű gondolatokat ad a lelkipásztorkodó papságnak szentbeszédeik elkészítéséhez, valamint tájékoztatja a híveket is a vallás időszerű kérdéseiben. Fő témái a hit, az Isten, az Ige, az Egyház, a papság, a világ problémái, a második vatikáni zsinat. Erre az utóbbira különös tekintettel van.

Mély hit járja át az egész tartalmat. Védelmére kel a szentek tiszteletének, hitet tesz a csodák és a Szent Szűz megjelenéseinek valódisága mellett, pártolja a szentolvasót. Az egyházi tanítóhivatalra tisztelettel és engedelmességgel hivatkozik.

Gazdag idézetekkel ismerteti korunk egyházi vezetőinek, a Szentatyának, König és Suenens bíborosnak, Graber püspöknek stb. útmutatásait. Megszólaltat számos modern gondolkodót, többek között Bubert, Toynbee-t, Böllt. Példaképei között ott szerepel Edith Stein, Kolbe atya és kalkuttai Teréz anya.

Egy esetleges második kiadásban könnyen ki lehetne küszöbölni a kisebb hibákat. Néhányra itt hívjuk fel a figyelmet:

Zavaró elírás az, hogy „ . . . minden évben 1500 tonna kenyeret dobnak a szemetesvödrökbe, azaz 30 000 q-t". (1973, 20. o.) Emelné a mű értékét, ha nem állapítaná meg kategórikusan, hogy a betlehemi csillag a Jupiternek és a Saturnusnak a minden 794. évben előforduló együttállása volt a „Halak" csillagképében. (1973, 57. o.) Jó, ha tartózkodunk olyan határozott kijelentéstől is, hogy Erzsébet Mária anyjának, Szent Annának volt a nagynénje, tehát Máriának nagyanyai részről nénje. (1973, 25. o.) Szent Anna nevét csak újszövetségi apokrif iratok közlik. Ilyesmi könnyen elkerülhető, ha élvonalbeli szerzők megállapításait vesszük irányadónak. A „Gyermek született nekünk, Fiú adatott nekünk" Izaiás-szöveget a 97. zsolt. első verseként idézi, és hozzáteszi, hogy „így imádkozik az Egyház a zsoltárossal". (1973, 32. o.) A következő kötetekben jó lenne bőven foglalkozni a keresztény istentisztelet középpontjával, a szentmiseáldozattal.

Reformkorban jó lenne mindenkinek megszívlelnie Széchenyi figyelmeztetését: „A régi nem jó, mivel régi, hanem jó is, rossz is lehet. Az új pedig nem rossz, mivel

új, hanem jó is, rossz is lehet". Azt a tárgyilagos kiegyensúlyozottságot, amely ebben a követelményben benne van, a szerzőnek nagy mértékben sikerült elérnie. A megengedett határig nyitott. De főként sorai mögött olvasói észrevehették Krisztus és az Egyház szeretetét. A mű használhatósága mellett ez is hozzájárulhatott ahhoz, hogy már eddig is számos elismerő nyilatkozat jutalmazta munkáját. K. G.

Bruder aller Menschen. Der missionarische Aufbruch in Franziskus von Assisi. (Minden ember testvére. A missziós nekiindulás Assziszi Szent Ferencnél.) Szerk. a ferencrendi missziós központ. Dietrich-Coelde-Verlag Werl 1976, 182 o.

750 éve, hogy Porziunkulában lehunyta szemét a szegénység királynőjének lovagja. Szelleme azonban olyan friss és mai, hogy százezrek próbálják napjainkban is az ő vidám, önmagát kiüresített s megalkuvást nem ismerő lendületének tükrében szolgálni Krisztust és rakosgatni egyházának újjáépítésre szoruló falait. A jubileumra megjelent kiadványok között ez a könyv kétségtelenül nem akar eredeti munka lenni abban az értelemben, hogy nem kíván új történelmi kutatásokkal hozzájárulni a Szent alakjának megértéséhez. Lelkiségének hatósugarát fürkészi: a missziós lendületéből sarjadó evangelizációs törekvésekből, feladatokból és megvalósításokból ad érdekes szemelvényeket.

Az első négy tanulmány az alapelvek bemutatását célozza. Esser Kajetan, Szent Ferencnek ma egyik legjobb ismerője, rámutat, milyen döntő szerepet játszott a Poverello életében a pogányok közötti misszió. Nemcsak maga próbálkozott a szultánt megtéríteni: ő volt az első rendalapító, aki szabályaiban kifejezett említést tesz a missziókról. Főképpen pedig módszere okozott mélyen szántó fordulatot a hithirdetés terén. A fegyveres hitterjesztés, a keresztes háborúk korában hangsúlyozza, hogy „se civódást, se veszekedést ne kezdjenek (a hitetlenekkel), hanem Istenért minden embernek vessék alá magukat, s vallják meg, hogy keresztények" (Reg. non bullata 16; 14. o.). Tegyék ezt türelemmel, kitartással, s ha kell, vértanúsággal. Amint ő senki fölé nem akarta magát helyezni, csak Krisztusnak szolgálni és mindenkiben testvért látni, úgy járjanak el társai is. — A második tanulmányban a taizéi François testvér Szent Ferenc apostolkodásának kulcsát Isten dicséretét megéneklő lelkületében látja. Az ilyen ember megszabadul önzésétől; aki vele töltekezik, az elveszti félelmét, s „aki öbenne veszti el önmagát, az vele hagyja magát elragadtatni" (22). A harmadik cikk Justin Lang tollából azzal foglalkozik, hogyan kell értelmezni az 1971-es általános rendi nagygyűlés döntését, amely szerint az egész rend misszionárius, a negyedik pedig a missziókra vonatkozó 1971-es határozat fontosabb részeit közli.

A könyv nagyrészét tizenkét különböző földrészekről, országokból eredő tanúság teszi ki. Az egyes darabok nem teljesen egyenértékűek stílusukban, lendületükben, súlyukban. De átüt rajtuk a ferences missziós lelkület korszerűsége. Rávilágítanak arra is, mennyire egybeesik — főként a harmadik világban — a ferences életfelfogás a nép igazi értékeivel. Két példára szorítkozunk. Lufuluabo-Mizeka zairei noviciusmester kiemeli Szent Ferenc spontaneitásának, természeteneklésének összhangját az afrikai lélekkel. Ha a négereknek segíteni akarunk az imaéletben, akkor nem meggondolásokat vagy reflexiókat kell adnunk. Olyan utat kell kiválasztani, amelyik a teremtő spontaneitást ösztönzi. Erre a legalkalmasabbak az afrikai ritmusos énekek. Ezen keresztül neveli ő noviciusait. „Ilyen módon, a helyi püspök engedélyével, jelentős zenei alkotó központtá fejlődtünk ki. Az év minden vasárnapjának propriumát megzenésítettük nyelvünkön, és több dallamot hoztunk létre az állandó részekhez is. Ezeknek az alapja leginkább olyan refrén, amit táncmozdulatokkal lehet kísérni" (141). Az afrikai szereti az egyszerűséget, türelmes; van benne szakrális érzék a családi tekintélytisztelet iránt. Érzéke van a természethez és a családi együttéléshez, és megosztja, amije van. Nem ezek vezették Szent Ferencet is életében? — Ha pedig inkább az ő „kozmikus misztikizmusát" és gondtalanságát hangsúlyozzuk, akkor eljutunk az indonéziai lélek jellemzőihez — mondja Suwartini Paula. Az evangélium „balgaságától" fűtve nem

törődött a földi javakkal? nem gondoskodott a jövőről, csak vándorként akart élni? „Ez a gondolkodásmód megfelel az indonéz felfogásnak, s egybeesik vele. Ők sem tulajdonítanak nagy jelentőséget a jövőnek. Nem csinálnak terveket, hanem inkább arra hajlanak, hogy mindent a sorsra vagy Isten akaratára bízzanak: ‚ada hari ada nasi', minden nap megtermi a maga rizsét, azaz: a holnap majd gondoskodik magáról" (81).

A fent említett rendi nagygyűlés határozata felszólít arra, hogy a misszionáriusok Szent Ferenc szellemében éljenek a néppel, legyenek a hit kovásza. Karolják fel az ősi kultúrák értékeit, de ugyanakkor mutassanak túl rajtuk, Krisztushoz emelve őket. Így a misszionáriusok elismerik pl. „egyes primitív népeknél az ősök tiszteletének vallási jellegét. Tény azonban, hogy ez annyira régi szokásaikhoz köti őket, hogy nem éreznek semmi vonzást a haladás felé. Értékeljük az ázsiai népek vallásos hagyományait, de megállapítjuk, hogy az abszolútum utáni vágyuk nem igen ösztönzi őket a földi élet szociális és gazdasági kérdéseinek megoldására. Az Európában és Észak-Amerikában élő népeknek szintén új irányításra van szükségük, mivel túl egyoldalúan csak az anyagi haladásra gondolnak; ennek következtében a mai ifjúság irányát vesztette, s új lelkiség után kutat" — olvassuk az összefoglaló zárófejezetben. — Ezeknek a kérdéseknek elmélyítésére szolgál ez az érdekes könyv, amely Szent Ferenc lelkületéből fakadt, azt terjeszti, és abból akar mindig új gyümölcsöt hozni.

Eke B. Antal

PAPI JUBILEUMOK

Gyémántmisék

Dr. Motesiczky Károly főegyházmegyei tanácsos, ny. plébános 1976. okt. 17-én az esztergomi bazilika téli kápolnájában. Sokan jöttek legutóbbi működési helyéről, Budapest-Farkasrétről. Köszöntötték paptársai, legkedvesebb hívei: a gyerekek és levélben Lékai László bíborosprímás.

Szabó György Polikárp ferences szülőfalujában, a somogymegyei Juta községben 1976 októberében. A jubiláns sokáig működött Szolnokon.

Csík József prépost Hatvan-Belvárosban dec. 8-án. Endrey és Vajda püspök meg paptársai kíséretében vonult be. 31 éve működik plébániáján. „Hatvan esztendőm alatt mindig a karácsonyra gondoltam: akkor kaptam meg a szentelés kegyelmét. Ma sem akarok többet akkori életprogramomnál: apró karácsonyi örömöket gyújtani az emberek szívében" — mondotta.

Aranymisék

Gondos István (Újfehértó) jún. 20-án Mezőkövesden. Mint „legidősebb matyó pap" az 50 év alatt öt papot nevelt, 4 templomot, 4 kápolnát épített, sokat újjáépített. „Újra is szívesen csak ezt tenném."

Ipolyi Simon lazarista Dunavecsén a kápolna búcsúnapján. Húsz éve működik ott. Szónoka Mátéffy János plébános volt.

Kiss István protonotárius kanonok, a prímási székház gondoka, az esztergomi bazilikában Lékai bíboros közreműködésével. 1926.dec.26-án szentelték pappá.

— Marosi atya május 6-án ünnepli Nagyváradon mondott első miséjének 40. évfordulóját. Szerkesztőségünk imádságos megemlékezésükbe ajánlja.

HALOTTAINK

Msgr. Papp György dr., a hamiltoni Szent Mihály-templom plébánosa, 1975. dec. 30-án

Nógrádi Imre Lőrinc kármelita testvér 1976.szept.10-én Somborban (69,42)

Hartványi János volt kapucinus házfőnök okt. 12-én Pannonhalmán (70)

Dr. Szabó József ny. esperesplébános okt. 19-én Budapesten (90,67)

Terenyi László ny. esperespléb. okt. 26-án. Jászberényben temették (79,55)

Szabados István pétfürdői plébános okt. 28-án (65,42)

Dr. Tombory Béla, a nagyváradi Kis Szent Teréz templom volt plébánosa okt. 29-én Szatmáron (83,49)

Markó Antal György kármelita testvér okt. 29-én Rómában (62,43)

Simon Miklós Árkád OSB okt. 31-én Győrött, miközben a déli imaóra zsoltárait imádkozta (66,48,42)

Abaligeti Kázmér fonyódi plébános nov. 4-én. Pécsett temették (68,44)

P. Mogyoróssy Sándor SJ nov. 7-én Pannonhalmán (74,55,44)

Czár Menyhért érs.tanácsos,ny.pléb. nov. 4-én Budapesten. Az akasztói temető papi kriptájába temették (70,46)

Dr. Solti István tb.esp. nagykónyi pléb. nov. 13-án. Pécsett temették (65,41)

Berkényi Alajos plébános nov. 16-án Székesfehérvár-Almássy-telepen (62,36)

Boros János ny. esperesplébános nov. 26-án. A jászberényi Jézus Neve templom kriptájába temették (64,41)

Sóti Máté szenttamási (Srbobran, Jugoszlávia) plébános nov. 29-én (65,40)

Dr. Paksy László tb. kanonok, a Központi Szeminárium volt vicerektora a székesfehérvári papi otthonban dec. 3-án (66,37)

Bury Alajos kiérd.igazgató ugyanott dec. 4-én (86)

Pénzár Vendel Imre domonkos dec. 4-én Pannonhalmán (75)

Temesi Miklós vértesszőlősi plébános dec. 10-én (50,21)

Dr. Molnár Ernő püspöki tanácsos,ny.főisk.tanár dec. 10-én Budapesten. Tapolcán temették (86,64)

Kovács István, a kecskeméti főplébánia plébánosa dec. 12-én. Vecsésen temették (61,35)

Boromisza Antal SJ dec. 13-án Pannonhalmán (78,56)

Kőszeghy Antal tb. kanonok dec. 17-én Marcaliban (91,65)

Selmeczi Kovács László segédlelkész dec. 17-én.Sárbogárdon temették (65,39)

Tornyos József ny.vashosszúfalusi lelkész dec. 19-én Székesfehérvárott (79,56)

Bartos Márton plébános Felsőgödön dec. 20-án (67,45)

Szmolyán József Jenő OP, a szombathelyi Szent Kereszt lelkészség vezetője dec. 21-én. Sopronban temették (55,31)

Deák József ludányhalászi esperesplébános dec. 22-én Budapesten (56,31)

Nagy-Iványi Fekete István ny.plébános dec. 22-én Debrecenben (74)

Bárd Endre Lucián kármelita atya Balatonedericsen dec.23-án (66,44)

P. Kollár Károly Kázmér OFM ny.plébános dec. 27-én Pannonhalmán (68,50,44)

Lőre József pinnyei lelkész jan. 4-én papi rekollekcióra utaztában autóbaleset áldozata lett. Nagybácsán temették (65,41)

Tóth Alajos László jászóvári premontrei kanonok, tornai plébános jan. 4-én. Debrődön temették (67)

Turcsányi Sipos József ny. vásárosmiskei pléb. jan. 9-én Zalaegerszegen (73, 43)

Demeter István sajószentpéteri esperesplébános jan. 6-án (63,39)

Sinkó István Gábor ferences festvér, a Szabina-kápolna gondnoka jan. 12-én. Dejtáron temették (72)

P. Király István SJ jan. 14-én Torontóban (58,39,27)

Dr. László Vince János ciszterci, érd.házfőnök és gimn.igazgató jan. 15-én Pannonhalmán. Mezőfalván temették (75,58,51)

Merényi Gyula Engelbert ciszterci paptanár jan. 18-án Budapesten. Székesfehérvárott temették (64,46,39)

Holló Béla hangácsi plébános Miskolcon váratlanul elhunyt. Jan. 25-én temették Detken (44,20)

Pauka László káplán febr. 4-én váratlanul elhunyt. Szolnokon temették (38,14)

P. Hábetler Hyppolit OFM esztergomi ferences gimn.tanár febr.6-án Eichgrabenben (Ausztria) (84,67,60)

Dr. Kosztolányi István protonotárius kanonok, a Hittudományi Akadémia újszövetségi szentírástanára febr. 8-án. Esztergomban temették (74,51)

Glázer Miklós főegyházm.tanácsos, ny.lelkész febr. 9-én Budapesten (66,41)

Dr. Kopcsányi Miklós szentszéki bíró, mecseknádasdi pléb. jan.14-én (63)

Cserháti Gergely ny.plébános a székesfehérvári papi otthonban. Ijjas érsek temette jan. 20-án (76)

Fekete Ferenc ny.plébános ugyanott. Ijjas érsek temette jan.20-án (70)

Kerényi József tb.kanonok, ny. lesencetomaji plébános. Jan. 31-én temették a győri Szent Imre-templom kriptájába (75,48)

Csapó László vésztői lelkész. Udvardy püspök temette (55,27)

Pócza Ferenc ny.esperes febr. 3-án. Bőn temették (76,52)

Simonyi Kúnó Endre OSB febr.14-én Pannonhalmán szentmisére készülőben (67,51,44)

P. Rácz János SVD Manilában febr. 5-én (70,49,42)

Elhunyt paptestvéreinket foglaljuk mementóinkba!

+

DR. SZŰCS FERENC
(1929 — 1976)

Öt éve nagybátyjának, Szűcs Jánosnak, a kiváló piarista matematika- és fizikatanárnak halálhírét hozta a Szolgálat. Két éve ő írt szép nekrológot Dr. Kovács Vince püspökről. Most róla kell írni.

Negyvenhét éves korában távozott el a földi életből. Huszonkét éven át dolgozott az Úr Jézus szolgálatában. Héhalomban született. Középiskolai tanulmányait a váci piarista gimnáziumban végezte, a teológiát a budapesti Hittudományi Akadémián, ahol doktorátust szerzett. Papi működését Gyömrőn kezdte. Majd Máriabesnyőn, Felsőgödön, Turán, Monoron, Újpesten volt káplán, hitoktató. Utoljára Vácott egyházmegyei könyvtáros és a szerzetesnők szociális otthonában lelkész.

Kiváló tehetsége volt. Minden iskolában a legjobb tanulók közé tartozott. Nagyon jó matematikai, filozófiai érzékkel, de gyakorlati képességgel is rendelkezett. Tiszta, imádságos lelkű, buzgó pap volt. Tevékeny természetű. Idejét, erejét egészen hivatásának szentelte. Széles körű ismeretekre tett szert a teológia terén. Szerette a könyveket, sokat költött rájuk. Ez sarkallta arra is, hogy megszerezze a könyvtárosi oklevelet.

A lelkipásztorkodásban semmi fáradságot sem sajnált. Hitoktatásra, prédikációira nagy gonddal készült. Ezért a gyermekek szerették érdekes óráit, a hívek pedig szívesen hallgatták időszerű, ügyes, tartalmas beszédeit, lelkigyakorlatait. Minden munkáját a lelkiismeretesség jellemezte. Az egyházmegyei körlevél írta róla halála után: „Könyvtárosi munkáját — míg teljesen ágynak nem dőlt — nagy erőfeszítések árán is lelkiismeretesen és szinte szenvedélyes szeretettel végezte."

Egyéniségének fő jellemzője kedves szolgálatkészsége volt. Mindig készen állt segíteni, ügyeket elintézni. Nem kellett kérlelni, szíves szeretettel vállalkozott, sőt ajánlkozott, ha valamit el kellett végezni. Jó szíve más kisgyermek korában megmutatkozott. Mindig nagy örömmel vett részt a házi és — mint földműves szülők gyermeke — a mezei munkában. Gyengéd lélekkel ápolta hosszú éveken át beteg nagyanyját, ha szülei nem voltak otthon, ő volt a gondviselője. Szinte karizmatikus érzéke volt a betegek, szegények, öregek iránt. Már mint kisfiúnak is. Nagyon vágyott egy szép bicskára — beszélte el édesanyja. Egyik alkalommal együtt indultak a vásárra. Egyik ismerős felajánlotta, hogy elviszi kerékpárján. Édesanyja pénzt adott neki, hogy mire ő odaér, vegye meg a bicskát. Mikor találkozott vele, kérdezi: „Mutasd, milyet vettél?" — „Édesanyám, egy szegény nyomorék bácsit láttam kéregetni, és odaadtam neki a pénzt." Mikor Turára került, nemsokára már így beszéltek róla a hívek: olyan papunk jött, aki különösen szereti a szegényeket, betegeket, öregeket. Lelkileg, anyagilag segítette őket. Önzetlen ember volt. Ez volt a szavajárása: „A jó Isten visszaadja." Felkereste a betegeket otthonukban, kórházban látogatta. A szociális otthon nővéreinek lelki gondozásában is „mély lelkiséggel és együttérzéssel fáradozott", írja róla főpásztora. Meleghangú beszélgetésekben, szentbeszédekben igyekezett őket türelemre, megnyugvásra, Istennek való önátadásra buzdítani.

Végül ő maga is beteg lett. Húsz évvel ezelőtt Máriabesnyőn iskolából jövet elgázolta egy teherautó. Kilenc napon át feküdt eszméletlenül a súlyos sérülések miatt. Talán ennek következményei jelentkeztek: bénulni kezdett. Az orvosok későn fedezték fel a betegséget. Nehéz műtéteken, kínos kezeléseken ment át. A különféle kórházakban nagyon szerették betegtársai. Amíg bírta, kiszolgálta őket. Amit látogatói hoztak, megosztotta velük. Iparkodott lelküket fölemelni, vigasztalta, Istenhez vezette őket. Egy édesanya zokogva köszönte meg neki, hogy fia az ő hatása alatt megváltozott, újra buzgó Isten-hivő lett. Máskor egy család fölkereste a kórházban, s letérdelve kérte áldását.

Betegsége súlyosbodott. Mozgási idegei mindinkább bénultak. Minden fájdalmas kezelést vállalt, szeretett volna meggyógyulni, dolgozni. Mennyi szép terve volt! De átadta magát a jó Istennek. „Nem félek a jó Isten elé menni — mondogatta —, tiszta a lelkiismeretem." Gyóntatója így írt róla: „a mi hős testvérünk."

Végül hazakerült édesanyjához. Rászorult az ő és öccse ápolására. Mindennap ülve mutatta be a szentmiseáldozatot. A betegség napról napra súlyosabb lett. Légzési zavarok léptek fel. „Nem így gondoltam el az életemet. Sokat szenvedek" —

sóhajtott fel sokszor, de sosem zúgolódott. Olvasóját szorongatta kezében és imádkozta. Elfogadta a testi szenvedést, mint egész életében a lelki szenvedéseket is, amelyek érték. Ahol tudott, még most is segíteni akart. Mikor a község plébánosa is betegen feküdt nagyhét napjaiban, azt kérte: vigyék el hordágyon a templomba, legalább meggyónhatnak a hívek.

Utolsó vágya volt, hogy Lourdes-ba, a Szűzanya kegyhelyére eljuthasson. Egy osztrák zarándokcsoport vonatján érkezett oda. Május 9-én, vasárnap reggel elhunyt. Édesanyja előző éjszaka úgy érezte, hogy fia odalép hozzá, és azt mondja: „Édesanyám, meggyógyultam." Lourdes-ban temették el. A Szűzanya azzal tüntette ki, hogy az ő csodálatos földi megjelenésének helyén pihenhet a föltámadásig. Magyar zarándokok, magyar papok bizonyára fölkeresik majd a sírját.

Confrater

Dr. SIMON SÁNDOR piarista
(1911 — 1976)

Jézus Krisztus mondotta: „Én vagyok a föltámadás és az élet" (Jn 11,25). Ez a hit vigasztalja meg mindazokat, akik ismerték, szerették és gyászolják Simon Sándort, és akik 1976. május 26-a óta többé már nem találkozhatnak vele itt a földi életben, nem élvezhetik többé derűs humorát, nem hallgathatják jóízű előadását, és nem csodálhatják nagy tudását.

Aki életéről, munkásságáról és egyéniségéről akar írni vagy beszélni, a bőség zavarát érzi, annyi mindenről kellene szólni. Csak a legjellemzőbbeket kíséreljük meg összefoglalni.

1911. okt. 23-án született Kiskundorozsmán. Alföldi és kiskun származását mindig öntudattal és szívesen emlegette. Gimnáziumi tanulmányait Kiskunhalason kezdte, majd az ötödik osztály végén, tizenhat éves korában belépett a piarista rendbe. Az isteni kegyelem működését kell látnunk abban, hogy a többségében református kiskunsági városból, ahol nem sokat hallhatott a piaristákról, a rend váci noviciátusába indult. Egy év múlva mint egyszerű fogadalmas piarista studens Kecskeméten folytatta éa fejezte be középiskolai tanulmányait. A gimnáziumban mindvégig kitűnő tanuló volt, és ezt a kitűnőrendűséget a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen is megőrizte mint latin-görög szakos tanárjelölt. Egyetemi tanulmányainak végén aranygyűrűs doktorrá avatták. Doktori értekezését Alexandriai Kelemenről és a misztériumokról írta. Később a Keresztény Remekírók sorozatban lefordította Aranyszájú Szent János homíliáit a Genezishez. (Vö. 61. oldalunkat! Szerk.)

Pappá szentelése után 1938—1943-ig a váci, majd 1948-ig a budapesti piarista gimnáziumban tanított. Budapestre azért helyezték, hogy kapcsolatát az egyetemmel fönntartsa és ápolja, majd pedig korszerű középiskolai tankönyveket írjon. Erre már nem kerülhetett sor. A gimnáziumtól megválva 1948-tól haláláig a budapesti Hittudományi Tanárképző Főiskola tanáraként működött, vagyis a rend növendékeit tanította filozófiára és patrológiára. Mint a filozófia tanára is értékes munkát végzett. A Szent Tamás-i filozófiát igyekezett közelebb hozni korunk gondolkodásához és nyelvéhez. A legelvontabb teológiai és filozófiai fogalmakat és problémákat is érzékletesen és szemléletesen adta elő, magyarázta meg, bár igazi területe nem a filozófia, hanem a filológia volt. Kitűnően tudott latinul és görögül. Két zsinati okmány fordítását köszönhetjük neki. Gyakran kérték meg latin nyelvű oklevelek, régi jogi, természettudományi és egyéb szövegek fordítására. Igen sok kéziratban maradt írása és jegyzete van. (Latin közmondás-, szállóige- és szólásgyűjtemény, mitológiai vonatkozású jegyzetek, a legújabb szépprózairodalomban előforduló argó szavak és kifejezések.)

A körülmények és szerénysége akadályozták meg abban, hogy a benne rejlő nagy tehetséget jobban kamatoztassa. Amikor Artner Edgárnak, a patrológia egyetemi professzorának tankönyve megjelent, olyan alapos ismertetést írt a műről, hogy a

szerző maga is elcsodálkozott tudományos felkészültségén. Személyesen is fölkereste, és magántanárságra buzdította. Ő azonban jobban kedvelte a beszélgetés, a személyes társalgás formájában való, „peripatetikus" tanítást. Nagyon sok magántanítványa volt, s nemcsak latint és görögöt tanultak tőle, hanem teológiát, filozófiát és lélektant is. No meg emberséget. Szellemi kincseit pazar kézzel osztogatta. Rendtársainak éveken keresztül ő írta az esti elmélkedések punktáit. A rendi növendékeknek rendszeresen prédikált. Egy ideig a pasztorációs munkában is részt vett. Angyalföldre járt ki, és itt a Béke téri templomban misézett, gyóntatott és szentbeszédeket mondott. Konferenciabeszédekre is fölkérték, és amíg egészségi állapota engedte, szívesen vállalkozott erre is.

Tanítványai szerint feledhetetlenek voltak latin és görög órái. Kiválóan értett hozzá, hogy szemléletes magyarázataival, humorával élményt adjon diákjainak, és megszerettesse velük a két klasszikus nyelvet és kultúrát, az ókor világát.

Mikor a betegség első jelei mutatkoztak rajta, nem akarta tudomásul venni a bajt. Imádsággal és munkába feledkezve küzdött ellene. Humorát, lelki derűjét betegsége alatt is megőrizte. Halála előtt néhány nappal még tanított, és fordított egy trigonometriai tárgyú munkát. Találóan vonatkoztatjuk reá a szállóigét: a fák állva halnak meg.

Serviendo consumor — olvastam egy gyertya föliratként. Simon Sándorról is elmondhatjuk ezt. Gyertyaként égett, lobogott, árasztotta szelleme fényességét, amíg ez a láng 1976. május 26-án el nem lobbant.

Dr. Magyar István

SULYOK EFRÉM OSB
(1900 — 1976)

Szombathelyen született 1900 jún. 17-én. Az ottani premontrei gimnáziumba járt, és a VII. o. elvégzése után jelentkezett noviciusnak. A nyolcadikat a noviciátus után kőszegi gimnáziumunkban végezte, és Győrben érettségizett 1919-ben. Főiskolai tanulmányai után 1923. júl. 1-én szentelték pappá. Szaktárgyai magyar és latin voltak. Gyakorló tanári évét Pápán töltötte, majd továbbra is ott tanított 1934-ig. Első tanári éveiben megszerezte a filozófiai doktorátust is. Tanári munkáját a pontosság és kötelességteljesítés jellemezte. Buzgón készült óráira, lelkesen magyarázott, de tanítványaitól is megkövetelte a pontos, lelkiismeretes munkát. A tanítást hivatásnak tekintette. Tanítványai éppen ezért nagyon tisztelték és szerették, ha féltek is tőle. Minden más hivatalát is (Kőszegen és Komáromban volt házgondnok) a rá jellemző precizitással végezte.

1948-ig még több helyen tanított. Utána 1950-ig Esztergomban hitoktató és segédlelkész volt. Ekkor került Pannonhalmára, ahol 1961-ig volt rendes tanár, majd nyugalomba vonulása után is egészen 1969-ig óraadó tanárként működött. Közben 1951-ben egy évig prefektus is volt.

Csendes, talán túlzottan is magábazárkózott ember volt, különösen azután, hogy végleg felhagyott a tanítással. Piknikus testalkata miatt gyakran volt kitéve rendtársai tréfáinak, csipkelődéseinek; ezeket kezdetben mosolyogva, idősebb korában már inkább türelemmel viselte el.

Betegségei: a cukorbaj és érelmeszesedés elég korán jelentkeztek. Emiatt egyre komorabb lett, még inkább magába zárkózott, majdnem egész napját a szobájában töltötte olvasással és imádkozással. Utolsó heteiben már állandó fekvésre kényszerült. Az ágyhoz szegezve szótlanul, panaszkodás nélkül készült az Úr Jézussal való találkozásra.

Ápr. 15-én, nagycsütörtök délután hunyt el csendben, miután a hosszas fekvéstől tüdőgyulladást kapott. Nagyszombat délután temettük el a Boldogasszony kriptájában. Reméljük, a húsvéti Alleluját már fenn az égben énekelhette a Bárány trónja előtt.

Confrater

DR. PADOS OTTOKÁR OSB
(1907 — 1976)

1907-ben született a Sopron megyei Bő községben. A kőszegi bencés gimnáziumban végezte középiskolai tanulmányait. A VII. o.-ból kérte felvételét a rendbe. 1926. aug. 6-án öltözött be. Magyar és latin szakból szerzett tanári oklevelet, majd magyar irodalomból doktorátust.

Tanári munkáját Győrött kezdte meg 1933-ban. 1935-ben Budapestre helyezték. 1969-ben azt a megbízást kapta, hogy a közgazdasági egyetemen folytasson tanulmányokat. Amikor a viszonylag nagyszámú tábori lelkészi behívás miatt munkaerőgondok merültek fel a rendben, egyetemi tanulmányainak utolsó évében (1942/43) készséggel vállalkozott arra, hogy újra tanítson pesti gimnáziumunkban.

1943-ban Bodrogolasziba küldték a rendnek átengedett birtok gazdasági vezetésére. 1949-ben a hívek általános óhajának megfelelően a nyugalomba vonuló plébános utóda lett, s ott lelkipásztorkodott 1976. máj. 11-én bekövetkezett haláláig.

Külső alkotások nem őrzik emlékét, de annál inkább emlegetik mindenütt hálás szívvel jóságát. Tanári munkáját így jellemezte budapesti gimnáziumunk évkönyve: „Derűs lelkével nagy közkedveltségnek örvendett a sportszerető diákok között, akik megértették törekvéseit, szerették benne a magával ragadó lendületet." Becsülték azonban komoly tanári munkáját is, és fölkeresték bizalmukkal, mint megértő lelkiatyát. Tanítványai ragaszkodását mutatja, hogy bár csak az alsó négy osztályban volt osztályfőnök, nem egyszer fölkeresték férfikorukban is közös autóbuszkiránduláson. Tudták, hogy szíve, ajtaja mindig nyitva áll számukra. Ezt tapasztalták 1950 után gimnáziumaink növendékei is, akiket többször látott vendégül, ha arrafelé jártak.

Bodrogolaszi vegyes vallású község, római és görög katolikusokon kívül reformátusok is élnek ott nagyobb számban. Mint mindenütt, ott is megvoltak a társadalmi, politikai ellentétek. Ottokár rendtársunk mindenki iránt megmutatkozó közvetlen modorával, áldozatos segítő szeretetével, egyszóval igaz emberségével megszerezte magának az egész falu megbecsülését. Megkapóan mutatkozott mindez temetésekor. Budapesti kórházban halt meg, de a rokonság kívánságára szülőfalujában temették el. Hívei többszáz kilométer távolságból is eljöttek, az egyik egyszerű, de szívből fakadó gyászbeszédet mondott. De ott volt a falu g. kat. parochusa is, aki szintén elvégezte a gyászszertartást, és meleg szavakkal szólt áldásos működéséről. Talán legmeghatóbb a református lelkész búcsúztatója volt: elmondta, hogy az utóbbi években többször beszélgettek egymással a jó halálra való felkészülésről. „Elmondhattuk, hogy most már tudjuk, mit kell tenni, csak az a kérdés nyitott: mikor kerül erre sor." Pados Ottokár most már tud felelni a földi életnek erre az utolsó kérdésére is.

Confrater

FARKAS JÁNOS
(1890 — 1976)

Ismét szegényebbek lettünk egy nagyon kedves emberrel. Az ausztriai magyar papok nesztora, kultúregyesületünk lelkes támogatója, az őriek esperes ura távozott el körünkből.

Farkas János Alsóőrött született 1890. szept. 16-án, a határőr nemesek egyik ősi családjából. Itt végezte el az elemi iskola hat osztályát is. A tehetséges fiút szülei és plébánosa, Pulay kanonokesperes Felsőlövőre küldték gimnáziumba. A felsőőri állomásig az utat minden nap gyalog kellett megtennie, ezért a IV. o.-t magántanulóként végezte. A magánvizsgán feltűnt nagy jártassága a botanikában. Többet tudott, mint ami a könyvben volt, sőt a könyv egyes adatait is kijavította, a helyi flóra sajátosságait. Már akkor szokásává vált, hogy az iskolába vezető hosszú úton az útmenti növényeket figyelte.

A gimnázium VI. osztályában társaival a már meglévő két önképzőkör mellé egy kis irodalmi társaságot is szervezett. Egy kézzel írt diákújságot is adtak ki, amelynek ő volt a szerkesztője. A „Tavaszi Lombok" két példányát halála után találtuk meg hagyatékában. Bizonyítják, hogy Felsőlövőn a század elején a diákok körében is élénk irodalmi élet volt.

VI. gimnázium után, mivel papi pályára készült, kisszemináriumi fölvételre jelentkezett Esztergomban. A híres nagyszombati gimnáziumba került, ahol pár évvel előtte Harmat Artúr és Kodály Zoltán is diákoskodott. A teológiát Esztergomban kezdte meg. Szombathelyen szentelték pappá 1916-ban.

Pár hónap múlva már a szülőfalujával határos Vasvörösvárra került. Így mint fiatal pap belecsöppent a főúri társasági életbe is. De őt nem annyira ez, mint inkább a kastély parkja érdekelte, amely ekkor híres botanikus kert volt. Neves szakemberek is fölkeresték, akikkel így ismeretségbe került. Élete végéig szenvedélyes botanikus maradt. Néhány különleges válfajt föl is fedezett, s ezt a szakemberekkel is közölte. Több derűs történet is fűződik ehhez a szenvedélyéhez, különösen kőszegi káplán korából. Itt a felsőőri születésű Kincs István, számos regény, novella és színdarab szerzője volt atyai főnöke. Így nem csoda, hogy egymás után szárnyra kaptak kettejükről az ízes történetek. Az első főesperesi látogatás alkalmával pl. nem volt otthon, s principálisa megjegyezte a látogatónak, aki különben Farkas szemináriumi előljárója is volt: „Soha sincs itthon, állandóan a Veronikák után szaladgál!" Vendége megrökönyödését látva csak tovább feszítette a húrt: „Ó, ez már vagy a hetedik!" Míg csak a tömött botanikus táskával betoppanó és sikeres kutatását újságoló káplán: „Megtaláltam a hetedik Veronika-fajtát!" meg nem oldotta a rejtélyt. Ugyancsak Kincs apátúrhoz fűződik a következő történet: Amikor egyszer a grófnő papot kért tőle helyettesítésre, elküldte káplánját, hogy adjon fel elutasító táviratot, — de ne hosszút. Farkas a következő tömör szöveget küldte: „Pap nincs! Kincs." Amikor erről a vacsoránál beszámolt apáturának — az éppen jól megszedte tányérját illatozó túróscsuszával —, Kincs kezében megállt a villa, és indulatosan kifakadt: „Marha!" Mire Farkas: „Apátúr, engem ugyan állatról neveztek el, de az nem a kérődzők, hanem a ragadozók fajtájából való!" Az apátúr egyetlen további szó nélkül elhagyta az asztalt.

1921 és 1926 között Farkas János Királyfalva (Königsdorf) Szent István plébániáját vezeti. Kiegyensúlyozott, derűs egyéniségével sokat tett a politikai változások által felzaklatott hívei megbékéltetésére. Első plébánosi helye annyira szívéhez nőtt, hogy később is minden esztendőben fölkereste.

1926—1937-ig, tehát több mint tíz éven át azután nemcsak két egyházmegye, hanem két ország területén is plébános. Egyik a magyar oldalon maradt Magyarkeresztes, ahol plébániát épített, a másik pedig a burgenlandi területen fekvő Vashegy (Eisenberg). Naponta járt át a határon, hogy mindkettőt ellássa. Természetesen itteni működéséhez is több derűs történet fűződik. Ő maga mondta el, hogy az egyesített két falu, Magyar- és Németkeresztes az ő javaslatára kapta a Vaskeresztes nevet. „Kevés ember mondhatja el, hogy a 20. században keresztapja egy helységnek."

1936-ban rendezték a határmenti egyházi helyzetet: Horvátlövő került Vaskereszteshez, Vashegy meg Németlövőhöz (Deutsch-Schützen). Farkas szűkebb hazája mellett döntött. Az Úr Jézus szavával búcsúzott vashegyi híveitől, ahol különben kibővítette a templomot: „Egy kis idő, és nem láttok engem; ismét egy kis idő, és újra láttok engem". Ő ui. már tudta, hogy az üresedésben lévő Németlövőre kerül, s így ismét a vashegyiek plébánosa lesz. Németlövő régi középkori temploma a községen kívül szántóföldek között állt ill. omladozott ebben az időben. A faluban az elöd már megkezdte az új templom építését, de éppen hogy csak tető alá került. Földes padlón, ablakok nélküli huzatos épületben kellett az első bérmálást megtartani, amelyen igen stílszerűen énekelhették: „Hier liegt vor deiner Majestät im Staub die Christenschar . . ." De hamarosan berendezte a templomot. Sőt a düledező ősi templomnak

sikerült legalább értékes szentélyét megmentenie. Rendbehozatta a tetőzetét és elfalaztatta. Így menekült meg — még a műemlékvédelem előtt — a román stílusú nyilazó „kentaur" dombormű, a Debrecenyi család kriptája és az 1242-ből való 125 kg-os harang.

1940. júl. 31-én a Gestapo letartóztatta és Grácba hurcolta. Az otthoniak naponként imádkoztak szabadulásáért, és egymás után mentek a közbenjáró küldöttségek Grácba. Okt. 31-én végre kiszabadult. Plébániája mellett hamarosan ráruháztak a pinkavölgyi espereskerület gondját is, amit nagy felelősségérzettel és humorral párosult testvéri szeretettel látott el. Három község: Vashegy, Németlövő és Alsóőr is díszpolgárává választotta, és megkapta a Burgenland érdemrendet is. Előrehaladott korában is érdekelte minden új irányzat, ha a túlzásokkal nem is értett egyet. Előbb az AC egyes szakosztályait szervezte meg mintaszerűen, azután a vatikáni zsinat újításait. Tagja volt az egyházművészeti bizottságnak, a papi tanácsnak, megkapta a püspöki, majd a tiszteletbeli szentszéki tanácsosi címet. De mindenekelőtt nyitva volt szíve és plébániája mindenki előtt. A református tanfelügyelőtől is megkövetelte, hogy ha Lövőn jár, el ne kerülje az ő házát, mert akkor mindig az ő vendége. A vendégeknek azután hamarosan elökerültek a pince kincsei (Németlövő és Vashegy Dél-Burgenland leghíresebb bortermelő helységei), amelyeket minőség szerint így osztályozott: Ha gyengébb volt: „Ez csak csendes misére való!", ha pedig jó minőségű: „No, ez énekes vagy hárompapos misére való!"

1966-ban tartotta aranymiséjét. 78 éves korában, több mint 40 évi szolgálat után vett búcsút a Vashegy vidékétől. Hívei ugyancsak eredeti módon búcsúztatták. A község elöljárósága egy különös szövegű díszes okmányt, az „50 üveges okmányt" adta át, amelyben kötelezik magukat, hogy szeretett lelkipásztoruknak élete végéig évente 50 üveg jó minőségű vashegyi bort utalnak ki. Nyugdíjba ment, de nem nyugalomba. Megint csak tréfásan magyarázta a német rövidítést: „i.R." nem annyit jelent, mint „im Ruhestand", hanem „in der Reserve" (tartalékos). A pinkaföi kolostornak és öregek házának lelkésze lett. Itt talán még több dolga volt, mint plébános korában. Nemcsak a mindennapos hajnali misék, délutáni litániák, hanem a sok helyettesítés is. Kugler esperes betegsége alatt, majd halála után majdnem egy évig végezte a káplán munkáját is. Különösen szívesen fogadta a szülőfalujába szóló meghívásokat. Így halála előtt három nappal az alsóőri szentségimádás alkalmával nagymisét és prédikációt tartott. Saját lábán ment be a felsőőri kórházba, de mikor az orvos meg akarta vizsgálni, csak halálát állapíthatta meg. Nyárra tervezett gyémántmiséjét már az Úr színe előtt tartotta.

Confrater

P. TOMKA ÁGOSTON SJ
(1892 — 1976)

Családfája levéltári adatok nyomán visszavezet az 1249-es évbe. Ősi fészkük a Turóc megyei Tomka község volt. Dédanyja, Kiss Auguszta, az aradi vértanú Kiss Ernő tábornok lánya. Ezért hívták őt is szülei Gusztinak. Apja református, anyja katolikus. Az elemit és a gimnázium hat osztályát magántanulóként végezte katolikus iskolában. Ugyanis a törvény akkor nem ismerte el a reverzális érvényét, így bár a házasságot reverzálissal kötötték, a fiú reformátusnak számított a törvény előtt. Szülei közben tönkre jutottak. Továbbtanulásának egyetlen módja az volt, ha kisszemináriumba megy. A fiú ezt kénytelen-kelletlen megtette, bár semmi kedvet nem érzett a papi pályához. Csernoch püspök fölvette Temesvárra. Amikor betöltötte 18. évét, Szabolcska Mihály, akkor Temesvárott református lelkész, igazolta kijelentkezését, és búcsúzóul azt kívánta neki: legyen olyan nagy emberré, mint Pázmány Péter volt. Érettségi után a családi tanács döntésére a teológiára jelentkezett, de azzal a szilárd elhatározással, hogy legkésőbb húsz éves korában kilép onnan. Mégsem így történt. 1912 májusában

egy szép napsütéses napon ebéd után elszunnyadt és álmot látott. „Hazámat, Magyarországot láttam álmomban. De az egész ország területét leírhatatlan káosz borította. Szólt egy hang: Szereped lesz ezt a zűrzavart allelujára változtatni." Ez a látomás döntő volt életére. Ekkor kapta meg hivatását. Teológiai tanulmányait mint évfolyamának első, kitüntetett tanulója fejezte be.

1914. jún. 29-én Glattfelder Gyula püspök pappá szentelte. A háború kitörésekor behívták tábori lelkésznek, de püspöke közbenjárt érte. Ezután több helyen káplánkodott. Alma vezette: eredményesebbé kell alakítani a hitoktatást! Új, élményibb módszert eszelt ki. Mesési 1933-ben meg is jelentek: „Theofil. Kidolgozott hitelemzések." A három kötet két kiadást ért el.

1924-ben lépett a Jézustársaságba. 1932 szeptemberétől Szegeden spirituális. „Három nap a Manrézában" címmel hallgatói sürgetésére kiadta lelkigyakorlatos előadásait. 1934 őszétől Kalocsán gimnáziumi hittanár és a két ifjúsági Mária-kongregáció vezetője. Itt is újszerű módszerekkel próbálkozik. Összesen hat ifjúsági regényt is írt. Számolva azzal a lehetőséggel, hogy megszűnik az iskolában a hitoktatás (ezért a föltevéséért ugyancsak megnehezteltek egyes rendtársai), feldolgozza a gimnázium felső osztályainak hittananyagát: a dogmatikát (Mit beszéltem diákjaimmal Istenről?), az erkölcstant (Mit beszéltem diákjaimmal az életről?), a hitvédelmet (Modern hitvédelmi fegyverek).

1938 őszétől a férfiak nagysikerű lelkigyakorlatos előadója a Manrézában, a pesti kongregációs otthonban, Újpesten, Csepelen. Összesen 230 másfél órás előadást tartott. Belefogott ezek sajtó alá rendezésébe is, kb. hetvennel végzett is. Ezek kézirata jelenleg az Egyetemi Levéltár kutatótermében található. Életének legnagyobb műve kiadatlan: „Jézus élete." 1933-ban, harmadik próbaévében kezdte és 1956-ban Nógrádverőcén fejezte be. Lelkiolvasmányul szánta művelt férfiaknak.

1950-től húsz évig kisegítő lelkészként működött Újpesten, Nógrádverőcén és Nagykovácsiban. 1970 áprilisától a pannonhalmi szociális otthon lakója. A széles látókörű, önálló gondolkodású, gyakorlatias felfogású, nagy esztétikai érzékkel rendelkező, de törékeny testalkatú, gyenge idegzetű, fáradt ember csendesen, igénytelenül simult bele a közösségbe. Lelkében őrizte csak meg fáradhatatlan apostoli, írói, szónoki, nevelői, lelkipásztori működése emlékeit, asztala fiókjában írásait. Lobbanékony természete, amely küzdelmes élete során az alkotás lázában megnyilatkozott, most elcsitult. Önéletrajza záradékában szerényen írja: „Ha visszagondolok arra a bizonyos álomra, és annak fényénél vizsgálom végig életem folyamán elvégzett munkáimat, azt kell megállapítanom, hogy jóformán semmit sem csináltam, bár igen sokszor úgy láttam, hogy sokat dolgozom, sőt hogy többet nem is tehetek. Kérem tehát irgalmas Istenemet, legyen irgalmas irányomban, és fogadja szívesen azt a keveset, amit tettem. Emlékezzék meg róla, hogy nem a magam kedvéből lettem pap, hanem egyedül az Ő szent hívását követve! Úgy hiszem, többet nem tehettem!"

Confrater

SZENDECZKY ISTVÁN SJ
(1897 — 1975)

Nyírszöllősön született 1897. aug. 13-án. 26 éves korában Érden a Jézustársaságba lépett. Már a noviciátus második évében ebédlős és ruhatáros lett, mint később is oly sokszor. Utána először a pesti Mária-utcai rendházba osztották be. Itt hét évig maradt, ebből öt esztendeig kapuskodott. Csendes, szerény kedvességét még évek múlva is emlegették és minta-portásként tekintették. Utána volt a Zugligetben, Pécsett, Kassán, kétszer Kalocsán, Szegeden — mint ruhatáros, ebédlős, kapus, pincemester, kertész, sekrestyés. Egyszóval járta a testvérek csendes, dolgos, feltűnés nélküli útját. Közben 1937. aug. 15-én letette utolsó fogadalmait. Csendes, derűs, mo-

solygós ember volt. Sokszor órákig imádkozott az Oltáriszentség előtt, ha ideje engedte. Nagyon szeretett ministrálni. 1950 után két helyen papi háztartásvezető volt, végül Szegeden a Szent József templomban segédsekrestyés. Az utóbbi években már gyengült. Fölmerült a kérdés, nem lenne-e jobb, ha Pannonhalmára menne. De a templom vezetősége és a hívek — akik között közkedveltségnek örvendett — kérték, maradjon még, hiszen olyan jó hatással van mindenkire. Halála előtt két évvel Fr. Miklóssal együtt megkapta a megbízatást az akolitusok szolgálatára, a szentáldozás kiszolgáltatására. Ők ketten kapták meg ezt először. Valóságos családi ünnepe volt az egyházmegyének, amikor püspökük ünnepélyesen felavatta őket. Élt is ezzel a kitüntetéssel, és nemcsak a templomban áldoztatta a híveket, hanem a betegeket is fölkereste. „Életemnek minden vágya valamiképpen teljesült, tehát az is, hogy mint segítőtestvér az oltárhoz közelebb kerülhettem" — mondta. Halála előtt néhány nappal gyengén érezte magát. Az orvos szívinfarktus nyomait vélte fölfedezni, kórházba vitette azzal, hogy majd a kardiológiai osztályon szakszerű kezelésben részesül. Erre már nem került sor. 1975. dec. 12-én ebéd közben, mikor éppen egy narancsot hámozott, kihullott kezéből a gyümölcs. Szíve felmondta a szolgálatot. Előzőleg maga kérte és meg is kapta a betegek szentségét.

Hogy mennyire becsülték, bizonyítja a zsúfolt templom gyászmiséjén. Temetésén megjelent Udvardy megyéspüspök is, és együtt imádkozott a gyászolók tömegével. A temetési ima főleg imádságos lelkületét, az Oltáriszentség mély tiszteletét és a Szűzanya iránti nagy szeretetét emelte ki.

Confrater

Dr. TOMBORY BÉLA
(1893 — 1976)

1893. okt. 19-én született Szatmáron. Ott is érettségizett. Kereskedelmi pályán indult az életbe. Nemsokára katonai szolgálatra hívták be, és mint kapitány szerelt le. Közben jogot is tanult. 1925-ben felvételét kérte a nagyváradi teológiára. 1928-ban szentelte pappá dr. Pacha Ágoston akkori temesvári megyéspüspök. A nagyváradi Szent László plébánián lesz káplán. 1932-ben az egyre jobban fejlődő Ósi-telep gondozásával bízzák meg. 1934-ben már felállítja ott a kultúrházat. (Jelenleg mozi.) 1936-ben felépíti a telepen a szép Kis Szent Teréz templomot, amely egész Erdélyben első. 1938-ban már a plébánia is kész. Fiedler István püspök kinevezi a templom első plébánosává. Elindítja „Rózsaesö" címen Kis Szent Teréz havi folyóiratát. A lap, amelynek ő a szerkesztője és kiadója, 1944-ig jelent meg. 1945-ben Váradról Élesdre kerül. Sok megpróbáltatáson megy keresztül. 1950 virágvasárnapjától három és fél évig távol van. 1957-ben, Kis Teréz szenttéavatása évfordulójának napján Váradra kerül káplánnak és régi káplánszobájába költözhet. Egészsége igen meggyengült. Csak a plébánia folyosóján, szobája mellett felállított tábori oltáron misézik, s utána lefekszik. Rokonai magukhoz veszik, így Szatmárra kerül, és itt is hal meg 1976. okt. 29-én. Nagy részvéttel temették el.

Confrater